

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

091

191

M

160

191

1691

1691

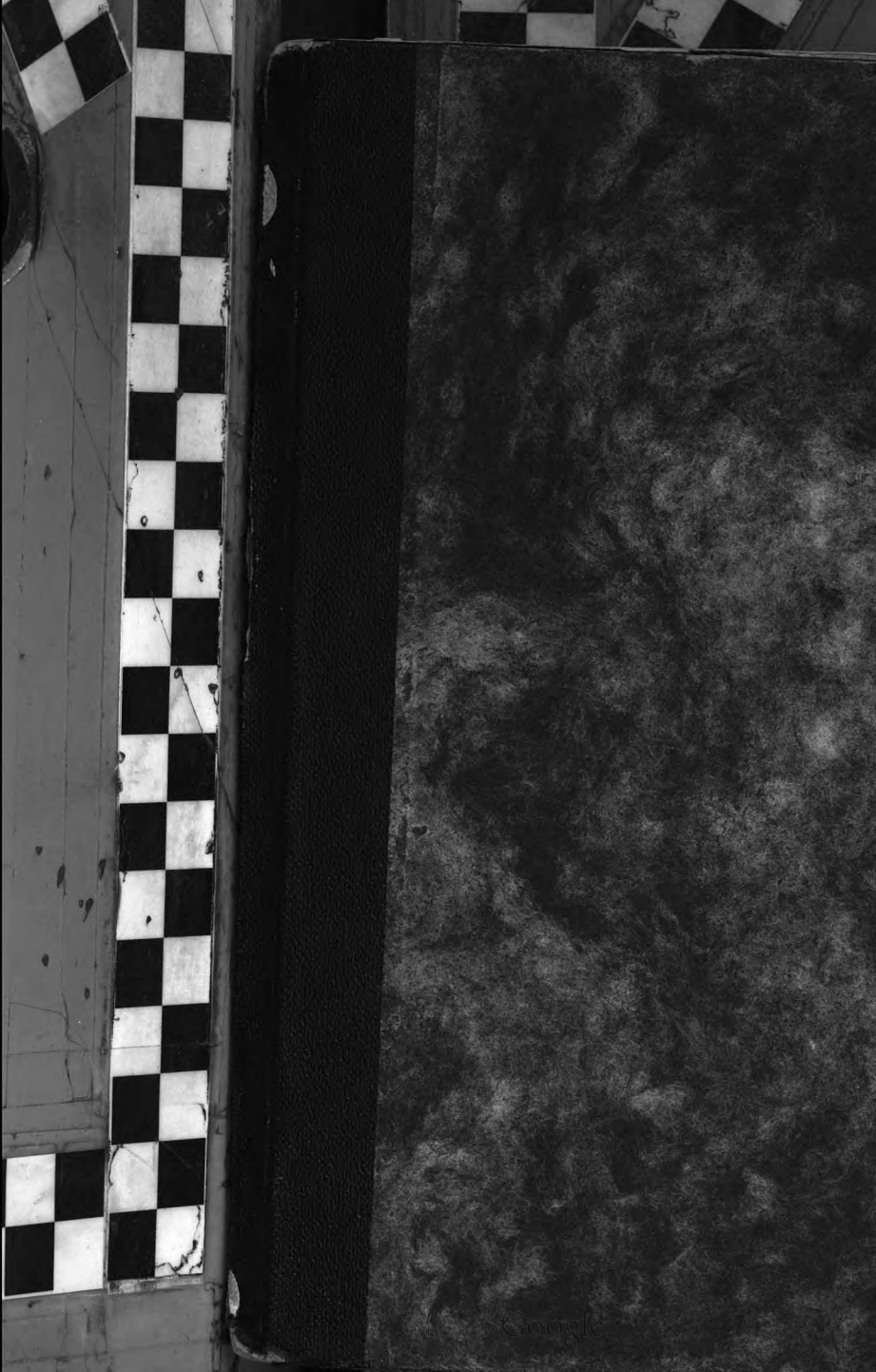
091

191

M

WAT IS SPIRITISME?

INLEIDING TOT DE KENNIS DER ONZICHTBARE WERELD
VOLGENS DE OPENBARINGEN DER GEESTEN.

BEHEZZENDE:

Een beknopt overzicht van de grondbeginselen
der Spiritische leer en de wederlegging der voor-
naamste tegenwerpingen.

DOOR

ALLAN KARDEC

Schrijver van „Le Livre des Esprits, Le Livre des Mediums” etc.

Naar de 8e uitgave uit het Fransch vertaald

DOOR

J. G. FLAAT

Hors la charité point de salut.

ARNHEM

D. A. THIEME

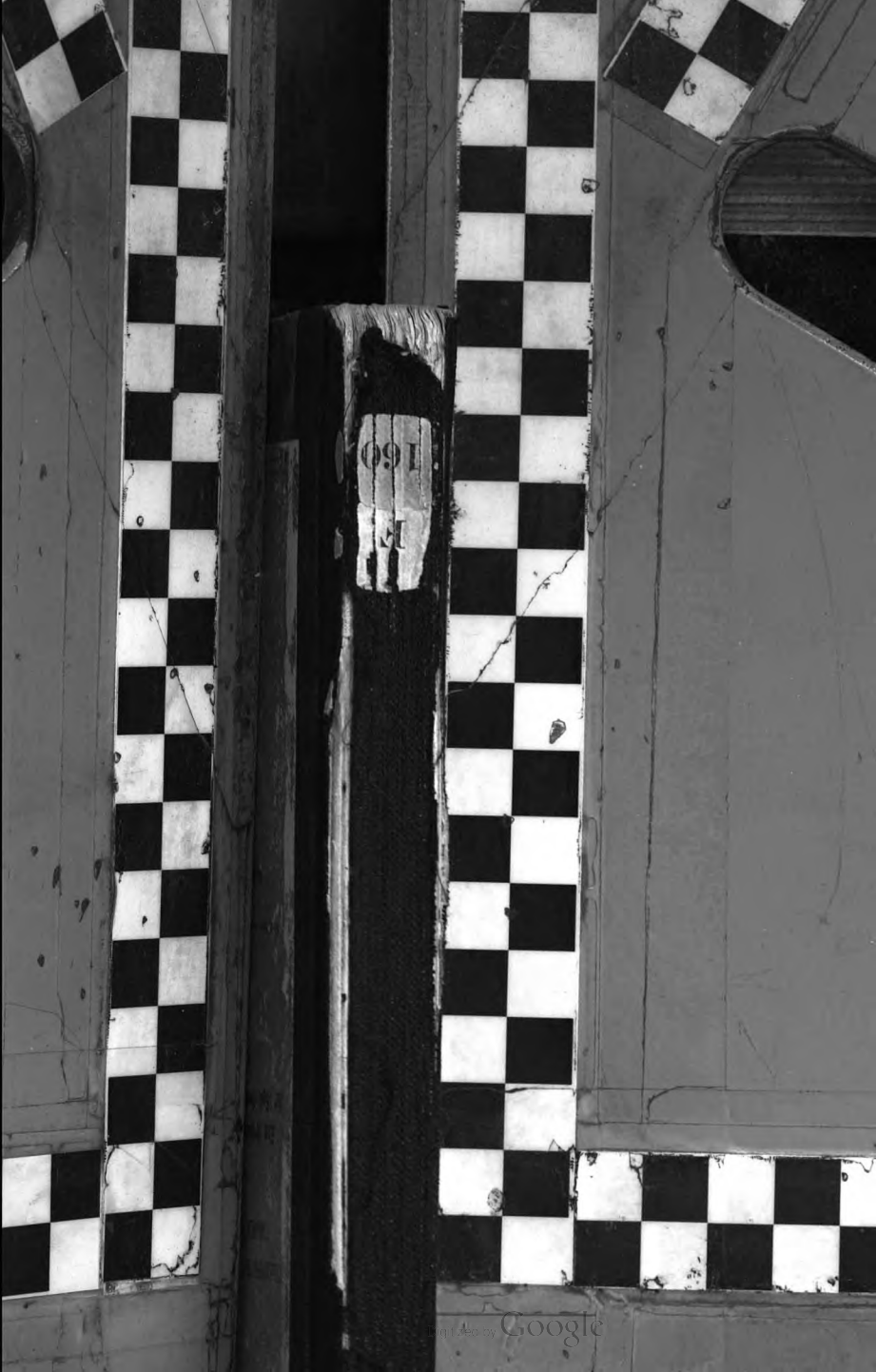
1873.

1252

091

12

WAT IS SPIRITISME?

INLEIDING TOT DE KENNIS DER ONZICHTBARE WERELD
VOLGENS DE OPENBARINGEN DER GEESTEN.

BEHEZZENDE:

Een beknopt overzicht van de grondbeginselen
der Spiritische leer en de wederlegging der voor-
naamste tegenwerpingen.

DOOR

ALLAN KARDEC

Schrijver van „Le Livre des Esprits, Le Livre des Mediums” etc.

Naar de 8e uitgave uit het Fransch vertaald

door

J. G. PLATE

Hors la charité point de salut

ARNHEM.

D. A. THIEME

1873.

252
F160

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0444 3757

27/162

WAT IS SPIRITISME?

INLEIDING TOT DE KENNIS DER ONZICHTBARE WERELD
VOLGENS DE OPENBARINGEN DER GEESTEN.

BEHELZENDE:

EEN BEKNOPT OVERZICHT VAN DE GRONDBEGINSELEN DER
SPIRITISCHE LEEF, EN DE WEDERLEGGING DER
VOORNAAMSTE TEGENWERPINGEN

DOOR

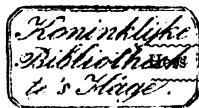
ALLAN KARDEC

Schrijver van „Le Livre des Esprits, Le Livre des Mediums” etc.

Naar de 8e uitgave uit het Fransch vertaald

DOOR

J. G. P L A T E.

à la charité point de salut.

ARNHEM,
D. A. THIEME,
1873.

Sedert eenigen tijd bemoeien zich ook Nederlandsche geleerden met die wetenschap — hunne werken zullen door ieder onbevooroordeelde met belangstelling gelezen worden, al mochten zij de gevoelens daarin uitgedrukt niet deelen, want zij ademen een ernst en eene humaniteit, die alle harten moet aantrekken; — doch ik beschouw (wellicht dan ik) de meeste hunner geschriften nog te hoog, om voor hen, die nog *niets* weten, te kunnen begrepen en beaamd te worden, en het is daarom dat ik het waag: Wat is Spiritisme? in het licht te geven. — Mijne bedoeling is alleen, een steentje aan te dragen voor het Grootste Gebouw, dat in deze eeuw, onder medewerking van meest alle volken der aarde, opgetrokken wordt.

God zegene deze poging!

J. G. PLATE.

ARNHEM, April 1873.

INLEIDING.

Zij, die het Spiritisme slechts oppervlakkig kennen, zijn natuurlijk geneigd vele vragen te doen, waarop een grondige studie hun waarschijnlijk het antwoord zoude geven; doch het ontbreekt dezulken dikwijls aan den noodigen tijd, ook wel aan den wil, om zich aan gezette waarnemingen te wijden; zij zouden, alvorens daartoe over te gaan, ten minste willen weten waarvan eigenlijk sprake is, en of het de moeite waardig is, zich daarmede in te laten. Het is ons dus nuttig voorgelaten, om in een kort bestek op eenige der voornaamste vragen, die ons dagelijks gedaan worden, te antwoorden; dit zal voor den lezer eene eerste inwijding zijn, terwijl het ons ontheffen zal van gedurig hetzelfde te moeten herhalen, en daardoor tijd zal uitwinnen.

Het eerste hoofdstuk bevat, in den vorm van samenspraken, het antwoord op de meest voorkomende tegenwerpingen van hen, die ten eenemale onbekend zijn met de eerste beginselen der leer, benevens de wederlegging der voornaamste argumenten van hare bestrijders. De vorm van samenspraken komt ons de geschiktste voor, omdat deze de dorheid eener dogmatische voorstelling kan vermijden.

Het tweede hoofdstuk is gewijd aan de beknopte uit-

eenzetting van dat gedeelte der praktische en proefondervindelijke wetenschap, waarop de beginner, bij gemis aan volledig onderwijs, zijne aandacht moet vestigen, om met kennis van zaken te kunnen oordeelen — dit gedeelte is als 't ware de korte inhoud van het „Boek der Mediums.” 1) De tegenwerpingen vinden meestal hun oorsprong in de valsche begrippen, welke wij ons over iets, dat ons onbekend is, a priori gevormd hebben. Door deze begrippen te verbeteren komt men de tegenwerpingen te gemoet — en dat is het doel van dit geschrift.

Het derde hoofdstuk kan men beschouwen als de korte inhoud van „het Boek der Geesten” 2) — het is de oplossing door de leer van het Spiritisme, van een aantal psychologische, zedelijke en wijsgeerige vraagstukken van het hoogste belang, die dagelijks gesteld worden, en waarvan nog geen een wijsgeer eene voldoende oplossing gegeven heeft — laat men trachten dezelve door ieder andere theorie en zonder de sleutel, welke het Spiritisme verschaft, op te lossen, dan zal men zien welke antwoorden de meest logische zijn, en het best aan het oordeel der rede voldoen.

Dit overzicht is niet alleen nuttig voor beginnenden, die er in weinig tijds en op eene weinig kostbare wijze de voornaamste begrippen uit zullen kunnen putten maar ook niet minder voor ingewijden, die er uit leeren kunnen, hoe op de tegenwerpingen, die men niet nalaat hen te maken, te antwoorden; en daarenboven, omdat zij er in een kort bestek, en als 't ware in een overzicht de grondbeginselen, welke zij nimmer uit het oog moeten verliezen, vereenigd zullen vinden.

1) Le Livre des Mediums par Allan Kardec. Paris.

2) Le Livre des Esprits. par Allan Kardec. Paris.

Om nu reeds, en beknopt, de vraag, welke de titel van dit geschrift stelt, te beantwoorden, zeggen wij:

„Het Spiritisme is eene wetenschap van waarneming, en eene wijsgeerige leer. Als praktische wetenschap bestaat zij in de betrekking, welke men met de Geesten kan tot stand brengen; — als wijsgeerige omvat zij al de zedelijke gevolgen, welke uit die betrekking voortvloeien.

Men kan dus zeggen:

Het Spiritisme is eene wetenschap, welke handelt over de natuur, den oorsprong en de bestemming der Geesten, en over hunne betrekking tot de stoffelijke wereld.

WAT IS SPIRITISME?

EERSTE HOOFDSTUK.

EEN GESPREK OVER HET SPIRITISME.

De Bestrijder.

Een Bezoeker. Ik verklaar u, mijnheer, dat mijn verstand weigert, om de zonderlinge verschijnselen, die men aan de Geesten toeschrijft, als werkelijk bestaande aan te nemen — die verschijnselen, ik ben er zeker van, bestaan alleen in de verbeelding; — evenwel voor feiten zoude men moeten zwichten, en dat zou ik doen, indien men mij onwederlegbare bewijzen kon bijbrengen. Ik kom u dus verzoeken, mij te veroorloven, slechts bij één of twee zittingen (ik wil niet onbescheiden zijn) tegenwoordig te wezen, om mij zoo mogelijk te overtuigen.

Allan Kardec. Mijnheer. Indien uw verstand weigert aan te nemen, wat wij als verkregen feiten beschouwen, is het een bewijs, dat gij uwe verstandelijke ontwikkeling stelt boven die van al diegenen welke uwe zienswijze niet deelen. Ik trek uwe verdiensten niet in twijfel, en matig mij niet aan, mijn verstand boven het uwe te stellen. Houd het er dus voor, dat ik mij vergis — daar het *de Rede* is die tot u spreekt, en laten wij het er bij laten.

De Bez. Bedenk toch, dat, indien het u gelukken mocht mij te overtuigen, het een uitmuntend wonder in het belang uwer zaak zoude zijn, daar ik bekend sta als een tegenstander van uwe begrippen.

A. K. Het doet mij leed, mijnheer, maar ik bezit de gaaf niet, om wonderen te doen. Gij denkt dat één of twee bijeenkomsten voldoende zouden wezen om u te overtuigen; dit zoude inderdaad tooverkunst zijn, daar ik meer dan een jaar arbeid noodig heb gehad, om zelve die overtuiging te verkrijgen. Laat dit u bewijzen, dat, indien ik overtuigd ben geworden, het niet lichtvaardig-geschied is. Daarenboven geef ik geen vertooningen, mijnheer; het schijnt, dat gij u vergist omtrent het doel onzer bijeenkomsten; wij nemen geene proeven om de nieuwsgierigheid, van wien ook, te bevredigen.

De Bez. Gij zijt er dus niet op gesteld proselieten te maken?

A. K. Waarom zoude ik er op gesteld zijn, van u een proseliet te maken, indien gij zelf daar niet op gesteld zijt? Ik dwing niemand mijne overtuiging op. Als ik menschen ontmoet, die ernstig verlangen te leeren, en mij de eer aandoen, inlichtingen te vragen, is het mij een genoegen, en reken ik het mij tot plicht, hun te antwoorden, voor zooverre mijne kennis daartoe reikt. Maar wat de tegenstanders aangaat, die, zooals gij, vooruit eene vaste overtuiging hebben, voor dezen doe ik niet de minste poging, om hen daarvan terug te brengen, aangezien ik genoeg welgezinde lieden aantref, en mijnen tijd dus niet behoef te verliezen met dezulken die het niet zijn. Ik weet, dat de overtuiging, vroeger of later, door de kracht van het onderwerp, zal gevestigd worden, en dat de ongeloovigsten met den vloed zullen worden meegesleept; — voor het oogenblik zijn

eenige voorstanders min of meer, zonder gewicht. Daarom zal ik mij nooit warm maken, om personen; die, zooals gij, zulke goede gronden hebben wáárom zij onze overtuiging niet deelen kunnen, daartoe over te halen.

De Bez. Het is toch van meer belang dan gij denkt, mij te overtuigen. — Wilt gij mij veroorloven eens mijn gevoelens openhartig uit te spreken, en mij beloven u niet door mijne woorden beleedigd te gevoelen? Het zijn mijne gedachten over de *zaak* en niet over de personen met wie ik spreek; ik eerbiedig den persoon, zonder daarom van zijn gevoelens te zijn.

A. K. Het Spiritisme heeft mij geleerd, gemakkelijk over de bekrompen gevoeligheid der eigenliefde heen te stappen, en mij niet door woorden beleedigd te gevoelen. Indien de uwe de perken der hoffelijkheid en betamelijkheid konden overschrijden, zoude ik daaruit opmaken, dat gij een onopgevoed mensch zijt, en meer niet. Ik voor mij laat dergelijke handelingen liever aan anderen over. Hieruit ziet gij, dat het Spiritisme althans tot iets dient.

Ik herhaal het, mijnheer, ik ben er volstrekt niet op gesteld, u mijne overtuiging te doen deelen; ik eerbiedig de uwe, indien die oprecht is; doch evenzoo verlang ik, dat men de mijne eerbiedige.

Daar gij het Spiritisme als eene hersenschim beschouwt, hebt gij, tot mij komende, u zelven gezegd: „Ik ga eenen krankzinnigen zien.” Kom er maar rond voor uit, ik zal het mij niet aantrekken. — Alle spiritisten zijn krankzinnigen — over dit punt is men het eens. — Welnu, mijnheer, daar gij het Spiritisme als eene ziekte van den geest beschouwt, zoo zoude ik mij bezwaard gevoelen, u in die leer in te wijden, en het verwondert mij, dat gij, bij die gedachte,

het verlangen. koestert, eene overtuiging te erlangen, die u onder de krankzinnigen zoude rangschikken. Indien gij vooraf zeker zijt, niet overtuigd te kunnen worden, dan is uwe poging nutteloos, want zij heeft dan slechts de bevrediging uwer nieuwsgierigheid ten doel. Ik verzoek u dus, het hierbij te laten, want ik heb geen tijd te verliezen met nuttelooze gesprekken.

De Bez. Men kan zich toch vergissen, zich illusiën scheppen, zonder krankzinnig te zijn!

A. K. Laten wij den knoop doorhakken; zeg maar, gelijk zoo velen, dat het een voorbijgaande waanzin is; maar toch zult gij moeten toestemmen, dat een waanzin, die in alle landen, in weinige jaren, miljoenen aanhangers telt, waaronder geleerden van alle klassen, en die hare aanhangers bij voorkeur onder de beschaafde klassen vindt, een zonderlinge waanzin is, die wel eenig onderzoek verdient.

De Bez. Het is waar, ik heb mijne eigene gedachten over het onderwerp, maar deze zijn niet zoo absoluut, dat ik zoudé aarzelen ze op te offeren voor deugdelyke bewyzen tegen mijne meening. Zooals ik zeide, gij hebt er een zeker belang bij, mij te overtuigen. Ik zal u maar bekennen, dat ik een boek moet schrijven, waarin ik mij voorstel, ex professo (*sic*) te betoogen, wat ik als eene dwaling beschouw, en daar dit boek een wijde strekking moet hebben, en bres moet schieten in de werken der Geesten, zoude ik het niet uitgeven, indien ik overtuigd kon worden.

A. K. Het zoude mij spijten, mijnheer, indien ik u zou moeten berooven van de voordeelen, die dat boek, hetwelk zulk eene wijde strekking moet hebben, u belooft. Ook heb ik er niet het minste belang bij, dit te doen — integendeel, ik wensch het een groot debiet toe, aangezien het ons dan tot prospectus en

aanbeveling zal dienen. Als iets aangevallen wordt, wekt het de aandacht op. Er zijn vele menschen, die het vóór en tegen willen kennen, en de critiek geeft hiertoe de gelegenheid, zelfs aan diegenen, die er het minste aan dachten. Op die wijze beveelt men dikwijls, zonder het te willen, degenen aan, die men schaden wilde. De quaestie der Geesten is daarenboven zoo vol belangrijkheid, zij wekt de nieuwsgierigheid in zulke hooge mate op, dat het voldoende is, de aandacht op haar te vestigen, om den lust op te wekken, haar te doorgronden.

De Bez. Dus zoude, volgens u, de critiek tot niets dienen, en het algemeen gevoelen niets zijn?

A. K. Ik beschouw de critiek niet als de uiting der openbare meening, maar als een individueel gevoelen, waarbij de persoon zich vergissen kan.

Lees de geschiedenis, en gij zult zien hoeveel meesterstukken bij hun verschijnen veroordeeld zijn. Deze veroordeeling heeft toch niet belet, dat het meesterstukken gebleven zijn. Als iets slecht is, zullen alle mogelijke loftuitingen het niet goed maken. Indien het Spiritisme eene dwaling is, zal het van zelf te niet gaan; indien het eene waarheid is, zullen alle hekel-schriften niet in staat zijn, er een leugen van te maken. Het boek, dat gij schrijven wilt, zal eene persoonlijke waardeering behelzen, uitgaande van uw standpunt, en de wezenlijke publieke opinie zal oordeelen, of gij juist oordeeld hebt. Daarom zal men willen zien, en indien men later ontdekt dat gij gedwaald hebt, zal uw boek belachelijk zijn, evenals die werken, welke vroeger tegen den bloedsomloop, de vaccine enz. geschreven zijn. Maar ik vergat, dat gij het onderwerp ex professo moet behandelen — dat wil zeggen — dat gij het in alle opzichten bestudeerd hebt — dat gij

gezien hebt, al wat te zien is — alles gelezen hebt wat over het onderwerp geschreven is — de verschillende meeningen ontleed en vergeleken hebt — dat gij u in de beste voorwaarden tot eigen onderzoek hebt bevonden — dat gij uwe nachtrust gedurende jaren er aan hebt opgeofferd — in één woord, dat gij niets hebt nagelaten, wat strekken kan, om tot de bepaling der waarheid te geraken. Ik moet dit vooronderstellen, indien gij een ernstig mensch zijt, want alleen hij, die dit alles gedaan heeft, heeft het recht te zeggen, dat hij met kennis van zaken spreekt. Hoe zoudt gij denken over iemand, die zich als beoordeelaar over een letterkundig werk opwierp, zonder met de letterkunde bekend te zijn; die een schilderstuk beoordeelde zonder de schilderkunst bestudeerd te hebben? Het is eenvoudige logica, te stellen dat een beoordeelaar datgene wat hij beoordeelt niet oppervlakkig, maar grondig kent; zonder dat is zijn oordeel zonder waarde. Om eene becijfering te bestrijden, moet men er eene andere becijfering tegenoverstellen, maar om dat te kunnen doen, moet men kunnen cijferen. De criticus komt er niet mede af, door te zeggen: dit of dat deugt niet; hij moet zijn gevoelen rechtvaardigen door een duidelijk en stellig betoog, uitgaande van de grondbeginselen der kunst of der wetenschap. Hoe kan hij dat doen, wanneer die grondbeginselen hem onbekend zijn? Zijt gij in staat over de goede hoedanigheden of de gebreken van eene machine te oordeelen, zonder kennis der werktuigkunde te bezitten? Neen; welnu dan! uw oordeel over het Spiritisme, hetwelk gij niet kent, zoude niet meer waarde hebben, dan dat, hetwelk gij over die machine zoude vellen. Gij zoudt telkens op onwetendheid betrapt worden, want degenen, die het Spiritisme bestudeerd hebben, zullen dadelijk

zien, dat gij buiten de quaestie gaat. Men zal daaruit opmaken dat gij geen ernstig mensch, of wel, dat gij niet ter goeder trouw zijt; in het eene zoowel als in het andere geval zult gij u blootstellen aan logenstraffing, welke voor uwe eigenliefde weinig vleiend zal zijn.

De Bez. Het is juist om die klip te vermijden, dat ik gekomen ben om u te verzoeken, mij te willen toestaan eenige proeven bij te wonen.

A. K. En gelooft gij dat voldoende, om ex professo over het Spiritisme te spreken?

Hoe zoudt gij die proeven begrijpen, of nog beter, kunnen beoordeelen, indien gij de beginselen, die daarbij ten grondslag dienen, niet bestudeerd hebt?

Hoe zoudt gij bij voorbeeld den min of meer goeden uitslag eener metaal-analyse kunnen beoordeelen, indien gij niet grondig met de metallurgie bekend zijt? Veroorloof mij, mijnheer, u te zeggen, dat uw plan volmaakt gelijk staat met dat van iemand, die, noch wiskunde noch sterrenkunde kennende, aan een der directeurs van het Observatorium ging zeggen: „Mijnheer, ik wil een boek over de sterrenkunde schrijven, en tevens bewijzen dat uw stelsel valsch is; maar daar ik er letterlijk niets van weet, verzoek ik u mij een paar keeren door uw telescoop te laten zien; dat zal mij voldoende wezen, om er zoo veel van te weten als gij.”

Het is alleen door rekbaarheid van beteekenis, dat het woord **critiseeren** hetzelfde beduidt als censureeren. In de wezenlijke beteekenis en volgens de afleiding beteekent **critiseeren**: oordeelen, schatten, waardeeren: — de critiek kan dus goed- of afkeurend zijn. Een boek te **critiseeren** is niet noodzakelijk het **veroordeelen**. Hij die deze taak op zich neemt, moet die zonder vooraf gevormd oordeel ten uitvoer brengen; maar heeft hij het

boek in gedachten reeds veroordeeld, vóór het geopend te hebben, dan kan zijn onderzoek niet onpartijdig zijn.

Dit is het geval met de meesten die over het Spiritisme geschreven hebben. Op het woord alleen hebben zij hun gevoelen gegrond, en hebben gehandeld als de rechter, die een vonnis velt, zonder zich de moeite te gunnen de bewijsstukken in te zien. Het gevolg daarvan is, dat hun oordeel eene verkeerde uitwerking heeft gehad, en dat zij, in stede van te overtuigen, de lachspieren in beweging hebben gebracht. Zij daarentegen, die de quaestie ernstig hebben bestudeerd, zijn van gedachten veranderd, en vele tegenstanders zijn medewerkers geworden, toen zij zagen, dat er van geheel iets anders sprake was, dan van hetgeen zij vooronderstelden.

De Bez. Gij spreekt over het onderzoek van boeken in het algemeen; gelooft gij dan, dat het den schrijver van een tijdschrift wezenlijk mogelijk is, al de boeken te lezen en te bestudeeren, die hem door de handen gaan, vooral wanneer die boeken nieuwe theorieën bevatten, die men nauwkeurig zou moeten nagaan en grondig onderzoeken? Gij kunt evengoed van een boekdrukker vergen, dat hij al de werken leest, welke van zijne pers komen.

A. K. Op zulk eene oordeelkundige redeneering heb ik niets te antwoorden dan alleen dit: dat, indien men den tijd niet heeft, om iets met nauwgezetheid te doen, men er zich niet mede in moet laten, en dat het beter is één ding goed te doen dan tien slecht.

De Bez. Denk niet, mijnheer, dat mijne meening lichtvaardig gevormd is. Ik heb tafels zien draaien en hooren kloppen; ik heb menschen gezien, die geacht werden onder den invloed van geesten te schrijven; maar ik ben overtuigd dat het kwakzalverij was.

A. K. Hoeveel hebt gij betaald, om dat te zien?
De Bez. Wel niets, natuurlijk!

A. K. Dan waren het eene zonderlinge soort van kwakzalvers, die dien naam in eere zullen brengen. Tot nu toe heeft men nog nooit kwakzalvers gezien, die niet op hun eigenbelang bedacht waren. Indien de een of andere grappenmaker zich wel eens met de goedgeloovigheid van anderen heeft willen vroolijk maken, volgt dan daaruit, dat de overige personen zijne handlangers waren? Met welk oogmerk zouden zij zich medeplichtig maken aan eene mystificatie? Om het gezelschap te vermaken, zult gij antwoorden. Ik heb er niets tegen, dat men zich eens tot de uitvoering van een grap leent; maar als die grap maanden en jaren duurt, dan geloof ik, dat de grappenmakker zelf langzamerhand gemystificeerde wordt? Is het waarschijnlijk dat men, alleen om aan iets te doen gelooven, wat men zelf weet dat valsch is, uren lang zich aan een tafel zou zitten vervelen? Het genoeg zou wezenlijk de moeite niet waard zijn.

Vóór dat men het plegen van bedrog aanneemt, moet men zich afvragen, welk belang de bedrieger daarbij kan hebben, en gij zult mij toch toestemmen dat er toestanden zijn, die alle verdenking van valsche streken buitensluiten, en menschen wier karakter alleen reeds een waarborg voor eerlijkheid is.

Het zoude iets anders wezen indien er eenige sprake van winstbejag bestond, omdat het lokaas van winst een slechte raadsman is; maar zelfs indien het in dit laatste geval bewezen was, dat er wezenlijk bedrog gepleegd was, zoude dat nog niets tegen het wezenlijk bestaan van het grondbeginsel bewijzen, want van alles kan misbruik gemaakt worden. Omdat er lieden zijn die vervalschten wijn verkoopen, ligt daar nog niet

in opgesloten, dat er geen zuivere wijn bestaat. Het Spiritisme is niet meer verantwoordelijk voor hen, die van dat woord misbruik maken, dan de geneeskundige het is voor de kwakzalvers die wonderbalsems verkoopen, dan de godsdienst voor de geestelijken die van hunne bediening misbruik maken.

Door de nieuwhed en den aard zelf van het Spiritisme moest het noodwendig tot misbruik aanleiding geven — maar het heeft ook de middelen aan de hand gedaan om het bedrog te herkennen, door namelijk het wezenlijk karakter er van duidelijk uiteen te zetten, door alle solidariteit af te wijzen met dezulken, die het Spiritisme exploiteeren of van zijn uitsluitend zedelijk doel doen afwijken, om er een broodwinning, een werktuig van waarzegging of van armzalige onderzoekingen van te maken.

Aangezien het Spiritisme zelf de grens bepaalt, binnen welke het zich houdt, — juist bepaalt, wat het leert, en niet leert, — wat het kan, en niet kan, — wat tot zijne eigenschappen behoort, of niet behoort, — wat het erkent en ontkent, — is het verkeerd om, wanneer men zich de moeite niet geeft het Spiritisme te bestudeeren, wanneer men het bijgevolg naar den schijn beoordeelt, en dan hansworsten ziet, die zich Spiritisten noemen om de voorbijgangers te lokken, om dan, zeg ik, met deftigheid te zeggen: „Dit is nu Spiritisme.” Op wien valt nu eigenlijk de bespotting? Niet op den hansworst, die zijn handwerk uitoefent, noch op het Spiritisme, waarvan de in druk uitgegeven leer dergelijke bewering logenstrafft, maar wel op de beoordeelaars, die men overtuigen kan dat zij spreken over iets, wat zij niet kennen, of waarvan zij de waarheid voorbedachtelijk verminken. Zij die aan het Spiritisme iets toeschrijven strijdig met den geest daarvan,

doen dat hetzij uit onwetendheid, hetzij opzettelijk. In het eerste geval is het lichtzinnigheid — in het laatste kwade trouw. In het laatste geval gelijken zij dien geschiedschrijvers, welke de geschiedkundige feiten verminnen in het belang eener partij of van eene meening. Door het gebruik zulker middelen geraakt eene partij altijd in verval, en bereikt zij haar doel niet.

Let echter wel op, mijnheer, dat ik niet beweere dat de critiek onze denkbeelden noodzakelijk moet goedkeuren, zelfs na die bestudeerd te hebben; wij laken geenszins hen, die niet denken zooals wij. — Wat voor ons zonneklaar is, kan voor anderen zoo niet zijn; ieder beoordeelt de dingen uit zijn eigen standpunt en uit de meest bepaalde feiten, trekt niet iedereen dezelfde gevolgtrekkingen. Indien bij voorbeeld een schilder een wit paard in zijne schilderij plaatst, zal een ander wel kunnen zeggen dat het een slecht effect maakt, en dat een zwart paard beter gestaan zou hebben; maar hij zou ongelijk hebben te beweren, het paard is wit, wanneer het zwart was; en dat doen de meesten onzer bestrijders.

In het kort, mijnheer, het staat iedereen vrij de gronden van het Spiritisme goed te keuren of te verwerpen, en er goede of kwade gevolgtrekkingen naar eigen goeddunken uit af te leiden; maar de nauwgezetheid maakt het iederen ernstigen criticus tot plicht, niet het tegendeel te beweren van hetgeen bestaat, en daarom is het eene eerste voorwaarde, niet te spreken dan over hetgeen men kent.

De Bez. Als gij er niets tegen hebt, laten wij dan nog eens terugkomen op de bewegende en sprekende tafels. Zoude het niet mogelijk zijn, dat ze klaargemaakt waren?

A. K. Dat blijft altijd de quaestie van goede trouw

waarop ik reeds geantwoord heb. Zoodra het bedrog bewezen is, zal ik het opgeven; — indien gij feiten van bedrog, kwakzalverij, oplichterij of misbruik van vertrouwen kunt aantoonen, kunt gij ze gerust schandvlekken en u vooruit verzekerd houden, dat ik de verdediging er van niet op mij zal nemen, omdat het ernstige Spiritisme in de eerste plaats zulke handelingen verwerpt. Zulke misbruiken aan de kaak stellen en te trachten ze daardoor te voorkomen, is een dienst aan het Spiritisme bewijzen. Maar zulke beschuldigingen in het algemeen uit te spreken, op eene massa achtingswaardige menschen het oordeel toe te passen dat eenige afzonderlijke personen verdienen, is een misbruik van anderen aard, dat is *laster*.

Aangenomen dat de tafels, zooals gij zegt, klaargeemaakt waren, dan zoude het toch een zeer kunstig toestel moeten zijn, om bewegingen en geluiden van zoo verschillende aard te kunnen voortbrengen. Hoe komt het dan, dat men den naam van den kundigen maker dier toestellen nog niet kent? Hij moet toch een groote vermaardheid hebben, daar zijne toestellen over de vijf werelddelen verspreid zijn. Ook moet men bekennen dat die toestellen zeer subtiel moeten zijn, daar zij aan de eerste tafel de beste kunnen aangebracht worden, zonder het minste uiterlijke spoor te vertoonen. Hoe komt het dan, dat sedert Tertullianus, want die spreekt ook al van draaiende en sprekende tafels, niemand het toestel heeft kunnen zien, noch beschrijven?

De Bez. Hierin vergist gij u. Een beroemd chirurgijn heeft ontdekt, dat eenige menschen, door de samen-trekking van een der spieren van het been, een geluid kunnen voortbrengen, gelijk aan dat hetwelk gij aan de tafels toeschrijft; hieruit besluit hij, dat uwe me-

diums zich daarmee ten koste der lichtgeloovigheid ver-
maken.

A. K. Indien het dus het kraken van een spier is, dan is het *niet* doordien de tafel klaargemaakt is. Daar dus iedereen dat vermeende bedrog op zijne eigene wijze uitlegt, is dit, dunkt mij, het beste bewijs, dat noch de een, noch de ander de wezenlijke oorzaak kent.

Ik eerbiedig de kennis van dien beroemden chirurgijn; — alleen doen zich bij het feit, hetwelk hij opgeeft, eenige bezwaren voor, wanneer men het toepast op de sprekende tafels. Ten eerste is het zonderling dat deze eigenschap, tot dusverre bij uitzondering bestaande en als een pathologisch verschijnsel beschouwd, op ééns zoo algemeen geworden is; ten tweede moet men wel een bijzonderen lust hebben om te mystificeeren, om daarvoor gedurende twee of drie uren zijn spier te doen kraken, als dit niets anders geeft dan vermoeidheid en pijn; ten derde begrijp ik niet goed, hoe die spier in verbinding staat met de deuren en muren, waarin zich ook geklop doet hooren. Ten vierde, eindelijk, moet deze krakende spier een wonderbare eigenschap bezitten, om een zware tafel te kunnen doen bewegen, haar op te lichten, te openen, te sluiten, haar opgeheven te doen blijven zonder ondersteund te worden, en eindelijk haar bij het vallen te doen breken. Men dacht weinig dat die spier zooveel eigenschappen had 1).

Heeft de beroemde chirurgijn, van wien gij spreekt, het verschijnsel van het kloppen bestudeerd bij diegenen, die het te voorschijn brengen? Neen; hij heeft een abnormaal physiologisch verschijnsel, zekere overeenkomst hebbende met dat, hetwelk in de tafels voort-

1) Revue Spirite. Juin 1859 p. 141.

gebracht wordt, bij eenige individuën waargenomen, die zich nooit met kloppende tafels hadden bemoeid, en zonder verder onderzoek, besluit hij, op het gezag zijner wetenschap, dat al degenen, die tafels doen kloppen, de gave bezitten, hunne korte-kuitbeenspier te doen kraken, en dat die allen, hetzij prins of kruier, hetzij dat zij zich al dan niet doen betalen, bedriegers zijn. Heeft uw chirurgijn eenigermate het verschijnsel van het kloppen in al zijne toestanden bestudeerd? Heeft hij nagegaan of men, met behulp der krakende spier, al de verschijnselen van het kloppen kan voortbrengen? In het geheel niet, want dan zoude hij het onvolledige van zijn middel ingezien hebben. Toch heeft hem dat niet belet, zijne bevinding in de volle vergadering van het Instituut mede te deelen. Is dat voor een geleerde niet eene zeer ernstige zelfveroordeeling? Wat is er thans nog van hem als geleerde overgebleven? Ik verzeker u dat ik, wanneer ik eene heelkundige kunstbewerking moest ondergaan, aarzelen zou mij aan dien practicus over te geven, want ik zoude bevreesd zijn, dat hij mijne kwaal met niet meer diepzinnigheid zoude beoordeelen.

Daar gij op het gezag van dat oordeel schijnt te moeten steunen, om op het Spiritisme bres te schieten, stelt mij dit geheel gerust omtrent de kracht der overige gronden, welke gij te berde zult brengen, ten minste wanneer gij die niet uit betere bronnen put.

De Bez. Gij ziet toch, dat de mode der draaiende tafels gedaan is; — gedurende eenigen tijd was het eene woede, nu houdt men er zich niet meer mede op. Hoe komt dat als het iets ernstigs is?

A. K. Dat komt omdat uit de draaiende tafels iets nog ernstiger is voortgekomen; er is eene geheele wetenschap uit geboren, en eene geheele wijsgeerige leer welke

voor hen, die gewoon zijn na te denken, veel belangrijker is. Toen die niets meer te leeren vonden in het zien draaien eener tafel, hebben zij zich daarmee niet meer beziggehouden. Voor oppervlakkige menschen, die niets doorgronden, was het een tijdverdrijf — een speelgoed, dat zij hebben laten staan, toen zij er genoeg van hadden. Zulke personen beteekenen in de wetenschap niets. Het tijdperk van nieuwsgierigheid is voorbij, dat van waarnemen is gevolgd. Het Spiritisme is toen het eigendom der ernstige menschen geworden, die er zich niet mede vermaken, maar er leering uit willen trekken. Daarom leenen de ernstige beoefenaars, en ik behoor tot dit getal, zich ook niet tot eenige proef ter bevrediging der nieuwsgierigheid, en nog minder tot vertooningen voor dezulken, die er met vijandige gedachten bij zouden tegenwoordig zijn; daar zij zelve hierin geen vermaak zoeken, zoeken zij niet anderen daarmee te vermaken.

De Bez. Men kan toch alleen door de ondervinding overtuigd worden, al heeft men dan ook bij het begin alleen de nieuwsgierigheid tot prikkel. Indien gij slechts in tegenwoordigheid van reeds overtuigde menschen wilt handelen, dan heeft het er veel van, veroorloof mij dit te zeggen, alsof gij voor bekeerden wilt prediken.

A. K. Het is iets anders overtuigd te zijn, of geneigd te zijn zich zelve te overtuigen; het is tot de laatsten dat ik mij wend, en niet tot degenen, die gelooven zich verstandelijk te vernederen door naar, zooals zij het noemen, droomerijen te luisteren. Voor dezen heb ik niet de minste vooringenomenheid; degenen die zeggen een ernstig verlangen te hebben om voorgelicht te worden, bewijzen dat het best door volharding te toonen, en die herkent men aan andere teekenen dan aan het

verlangen om een paar zittingen bij te wonen; dezulken willen ernstig arbeiden.

De overtuiging vormt zich slechts langzaam, als gevolg eener opvolging van met bijzondere zorg gedane waarnemingen. De Spiritische verschijnselen verschillen in het wezen geheel aan die, welke onze exacte wetenschappen voortbrengen: zij zijn onafhankelijk van onzen wil; men moet ze waarnemen wanneer zij zich voordoen; het is alleen door veel zoo lang waar te nemen, dat men eene menigte bewijzen ontdekt, die op het eerste gezicht onopgemerkt waren voorbijgegaan. Vooral gebeurt dit wanneer men niet genoegzaam bekend is met de voorwaarden, waaronder zij zich voordoen, en nog meer wanneer men vooringenomen oordeelt. Voor den aanhoudenden en denkenden waarnemer komen de bewijzen overvloedig voor; voor dezen kan een woord, een oogenschijnlijk onbeduidend feit, een lichtstraal, eene bevestiging zijn; — voor den oppervlakkigen en toevalligen onderzoeker, voor den eenvoudig nieuwsgierige is dat alles zonder waarde; daarom leen ik mij nooit tot proeven, waarvan waarschijnlijk geen goeden uitslag te verwachten is.

De Bez. Goed; maar alles moet toch een begin hebben. De nieuweling, die als een onbeschreven blad is, die niets gezien heeft, maar leeren wil, hoe kan hij daartoe geraken, als gij hem de middelen daartoe niet verleent?

A. K. Ik maak een groot verschil tusschen den ongeloovige uit onwetendheid, en den ongeloovige uit stelselzucht. Indien ik bij iemand gunstigen aanleg ontdek, dan is niets mij te veel om hem in te lichten; maar er zijn menschen, bij wie de zucht tot leeren slechts een valsche schijn is; en met dezulken verliest men zijnen tijd. Want indien zij niet dadelijk vinden, wat zij schijnen te zoeken, en wat zij wellicht niet gaarne

zouden vinden, is het weinige, dat zij zien, onvoldoende om hunne tegen-ingenomenheid te overwinnen; zij beoordeelen, wat zij zien, verkeerd, en maken er een voorwerp van bespotting van, en het is niet noodig hun dat te verschaffen.

Tot dengene die verlangt te leeren zoude ik zeggen: Men kan geen cursus over proefondervindelijk Spiritisme houden, zooals men dit doet over Natuur- en Scheikunde, omdat men nooit in staat is, de verschijnselen naar believen voort te brengen, en omdat de intelligentiën, die er de bewerkers van zijn, dikwijls onze verwachtingen verijdelen. De verschijnselen, die gij toevallig kunt te zien krijgen, zijn niet achtereenvolgend, hebben geen noodzakelijken samenhang met elkander, en zouden weinig bevattelijks voor u hebben. Leer eerst de theorie, — lees en overdenk de werken, welke over die wetenschap geschreven zijn; op die wijze zult gij de grondbeginselen leeren; gij zult de beschrijving van alle verschijnselen vinden; gij zult er de mogelijkheid van begrijpen door de verklaring, die er u van gegeven wordt, en door het verhaal van een aantal geheel uit zich zelf ontstane feiten, waar gij, zonder het te weten, getuige van hebt kunnen zijn, en die u weer voor den geest zullen komen; gij zult al de bedenkingen die zich voor kunnen doen, kunnen wege, en gij zult u zelven, op deze wijze, eene eerste zedelijke overtuiging vormen. Alsdan zult gij, als gij in de gelegenheid komt te zien of zelf voort te brengen, begrijpen, — wat ook de aard der feiten moge zijn — omdat niets u vreemd zal wezen.

Ziedaar, mijnheer, hetgeen ik iedereen, die leeren wil, aanraad; en door zijn antwoord is het gemakkelijk te beoordeelen of er bij hem iets meer dan nieuwsgierigheid bestaat.

TWEEDE GESPREK.

De Twijfelaar.

De Bez. · Ik begrijp het nut der voorloopige studie, waarover gij spreekt. Wat mij aangaat, moet ik u zeggen dat ik noch vóór, noch tegen het Spiritisme ben, maar dat het onderwerp uit zich zelf mijne belangstelling ten hoogste opwekt. Onder mijne kennissen bevinden zich vóór-, doch ook tegenstanders; ik heb ten dien opzichte zeer tegenstrijdige gronden hooren aanvoeren, en ik zoude gaarne eenige der bezwaren, die in mijne tegenwoordigheid geuit zijn, aan uw oordeel willen onderwerpen; zij schijnen eenige waarde te bezitten, althans zoo komt het mij voor, doch ik beken geheel onwetend te zijn.

A. K. Het is mij altijd een genoeg, op de vragen, die men tot mij richt, als het oprecht en zonder bijoogmerken gedaan wordt, te antwoorden, zonder evenwel mij zelven te vleien ze allen te kunnen oplossen.

Het Spiritisme is pas in zijne geboorte en er valt nog veel te leeren; het zoude dus al te verwaand van mij zijn, indien ik voorgaf, alle bezwaren te kunnen oplossen, — ik kan alleen mededeelen, wat ik weet.

Het Spiritisme komt in aanraking met alle takken der wijsbegeerte, bovennatuurkunde, zielkunde en zedekunde; het is een onmeetbaar veld, dat niet in weinige uren doorloopen kan worden; gij zult begrijpen, dat het mij bepaald onmogelijk zoude zijn, al wat ik over het onderwerp, ten gebruike van iedereen, geschreven heb, aan ieder in het bijzonder bij monde te herhalen. Door eene voorafgaande, ernstige lectuur zal men daarin een antwoord vinden op de meeste vragen,

die van zelf voor den geest komen; — dit heeft het tweeledig voordeel, dat men onnoodige herhalingen voorkomt, en het bewijs levert van een ernstig verlangen, om te leeren. — Indien er daarna nog twijfel of duistere punten overblijven, wordt de uitlegging daarvan gemakkelijker, omdat men op *iets* kan steunen, en men zijnen tijd niet verliest met telkens op de eerste beginselen terug te komen. Met uw welmeenen dus, zullen wij ons voorloopig bepalen tot eenige algemeene vragen.

De Bez. Het zij zoo. Wees zoo goed mij tot de orde terug te roepen als ik afdwaal.

Spiritisme en Spiritualisme.

Ik zal u dan in de eerste plaats vragen: welke noodzakelijkheid bestond er de nieuwe woorden Spiritist en Spiritisme te scheppen, om in de plaats te komen van Spiritualisme, Spiritualist, — welke woorden het burgerrecht verkregen hadden, en door iedereen verstaan worden. Ik heb iemand gehoord, welke die woorden als barbarismen bestempelde.

A. K. Het woord Spiritualist heeft reeds langen tijd eene goed bepaalde beteekenis; het is de Académie welke ons die als volgt geeft:

Spiritualist. Hij wiens leer tegenovergesteld is aan het *Materialisme*.

Alle godsdiensten zijn noodzakelijk gegrond op het Spiritualisme. Ieder, die gelooft, dat er nog iets anders bestaat dan stof, is Spiritualist. Dat sluit evenwel niet het geloof aan Geesten en hunne uitingen in. Hoe zult gij nu de zoodanigen onderscheiden die daaraan gelooven? Men zal dan eene omschrijving moeten gebruiken en zeggen: Het is een Spiritualist, die al of niet aan de

Geesten gelooft. Voor nieuwe zaken moet men nieuwe woorden hebben, zoo men dubbelzinnigheden wil voorkomen. Indien ik aan mijn tijdschrift den naam van Spiritualistisch tijdschrift gegeven had, zoude ik daardoor volstrekt niet de strekking er van aangewezen hebben, want zonder aan mijnen titel ontrouw te worden, had ik geen woord over Geesten behoeven te zeggen, ja ik had ze zelfs kunnen bestrijden. Eenigen tijd geleden las ik in een tijdschrift een artikel over een wijsgeerig werk, waarin vermeld werd dat de schrijver uitgegaan was van het Spiritualistische standpunt. De voorstanders der Geesten zouden echter deerlijk teleurgesteld geweest zijn, indien zij, hierop afgaande, verwacht hadden er de geringste overeenstemming met hunne denkwijze in te vinden. Indien ik dus de woorden Spiritist — Spiritisme aangenomen heb, heb ik dat gedaan, omdat zij zonder dubbelzinnigheid gedachten over de Geesten uitdrukken. Ieder Spiritist is noodwendig Spiritualist, maar het is er ver van af dat alle Spiritualisten, Spiritisten zouden zijn. Al was het geloof aan Geesten een hersenschim, dan nog zoude het nuttig zijn, hiervoor een speciaal woord te bezitten, want men moet zoowel voor valsche als voor ware denkbeelden namen hebben.

De genoemde woorden zijn ook niet barbaarscher dan al die de wetenschap, de kunsten en de nijverheid elken dag scheppen; zij zijn het zeker niet meer dan die, welke Gall voor zijn nomenclatuur der driften uitgevonden heeft, zooals: secretiviteit, amativiteit, combativiteit, alimentiviteit, affectiotiviteit, enz.

Er zijn menschen, die uit een zucht van tegenspraak alles afkeuren, wat niet van hen komt, en zich het air geven alles tegen te spreken. Zij die zulke nietige vitterijen opwerpen, bewijzen alleen de kleinheid van hun

verstand. Zulke kleinigheden aan te vallen is het be-
wijs, dat men goede tegenwerpingen mist. Spiritualisme,
Spiritualist zijn de Engelsche woorden, die men bij het
begin der manifestatiën in de Vereenigde Staten gebezigd
heeft. In Frankrijk heeft men er zich in den aanvang
ook van bediend, maar toen de benaming Spiritist en
Spiritisme voor den dag kwam, begreep men er zóó
goed het nut van, dat zij onmiddellijk door het publiek
aangenomen werd. Thans is men er zoo algemeen aan
gewoon, dat zelfs de tegenstanders, die het in den be-
ginne voor barbarismen uitkreten, er geen andere woorden
voor bezigen.

De preeken en mandementen, die tegen het Spiri-
tisme en de Spiritisten uitvaren, zouden dit niet hebben
kunnen doen, zonder het anathema over de Spiritua-
listen en het Spiritualisme uit te spreken.

Barbaarsch of niet, hebben deze woorden in de ge-
bruikelijke taal en in die van alle landen in Europa
het burgerrecht verkregen; het zijn de eenige die men
in alle landen gebruikt, in alle werken die vóór of tegen
geschreven worden. Zij zijn het hoofd geworden van
alle naamregisters der nieuwe wetenschap. Om die
eigendommelijke bijzondere verschijnselen van deze we-
tenschap uit te drukken, moet men bijzondere woorden
hebben. Het Spiritisme heeft van nu af aan zijn eigen
benamingen, zooals de Scheikunde de hare heeft 1).

De woorden van Spiritualisme en Spiritualist toege-

1) Deze woorden hebben buitendien thans burgerrecht verkregen. Zij
zijn opgenomen in het supplement van de *Petit Dictionnaire des Diction-
naires Français*, verzameld door Napoleon Landais, welk werk bij oplagen
van twintig duizend exemplaren gedrukt wordt.

Men vindt er de definitie en afleiding in der woorden: erraticiteit —
pneumatographie — pneumatophonie — psychograaf — psychophonie —
reïncarnatie — sematologie — spiritist — spiritisme — spiritistisch —

past op de manifestatiën der Geesten, worden niet meer in dien zin gebruikt, dan door de ingewijden der school, die men de Amerikaansche noemt.

Vershil van meening.

De Bez. Dit verschil in het geloof aan hetgeen gij een wetenschap noemt, is, dunkt mij, de veroordeeling er van. Indien toch die wetenschap op positieve daadzaken rustte, moest zij dan niet dezelfde zijn in Amerika en Europa?

A. K. Eerstens antwoord ik hierop, dat het verschil meer in den vorm dan in den grond gelegen is; in wezenlijkheid bestaat zij slechts in de wijze, waarop men sommige punten der leer beschouwt. Het is geen radicaal verschil in de beginselen, zooals onze bestrijders, zonder de quaestie bestudeerd te hebben, voorgeven.

Maar zeg *gij* mij eens, welke wetenschap in den beginne geen verschil heeft veroorzaakt, totdat men er de grondregels duidelijk van had bepaald? Bestaan deze verschillen nu ook niet nog bij de best gevestigde wetenschappen? Zijn al de geleerden het over hetzelfde punt eens? Heeft niet ieder zijn eigen systeem? Vertoon de zittingen der Académie altijd het schouwspel van eene volmaakt goede verstandhouding? Bestaat in de Medicijnen niet de Parijsche school en die van Montpellier? Is elke wetenschappelijke ontdekking niet de aanleiding tot scheuring tusschen degenen, die vooruit willen en zij, die achter willen blijven?

En wat nu het Spiritisme aangaat — is het niet natuurlijk, dat bij het ontstaan der eerste verschijnselen,

stereorite — typtologie. Eveneens vindt men die met de noodige omschrijving in de nieuwe uitgave du Dictionnaire Universel van Maurice Lachâtre.

toen men de wetten nog niet kende, door welke die beheerscht worden, iedereen, de verschijnselen op zijne wijze beschouwende, zijn systeem vooropgesteld heeft? Wat is er van al die eerste, op zich zelve staande stellingen geworden? Zij zijn gevallen door een meer volledig onderzoek der feiten. Eenige weinige jaren zijn voldoende geweest, om de grootste éénheid, die thans bij de leer voorzit, tot stand te brengen, eene éénheid die de groote meerderheid der ingewijden tot elkander brengt, met uitzondering van eenige weinigen, die hier, zooals in alle zaken, krampachtig vasthouden aan oude denkbeelden en met deze ten grave dalen.

Welke wetenschap, welke wijsgeerige of godsdienstige leer kan dit zelfde voorbeeld aanbieden? Heeft het Spiritisme ooit het honderdste deel der verdeeldheid vertoond, van die welke de Kerk gedurende vele eeuwen heeft vaneen gescheurd, en die op dit oogenblik haar nog verdeelt?

Het is wezenlijk merkwaardig; te letten op de nietigheden, waaraan de bestrijders van het Spiritisme zich vastklemmen. Zoude dat niet een bewijs zijn, dat er gebrek is aan ernstige gronden tot bestrijding? Indien die er toch waren, zoude men niet nalaten ze te doen gelden. Wat stelt men tegenover het Spiritisme? Bespotting, ontkenning, laster; maar afdoende argumenten, geen enkel; en het bewijs dat men de kwetsbare zijde van het Spiritisme nog niet gevonden heeft, bestaat hierin, dat niets den stijgenden loop er van gestuit heeft, en dat het na tien jaren meer ingewijden telt, dan ooit eene andere sekte in honderd jaren verkregen heeft. Dit is een bewezen daadzaak, welke zelfs door de bestrijders erkend wordt. Om het omver te werpen was het niet genoeg te zeggen: het is zoo niet — het is ongerijmd; men is verplicht, ontegenzeggelijk te

bewijzen, dat de verschijnselen niet bestaan, en niet bestaan kunnen, en dat heeft niemand gedaan.

Voorgewende Spiritische verschijnselen.

De Bez. Is het dan niet bewezen, dat men zonder het Spiritisme dezelfde verschijnselen kan voortbrengen, waaruit men kan opmaken, dat zij niet datgene tot oorzaak hebben, wát de Geesten als oorzaak aangeven?

A. K. Wanneer men iets kan nabootsen, spruit daar dan uit voort, dat de zaak zelve niet bestaat? Wat zoudt gij van de redeneering zeggen, die betoogde dat, daar men champagne maakt van mineraalwater, alle champagne slechts mineraalwater is? Het is het lot van ieder ding dat opgang maakt, dat men er nabootsing van in het leven roept. Goochelaars hebben gedacht, dat de naam Spiritisme door zijne populariteit en door den strijd, waartoe het aanleiding geeft, voordelig te exploiteeren zou zijn, en om de menigte te lokken, hebben zij op eene min of meer handige wijze eenige verschijnselen van meduminiteit nagebootst (zooals zij weleer de clairvoyance der somnambulen nagebootst hebben), waaraan alle spotters hunnen bijval geschonken hebben, met den uitroep: „Daar hebt gij nu het Spiritisme!” Toen de kunstige vertooningen van spoken op het tooneel gebracht zijn, hebben zij toen niet rondgebazuind, dat nu de genadeslag aan het Spiritisme was toegebracht? Alvorens een zoo beslissend vonnis uit te spreken, had men moeten bedenken, dat de bewering eens goochelaars geen Evangelie is; en had men zich moeten vergewissen, of er wezenlijk volkomen overeenstemming bestond tusschen de nabootsing en het nagebootste. Niemand koopt een diamant, zonder zich te vergewissen, dat het geen kristal is.

Een eenigszins ernstige studie zoude hen overtuigd hebben, dat de Spiritische verschijnselen zich onder geheel andere voorwaarden vertoonen; zij zouden daarenboven geweten hebben, dat de Spiritisten zich niet bezighouden, noch met spoken te doen verschijnen, noch met horoscoop-trekken. Alleen kwaadwilligheid en een verregaande kwade trouw hebben het Spiritisme met de zwarte-kunst en tooverij kunnen vereenzelvigen, waarvan het Spiritisme het doel, de handelingen, de formules en mystieke bezweringen verwerpt.

Er zijn er zelfs, die zich niet ontzien hebben de Spiritistische bijeenkomsten te vergelijken bij die der tooverheksen, waarbij men het onvermijdelijke uur van middernacht afwachtte om de spoken te doen verschijnen. Een Spiritist, die een mijner kennissen is, woonde eens de opvoering van Macbeth bij, en zat naast eenen dagbladschrijver, dien hij niet kende. Toen het tooneel der tooverheksen kwam, hoorde hij den schrijver tegen zijnen buurman zeggen: „Kijk, nu gaan wij een Spiritistische seance bijwonen; ik heb dat juist noodig voor een stuk, dat ik schrijven moet. Nu ga ik eens zien hoe het ding in zijn werk gaat; — indien er hier een van die dwazen was, zoude ik hem vragen, of hij zich zelve in het tafereel herkent.” — „Ik ben een van die dwazen,” voegde hem de Spiritist toe, „en ik kan u verzekeren, dat ik er mij zelve in het geheel niet in herken; want, niettegenstaande ik bij honderden bijeenkomsten tegenwoordig ben geweest, heb ik er niets gezien dat daar op lijkt. Indien gij op die wijze inlichtingen komt zoeken, dan zal uw stuk niet door waarheid schitteren.”

Vele beoordeelingen hebben geen ernstiger grondslag; op wien valt nu de bespotting, zoo niet op degenen, die zich zoo lichtzinnig op den voorgrond plaatsen?

Wat het Spiritisme aangaat, welverre dat het daardoor het vertrouwen verliest, is dit er integendeel door toegenomen, wegens de bekendheid welke al die handelingen er aan gegeven hebben, daar de aandacht eener menigte menschen, die er nooit van hadden hooren spreken, daardoor werd opgewekt. Dat heeft onderzoek doen ontstaan, en het getal der ingewijden doen vermeerderen, omdat men ontdekt heeft, dat het niet eene aardigheid, maar eene ernstige zaak was.

Onmacht der lasteraars.

De Bez. Ik beken, dat er onder de lasteraars van het Spiritisme inconsequente lieden zijn, zooals degene, waarvan gij spreekt; maar zijn er naast deze geen wezenlijk waardige menschen, wier gevoelen een zeker gewicht in de schaal legt?

A. K. Ik ontken dat volstrekt niet. Mijn antwoord daarop is, dat het Spiritisme in zijne gelederen ook een goed aantal lieden van niet minder waarde telt; ik ga verder, en ik zeg, dat de groote meerderheid der Spiritisten bestaat uit mannen van verstand en studie; alleen de kwade trouw kan beweren, dat het zijne volgelingen onder de oude vrouwtjes en domooren aanwerft.

Buitendien beantwoordt een afdoend feit deze tegenwerping, en wel, dat niemand, niettegenstaande zijne kunde of zijne officieele betrekking, den voortgang van het Spiritisme heeft kunnen stuiten; en toch heeft iedereen, tot de kleinste feuilletonist toe, zich met de hoop gevleid, het den doodsteek toe te brengen; terwijl allen, zonder het te willen, behulpzaam zijn geweest om het te verspreiden. Eene gedachte, die aan zoovele pogingen weerstand biedt, die zonder afwijken vooruitstreeft, onder een hagelbui van pijlen, welke men op

haar afschiet, bewijst die niet door de diepte harer wortels hare kracht? Verdient dat verschijnsel niet de aandacht der ernstige denkers? Menigeen zegt dan ook nu bij zich zelve, dat *daar* iets moet bestaan, wellicht eene van die onwederstaanbare beroeringen, waardoor de maatschappij van tijd tot tijd in beweging wordt gebracht, om vervormd te worden.

Zoo is het altijd gegaan bij ieder nieuw denkbeeld, dat in de wereld geroepen scheen, om eene omwenteling te doen ontstaan. Noodwendig ontmoeten deze denkbeelden belemmeringen, omdat zij te kampen hebben tegen het eigenbelang, de vooroordeelen, de misbruiken, die zij komen omverwerpen; maar daar zij tot het plan van God behooren ter vervulling der voortgaande ontwikkelings-wet voor den mensch, kan niets hen tegenhouden; en dit is het bewijs, dat zij de uiting der waarheid zijn.

Die onmacht der bestrijders van het Spiritisme bewijst niet alleen, zooals ik het reeds gezegd heb, het gebrek aan goede tegenwerpingen, daar die, welke zij aanvoeren, niet overtuigen; maar zij is ook het gevolg eener andere oorzaak, die al hunne combinatiën verijdelt. Zij verwonderen zich over de toeneming van het Spiritisme, trots alles, wat zij aanwenden, om die tegen te gaan; niemand hunner begrijpt daarvan de oorzaak, omdat zij die zoeken dáár, waar die niet te vinden is. Sommigen schrijven het aan de groote macht van den duivel toe — die zich dus sterker zoude toonen dan zij, en zelfs sterker dan God; — anderen aan de toenemende menschelijke dwaasheid. De dwaling van allen bestaat hierin, dat zij gelooven dat de bron van het Spiritisme éénig, en op het gevoelen van één mensch gevestigd is. Vandaar het denkbeeld, dat, als zij het gevoelen van dien man afbreken, zij dan het Spiritisme zullen ver-

nietigen; zij zoeken die bron op de aarde, terwijl zij in de ruimte is. Zij bestaat niet op één punt, zij is overal; want de Geesten openbaren zich overal, in alle landen, in de paleizen zoowel als in de hutten. De wezenlijke oorzaak ligt dus in de natuur van het Spiritisme zelve, dat zijnen aandrang niet van één mensch ontvangt, maar een ieder veroorlooft zelf rechtstreeks openbaringen der Geesten te ontvangen, en zich daardoor van de wezenlijkheid der feiten te overtuigen. Hoe zou het mogelijk zijn, millioenen individuën te overtuigen, dat dit alles niets dan goochelarij, kwakzalverij en kunstgrepen zijn, wanneer zij zelve, zonder medewerking van anderen, deze uitkomsten verkrijgen? Zal men hun wijsmaken, dat zij hun eigen handlangers zijn, en dus goochelen of kunsten maken voor zich alléén?

Die algemeenheid van de manifestatiën der Geesten, welke op alle punten der aarde de lasteraars komen logenstraffen en de grondbeginselen der leer bevestigen, die algemeenheid is eene macht, welke door hen, die de onzichtbare wereld niet kennen, even zoomin begrepen wordt, als de snelheid waarmede een telegram overgeseind wordt, door hen, die de wetten der electriciteit niet kennen. Op deze kracht lijden alle ontkenningen schipbreuk, want het is eveneens, alsof men iemand, die in de zonnestrallen staat, wilde opdringen dat er geen zon bestaat.

Afgescheiden van de aantrekkelijkheid der Spiritische leer, die meer in den smaak valt dan die, welke men er tegenover stelt, moet men, in wat voorafgaat, de oorzaak der nederlaag zoeken, welke degenen treft, die trachten de verspreiding er van te stuiten. Om dit toch met vrucht te kunnen doen, zouden zij het middel moeten vinden, om den Geesten te beletten zich te open-

baren. Het is daarom, dat de Spiritisten zich hunne kuiperijen zoo weinig aantrekken; zij toch hebben immers de ondervinding en het gewicht der feiten, die voor hen pleiten.

Het wonderbaarlijke en bovennatuurlijke.

De Bez. Klaarblijkelijk leidt het Spiritisme tot het geloof aan het wonderbaarlijke en bovennatuurlijke, en dat komt mij, in onze positieve eeuw, toch moeilijk voor, want het zoude voet geven aan bijgeloovigheid en volksdwalingen, waarover de Rede een veroordeelend vonnis heeft geveld.

A. K. Een begrip is alleen bijgeloovig, wanneer het valsch is, en houdt op dat te zijn, zoodra er de waarheid van erkend wordt. De vraag is dus te weten, of de manifestatiën der Geesten al dan niet bestaan, en gij zult de zaak geen bijgeloof kunnen noemen, zoolang gij niet zult *bewezen* hebben dat zij niet bestaat. Gij zult antwoorden: mijn gezond verstand weigert het te gelooven; maar al degenen die er aan gelooven, en toch geen krankzinnigen zijn, beroepen zich ook op hun gezond verstand, daarenboven op feiten, welke der twee beweringen moet nu opgaan? Dit zal de toekomst beslissen, zooals bij alle wetenschappelijke en industriële vragen, welke bij haar verschijnen als ongerijmd en onmogelijk uitgekreten zijn. Gij oordeelt a priori naar uwe opvatting; wij oordeelen na gezien en waargenomen te hebben. Wij kunnen hier bijvoegen, dat het verlichte Spiritisme, zooals het nu bestaat, integendeel er toe leidt, om bijgeloovige denkbeelden uit te roeien, omdat het aantoon, wat in het volksgeloof waar of valsch is, en ook wat domheid en vooroordeel er bijgevoegd hebben.

Ik ga verder en zeg, dat het juist het positivisme

der eeuw is, dat het Spiritismus ingang doet vinden, en dat het daaraan gedeeltelijk zijne spoedige verspreiding te danken heeft; in plaats van, zooals eenigen beweren, aan eene herleving der zucht voor het wonderlijke en bovennatuurlijke voedsel te geven.

Het bovennatuurlijke verdwijnt door de fakkel der wetenschap, der wijsbegeerte en der rede, zooals de goden van het Heidendom verdwenen zijn door het licht des Christendoms.

Bovennatuurlijk is datgene, wat buiten de natuurwetten bestaat. Het positivisme neemt niets aan, dat buiten die wetten ligt; maar kent het die wetten alle?

Ten allen tijde zijn de verschijnselen, waarvan de oorzaak onbekend was, als bovennatuurlijk beschouwd; iedere nieuwe wet, door de wetenschap ontdekt, heeft de grenzen van het bovennatuurlijke doen inkrimpen; welnu, het Spiritisme komt eene nieuwe wet openbaren, volgens welke de verkeerung met de Geesten op eene even natuurlijke wet berust, als die, welke aan de electriciteit vergunt om tusschen twee personen, op vijf-honderd uren afstand, eene briefwisseling over te brengen, en hetzelfde geldt voor alle andere Spiritistische verschijnselen. Het Spiritisme verwerpt voor zich zelf elke wonderbaarlijke uitwerking; dat wil zeggen, iedere werking, welke buiten de wetten der natuur ligt. Het doet noch wonderen, noch iets wonderbaarlijks, doch het verklaart volgens eene bepaalde wet zekere uitwerkselen, die tot nu toe als wonderen of als buitengewoon beschouwd werden, en daardoor bewijst het er de mogelijkheid van. Het breidt daardoor het gebied der wetenschap uit, en daarin is het zelf eene wetenschap. Maar de ontdekking dier nieuwe wet heeft zedelijke uitwerkselen ten gevolge, waardoor haar wetboek er tevens eene wijsgeerige leer van maakt.

Van dat laatste standpunt beschouwd, beantwoordt het Spiritisme aan het verlangen van den mensch ten opzichte zijner toekomst. Maar doordat hij zijne theorie der toekomst op positieve en redelijke gronden vestigt, is het dat het Spiritisme aan den positieven geest der eeuw voldoet; dit zult gij begrijpen, wanneer gij de moeite genomen zult hebben, het te bestudeeren.

(*Het boek der Mediums*, hoofdst. II. *Revue Spirite*, December 1861, p. 393. Januari 1862, p. 21. Zie ook het 2de hoofdstuk.)

Bestrijding door de Wetenschap.

De Bez. Gij steunt, zegt gij, op feiten; maar daar stelt men het gevoelen der geleerden tegenover, die de feiten of betwisten, of ze op eene andere wijze, dan gij dit doet, uitleggen. Waarom hebben zij zich niet onledig gehouden met het verschijnsel van den tafeldans? Indien zij er iets ernstigs in gezien hadden, zouden zij zich wel gewacht hebben zulke merkwaardige feiten te verwaarloozen, en nog minder zouden zij die met minachting bejegend hebben; maar zij zijn allen tegen u. Zijn de geleerden niet de fakkels der volken, en is het hun plicht niet overal licht te verspreiden? Waarom zouden zij dit uitgedoofd hebben, nu er zich zulk eene schoone gelegenheid opdeed om aan de wereld het bestaan eener nieuwe kracht te verkondigen?

A. K. Gij hebt daar den plicht der geleerden op eene voortreffelijke wijze geschetst; jammer is het dat zij dien menigmaal vergeten hebben. Maar alvorens op deze oordeelkundige opmerking te antwoorden, moet ik u op eene gewichtige dwaling welke gij begaat, door te zeggen dat alle geleerden tegen ons zijn, opmerkzaam maken. Zooals ik reeds vroeger zeide, is het juist onder

de verlichte klasse, dat het Spiritisme de meeste proselieten maakt; het telt er velen onder de geneesheeren van alle natien, en geneesheeren zijn wetenschappelijke menschen. De magistraten, professoren, artistes, letterkundigen, officieren, hooge ambtenaren, geestelijken, enz., die het vaandel van het Spiritisme volgen, zijn allen menschen aan wie men niet eene zekere mate van ontwikkeling kan ontzeggen. Er zijn toch ook nog geleerden buiten die der officieele wetenschap en der wetenschappelijke corporatiën.

Dat het Spiritisme nog geen burgerrecht heeft bij de officieele wetenschap, is daarom nog geen reden om het te veroordeelen.

Indien de wetenschap zich nimmer vergist had, zoude haar gevoelen hier van gewicht zijn; maar ongelukkigwijze bewijst de ondervinding het tegendeel. Heeft zij niet als hersenschimmig eene menigte uitvindingen verworpen, die later de nagedachtenis der uitvinders tot roem hebben verstrekt? Is het niet door het rapport van de eerste wetenschappelijke vereeniging in Frankrijk, dat aan dat land de eer ontnomen is van het eerst de stoomvaart in werking te hebben gebracht? Toen Fulton zijn systeem in het kamp van Boulogne aan Napoleon I kwam aanbieden, die onmiddellijk het onderzoek er van aan het Instituut opdroeg, is dit lichaam tot het besluit gekomen, dat het een onuitvoerbaar hersenschim was, en dat het niet noodig was er zich verder bij op te houden. Moet men daaruit de gevolgtrekking maken, dat de leden van het Instituut domooren waren? Blijkt dat de platte bijnamen, welke sommige menschen er vermaak in scheppen hun te geven? Zeer zeker neen, geen een verstandig mensch, die niet hulde brengt aan hunne uitstekende kennis, doch te gelijk erkent, dat zij niet onfeilbaar zijn, en dat daarom hun oordeel niet

eene beslissing in het hoogste ressort is, vooral niet wanneer het nieuwe denkbeelden geldt.

De Bez. Ik neem gaarne aan, dat zij niet onfeilbaar zijn, maar het is desniettemin waar, dat, tengevolge hunner kunde, hun oordeel als iets moet gelden, en dat, indien zij vóór u waren, dat van groot gewicht voor uw systeem zijn zoude.

A. K. Gij zult het toch wel met mij eens zijn, dat iemand alleen goed oordeelen kan over datgene, wat tot zijne bevoegdheid behoort. Wanneer gij een huis wilt bouwen, zult gij dan daarvoor eenen muzikant gebruiken? Indien gij ziek zijt, zult gij u dan door eenen architect doen behandelen? Zoo gij een proces te voeren hebt, zult gij dan den raad eens dansmeesters inwinnen? Eindelijk, indien het theologische quaestiën betreft, zult gij die door eenen schei- of sterrenkundige doen oplossen? Neen, ieder in zijn vak. De gewone wetenschappen berusten op de eigenschappen der stof, die men naar goeddunken behandelen kan; de uitwerkselen, die zij te voorschijn brengen, hebben materiële kracht tot oorzaak. De Spiritische wetenschap heeft onafhankelijke intelligentiën tot oorzaak, die intelligentiën hebben haren eigen vrijen wil, en zijn niet aan onze luimen onderworpen; daarom kunnen op haar noch de behandeling in onze laboratoriums, noch onze gewone berekeningen toegepast worden, en dientengevolge behooren hare uitwerkselen niet meer tot het gebied der eigenlijk gezegde wetenschap. De wetenschap dwaalde dus, toen zij met Geesten als met eene Voltaïsche zuil proeven wilde nemen; zij heeft schipbreuk geleden, en dat moest zoo zijn, omdat zij gehandeld heeft met het oog op eene overeenkomst, die niet bestaat. Daarop heeft zij, zonder verder te gaan, in ontkenningen zin beslist; vermetele uitspraak, waarvan het onhoudbare dage-

lijks wordt aangetoond, zooals dat met zoo vele andere zaken het geval is, en zij, die het oordeel hebben uitgesproken, zullen er niets door oogsten, dan schaamtegevoel van zich al te lichtzinnig tegen de oneindige macht des Scheppers te hebben verklaard.

Het zijn niet de wetenschappelijke corporatiën, die de bevoegdheid bezitten om over deze quaestie uitspraak te doen; dit zal nooit tot hare bevoegdheid behooren, evenmin als het bestaan van God te decreteren; het is dus eene dwaling haar als rechters er over te stellen. Het Spiritisme is eene quaestie van persoonlijk geloof, onafhankelijk van den uitslag der stemming eener vergadering, want al viel die stemming ook in het voordeel uit, dan kan zij toch geene *overtuiging* doen geboren worden. Alleen als de publieke opinie zich hieromtrent gevestigd zal hebben, zal de vergadering het individueel aannemen en zich aan de kracht der zaak onderwerpen. Laat één geslacht voorbijgaan, en daarmede de hardnekkige vooroordeelen der eigenliefde, en gij zult zien, dat het met het Spiritisme evenzoo zal gaan, als met zoovele andere waarheden, welke men bestreden heeft, en waaraan het thans belachelijk zoude zijn te twijfelen. Heden zijn het de geloovigen, welke men voor krankzinnigen uitmaakt; morgen zal het de beurt der ongelooovigen zijn; juist zooals men weleer hen, die aan het draaien der aarde geloofden, gek noemde. Maar niet alle geleerden hebben aldus geoordeeld, en door geleerden versta ik menschen van studie en wetenschap, hetzij met of zonder officieelen titel. Velen hebben volgenderwijze geredeneerd:

„Er bestaat geen uitwerksel zonder oorzaak, en de onbeduidendste uitwerkselen kunnen den weg banen tot oplossing der grootste vraagstukken. Indien Newton het vallen van eenen appel onopgemerkt had gelaten; indien

Galvani zijne keukenmeid voor het hoofd gestooten en haar voor gek en voor eene droomster uitgemaakt had, toen zij hem kwam vertellen, dat doode kikvorschen in den schotel dansten, dan zouden wij er wellicht nu nog niet in geslaagd zijn de bewonderenswaardige wet der aantrekkingskracht, noch de vruchtbare eigenschappen der Voltaïsche kolom te vinden. Het verschijnsel, dat men met den grappigen naam van tafeldans bestempelde, is niet gekker dan het dansen der kikkers, en wellicht is ook dat een van die geheimen der natuur, welke, wanneer men er den sleutel van zal bezitten, bij het menschdom eene omwenteling zullen teweegbrengen."

Hierbij hebben zij bij zich zelve gezegd:

"Daar zoo vele menschen er zich mede bezig houden, en bezadigde lieden er eene studie van hebben gemaakt, moet er toch wel *iets* achter schuilen; eene illusie, eene voorbijgaande dwaasheid, als men het zoo noemen wil, kan zulk een *algemeen* karakter niet aannemen; zij kan eenen zekeren kring, eene coterie verleiden, maar zij verspreidt zich niet over de geheele wereld. Wachten wij ons dus de mogelijkheid te ontkennen van iets, dat ons onbekend is, uit vrees van vroeg of laat eene terechtwijzing te zullen ontvangen, die geen lof over onze scherpzinnigheid zoude inhouden."

De Bez. Zeer goëd; dat is een geleerde, die wijs en voorzichtig redeneert, en zonder een geleerde te zijn, denk ik er eveneens over; maar let wel op, dat hij niets bevestigt, hij twijfelt. Waarop moet men nu het geloof aan het bestaan der Geesten, en vooral aan de mogelijkheid om met hen in gemeenschap te komen, bouwen?

A. K. Dat geloof steunt op redeneering en op feiten. Ik zelf heb het niet omhelsd, dan na rijp onderzoek. Daar de studie der exacte wetenschappen mij de ge-

woonte om positief te handelen gegeven had, heb ik de nieuwe wetenschap gepeild en nagegaan, tot in hare verborgenste schuilhoeken. Ik heb mij zelf van alles rekenschap willen geven, want ik neem niets aan, dan nadat ik het *waarom* en *waardoor* ken.

Ziehier de redeneering welke een kundig geneesheer (vroeger ongeloofig, thans ijverig ingewijde) mij mededeelde:

„Men zegt, dat onzichtbare wezens zich openbaren, en waarom zou dat niet mogelijk zijn? Veronderstelde men, vóór de uitvinding van het vergrootglas, het bestaan van die millioenen kleine diertjes, die zooveel verwoesting in het leven veroorzaken? Waarom zoude het bepaald onmogelijk zijn, dat er in de ruimte wezens bestaan, die aan onze zintuigen ontsnappen? Zouden wij wellicht den bespottelijken dunk hebben, *alles* te kennen, en tot God te zeggen, dat Hij ons niets meer kan leeren? En indien de wezens, die ons omringen, met verstand begaafd zijn, waarom zouden zij zich dan niet met ons in betrekking stellen? Indien zij in betrekking met den mensch staan, moeten zij in diens bestemming en in de gebeurtenissen eene rol te vervullen hebben. Wie weet het? Het is misschien eene dier machten der natuur, eene dier geheime krachten, waarvan wij niets vermoeden. Welk een nieuwen gezichteinder zoude dat voor den geest openen, welk een uitgebreid veld van onderzoek! De ontdekking van de wereld der onzichtbaren zoude eene grootere beteekenis hebben, dan die der oneindig kleinen; het zoude meer zijn dan eene ontdekking, het zoude eene omwenteling in de denkbeelden wezen. Welk een licht kan er uit stralen! hoe vele geheimzinnige dingen er door verklaard worden! Zij, die er aan gelooven, worden bespot; maar wat bewijst dat? Is

het niet zoo bij alle groote ontdekkingen gegaan? Is Columbus niet afgewezen, gesmaad, als krankzinnige behandeld? Maar men zegt: *deze* denkbeelden zijn zoo zonderling, dat men er niet aan gelooven *kan*; maar wat zoude men gezegd hebben aan hem, die slechts vóór eene halve eeuw beweerd had, dat men in weinige uren geheel Frankrijk zoude doorreizen; dat met den damp van een weinig kokend water een schip tegen den wind in zoude varen; dat men uit water het middel om zich te verwarmen en licht aan te brengen zoude trekken? Wie zoude het voorstel gedaan hebben, om heel Parijs in één oogenblik, uit éénen enkelen vergaarbak, door eene onzichtbare stof, te verlichten; men zoude hem in 't gezicht uitgelachen hebben. Is het dan zooveel wonderbaarlijker, zich de ruimte voor te stellen als bevolkt door denkende wezens, die op aarde geleefd hebben en daar hun aardsche hulsel hebben afgelegd? Ligt hierin niet de verklaring van vele punten van geloof, die men tot in de vroegste oudheid terug vindt?

Zulke zaken zijn inderdaad wel waardig doorgrond te worden."

Dat zijn de overdenkingen van eenen geleerde, maar van eenen geleerde, vrij van aanmatiging, en zoo denken er ook vele ontwikkelde menschen over; zij hebben niet oppervlakkig en met tegeningenomenheid waargenomen, zij hebben ernstig en zonder vooraf opgevatte meening bestudeerd, en zij hebben de bescheidenheid gehad niet te beweren: omdat ik het niet *begrijp* is het niet waar. Zij hebben hunne overtuiging verkregen door waarneming en redeneering. Zoudt gij denken, dat, indien die denkbeelden hersenschimmen waren, al die uitstekende mannen ze aangenomen zouden hebben? geloof gij, dat zij dan lang door begoocheling bedrogen hadden kunnen blijven?

Materieele onmogelijkheid bestaat er dus niet tegen het bestaan van voor ons onzichtbare wezens, die de ruimte bevolken; en alleen die overweging zoude tot meer omzichtigheid moeten stemmen. Wie had vroeger ooit gedacht, dat in eenen droppel helder water duizenden wezens aanwezig zijn, zoo klein, dat onze verbeeldingskracht te kort schiet om ons die voor te stellen? En nu zeg ik, dat het moeilijker is zich wezens van zulke onbegrijpelijke fijnheid voor te stellen, dan die aan te nemen, welke wij Geesten noemen.

De Bez. Ongetwijfeld; maar dat iets mogelijk is, bewijst nog niet, dat het bestaat.

A. K. Voorzeker; maar gij zult toestemmen, dat zoodra het geene onmogelijkheid is, reeds een groot punt gewonnen is, want het heeft dan niets tegen het verstand indruischende in zich. Het is dus nu alleen maar noodig, de bewering door waarneming der feiten te staven. De bewering zelve is verre van nieuw; zoowel de gewijde als ongewijde geschiedenis is daar, om de oudheid en algemeenheid van dat geloof te bevestigen, een geloof, dat door alle wederwaardigheden van het leven heen is blijven voortbestaan, en dat men bij de wildste volken, als het ware als ingeboren, en door innerlijke aanschouwing in het gemoed gegrift, evenals dat van het Opperwezen, en van een toekomstig leven, terugvindt. Het Spiritisme is dus geene nieuwe schepping; integendeel, alles is daar om te bewijzen, dat de Ouden het even goed en wellicht beter kenden dan wij; zij onderwezen het, doch onder geheimzinnige vormen, welke het voor het algemeen, dat men opzettelijk in den poel van het bijgeloof liet liggen, ongenaakbaar maakte.

De feiten nu zijn van tweeërlei aard: die van de eene soort komen van zelve voort, terwijl de andere

moeten te voorschijn geroepen worden. Tot de eerste behooren: de visioenen en verschijningen, die zeer menigvuldig zijn; de geluiden, het geraas, verplaatsing en omwerpen van voorwerpen zonder waarneembare oorzaak, en eene menigte andere ongewone uitwerkingen die men vroeger als bovennatuurlijk beschouwde, doch die ons nu zeer eenvoudig voorkomen, want voor de Spiritisten is niets bovennatuurlijk, daar *alles* beheerscht wordt door de onveranderlijke wetten der Natuur. De feiten, welke te voorschijn geroepen moeten worden, zijn die welke men door tusschenkomst der Mediums verkrijgt.

Valsche verklaring der verschijnselen.

Hallucinatie. — Magnetische vloeistof. — Terugwerking der gedachten. — Overspanning der hersenen. — Somnambulistische toestand der Mediums.

De Bez. Het zijn voornamelijk de te voorschijn geroepen verschijnselen, waarop de critiek het gemunt heeft. Stellen wij nu alle verdenking van kwakzalverij terzijde, en nemen wij eene volmaakte goede trouw aan; zoude men dan toch niet kunnen denken, dat men zelf de speelbal eener gezichtsbegoocheling is?

A. K. Ik weet niet dat men de werking der hallucinatie ooit duidelijk verklaard heeft. Hoe men dat ook beschrijft, het blijft toch een zonderling verschijnsel, wel waard onderzocht te worden. Maar waarom kunnen dan zij, die de Spiritische verschijnselen daaraan toeschrijven, deze hunne uitlegging niet beter ophelderen? Er bestaan buitendien feiten, die deze hypothese op zijde dringen: Als een tafel of ander voorwerp beweegt, zich opheft, klopt of naar welgevallen door de kamer gaat, zonder dat iemand er aan raakt, opstijgt en in de lucht blijft zweven, zonder ondersteund te

worden, en eindelijk neervallende, breekt: dan is dat toch geen gezichtsbegoocheling. Vooronderstel dat het Medium, door de werking zijner verbeelding, iets *vermeent* te zien dat niet bestaat: is het dan waarschijnlijk dat een geheel gezelschap in dezelfde begoocheling deelt? Is het waarschijnlijk, dat zich dat overal en in alle landen herhaalt? De begoocheling zoude dan veel merkwaardiger zijn dan het feit zelf.

De Bez. Aangenomen de wezenlijkheid van het verschijnsel der draaiende en kloppende tafels, is het dan niet rationeeler dit aan de werking van de eene of andere vloeistof, zooals b. v. de magnetische, toe te schrijven?

A. K. Dat is ook inderdaad het eerste denkbeeld geweest, hetgeen ik met vele anderen gedeeld heb, en was het bij die materiële werkingen gebleven, dan zoude het niet twijfelachtig zijn, dat men het op die wijze zou kunnen verklaren. Maar toen die bewegingen en dat kloppen bewijzen van intelligentie hebben gegeven; toen men erkend heeft, dat zij geheel vrij op geuite gedachten antwoord gaven, heeft men er deze gevolgtrekking uit gemaakt: *Indien elk uitwerksel eene oorzaak heeft, dan heeft ook elk intelligent uitwerksel eene intelligente oorzaak.* De werking eener vloeistof nu, is dat niet, tenzij men stelt dat die vloeistof intelligent is.

Indien gij den arm van de telegraaf-signalen, die de gedachten overbrengen, ziet maken, dan weet gij zeer goed, dat het die ijzeren of houten armen niet zijn, welke intelligent zijn; maar gij zegt: een intelligent wezen brengt die in beweging. Evenzoo is het met de tafel. Vinden er al of niet intelligente verschijnselen plaats? dat is de vraag. Die het tegenspreken zijn menschen, die er niet *alles* van gezien hebben, en zich haasten, na een oppervlakkig onderzoek, naar eigen opvatting tot iets te besluiten.

De Bez. Daarop antwoordt men, dat, indien er zich een intelligent verschijnsel voordoet, het dan niets anders is, dan de eigen intelligentie, hetzij van het medium, van den ondervrager, of wel van de omstanders. Want, zegt men, het antwoord is altijd de uiting der gedachte van den een of den ander.

A. K. Dit is wederom eene dwaling. Indien degenen, die zoo denken, zich de moeite gegeven hadden, het verschijnsel in al zijne gestalten te bestudeeren, zouden zij telkens de onafhankelijkheid der zich uitende gedachte herkend hebben. Hoe toch zoude deze stelling met antwoorden, die boven het bereik van het verstand en de ontwikkeling van het medium liggen, overeen te brengen zijn? antwoorden, die dikwijls met zijne eigen gedachten, zijne wenschen, zijn gevoelen in tegenspraak zijn, en die de verwachting der omstanders ten eenemale teleurstellen. Hoe verder dat overeen te brengen met mediums, die in eene taal, welke zij in het geheel niet kennen, schrijven of in hunne eigene taal dat doen, zonder te kunnen lezen of schrijven? Het denkbeeld zelf heeft op het eerste gezicht, dit stem ik toe, niets irrationeels, maar het wordt omvergeworpen door zulk een aantal en zulke afdoende feiten, dat er geen plaats voor twijfel meer overblijft. Door de aanneming van deze stelling wordt het verschijnsel, in stede van vereenvoudigd, nog wonderbaarlijker. Wat! de gedachte zoude, zooals het licht, het geluid, de warmte, op eene oppervlakte teruggekaatst worden? In waarheid zoude dat iets zijn, waarop de wetenschap hare scherpzinnigheid zoude kunnen oefenen! En wat het wonderbaarlijke nog zou verhoogen, is, dat van twintig omstanders het alleen de gedachten van deze of gene zoude wezen, welke teruggekaatst werden, en niet die der anderen. Zulk eene stelling toch is onhoudbaar, en het is waarlijk

merkwaardig op te merken, welke moeite de tegenstanders zich geven, om oorzaken op te zoeken, die honderdmaal moeilijker te begrijpen zijn dan die, welke men hun opgeeft.

De Bez. Zoude men het gevoelen van sommigen niet kunnen aannemen: dat het medium in eenen toestand van crisis verkeert, en daardoor eene helderheid bezit, welke hem het waarnemingsvermogen der slaapwandelers, eene soort van tweede gezicht, geeft: dat zoude de tijdelijke verhooging van het verstandelijk vermogen verklaren; men zegt toch, dat de mededeelingen, welke men door de mediums verkrijgt, die van de somnambulen niet overtreffen?

A. K. Dat is ook alweer een van die stellingen, die de toets van een nauwkeurig onderzoek niet kunnen doorstaan. Het medium bevindt zich noch in eene crisis, noch in slaap, maar is volkomen wakker en handelt op dezelfde wijze als ieder mensch, zonder iets bijzonders te vertoonen. Het een of ander bijzonder verschijnsel kan aanleiding tot dat misverstand gegeven hebben, maar iedereen, die er zich niet bij bepaalt, de dingen slechts van éénen kant te bezien en te beoordeelen, zal opmerken, dat het medium met een bijzonder vermogen begaafd is, dat met het somnambulisme niet te verwarren is, en de volstrekte onafhankelijkheid zijner gedachten wordt door in het ooglopende feiten bewezen. De schriftelijke mededeelingen er buiten gelaten, welke somnambule heeft ooit de uiting van gedachten uit een levenloos voorwerp te voorschijn geroepen, of heeft zicht- en tastbare verschijnselen doen ontstaan? Welke somnambule heeft ooit een zwaar lichaam, zonder dit te ondersteunen, in de ruimte zwevende kunnen houden? Is het ook door het somnambulisme, dat een medium eens bij mij, in tegen-

woordigheid van twintig getuigen, het portret geteekend heeft van een jongmensch, die sedert 18 maanden overleden was, en dien hij nooit gekend had; een portret, dat door den vader, welke in die zitting tegenwoordig was, herkend werd? Is het door het somnambulisme, dat een tafel op gestelde vragen met juistheid antwoordt? zelfs wanneer die vragen in gedachte, dat is zonder spreken, gedaan worden? Indien men al konde aannemen, dat het medium zich in eenen magnetischen toestand bevindt, dan is het toch moeilijk te gelooven, dat de tafel helderziende geworden is.

Nog voert men aan, dat de mediums zich alleen duidelijk uitlaten over bekende dingen. Maar hoe dan het volgende en nog honderd andere voorbeelden van denzelfden aard te verklaren? Een mijner vrienden, zeer goed schrijvend medium, vraagt aan eenen Geest: of zeker iemand, dien hij sedert vijftien jaren uit het oog verloren had, nog leeft? „Ja, hij leeft nog,” wordt hem geantwoord, „hij woont te Parijs, in die straat, nummer zooveel.” Hij gaat er naar toe, en vindt den persoon aan het opgegeven adres. Is dat nu begoocheling? Zijn eigen gedachte kon hem te minder dat antwoord ingeven, daar, tengevolge van den ouderdom des persoons, alle waarschijnlijkheid bestond, dat hij niet meer in leven zoude zijn. Indien men somtijds overeenstemming der antwoorden met eigen gedachten gevonden heeft, is het dan rationeel daaruit af te leiden, dat het de algemeene wet is? In deze, evenals bij iedere andere zaak, zijn gevolgtrekkingen, in overijling gemaakt, altijd gevaarlijk, omdat die door feiten, welke men *niet* waargenomen heeft, krachteloos gemaakt kunnen worden.

*De ongeloovigen hebben geen gelegenheid te zien,
om zich zelve te overtuigen.*

De Bez. Het zijn juist positieve feiten, die de ongeloovigen zouden willen zien en zij vragen er om, doch die kan men hun meestentijds niet te zien geven. Indien toch iedereen er getuige van kon zijn, dan zou twijfel niet meer mogelijk wezen. Hoe komt het toch, dat zoovelen, niettegenstaande hunnen goeden wil, *niets* hebben kunnen zien? Men werpt hun het gebrek aan geloof voor de voeten; maar daarop antwoorden zij, en te recht, dat zij vooruit geen geloof kunnen hebben, en dus dat, indien men verlangt dat zij zullen gelooven, men hun de middelen, om te kunnen gelooven, moet aan de hand doen.

A. K. Dat heeft eene zeer natuurlijke oorzaak: zij willen de feiten op bevel doen plaats hebben, en daaraan gehoorzamen de Geesten niet; men moet wachten, totdat het met hunnen wil strookt. Het is dus niet genoeg te zeggen: laat mij dit of dat zien en ik zal gelooven; men moet den wil tot volharding hebben, afwachten totdat de feiten van zelve zich opdoen, zonder die te willen dwingen of besturen. Het feit, dat gij verlangt, zal misschien juist dat zijn, hetwelk niet plaats zal vinden, maar er zullen andere komen, en dat, hetwelk gij verlangd had, zal op een oogenblik komen, waarin gij het 't minst verwachtet. Voor den oplettenden en volhardenden onderzoeker komen er eene massa feiten voor, die elkander versterken; maar te denken, dat men slechts aan een kruk te draaien heeft, om het werktuig in beweging te brengen, is eene grove dwaling.

Wat doet de natuuronderzoeker om de gewoonten van een dier te leeren kennen? Beveelt hij 't dier, het

een of ander te doen, ten einde op zijn gemak alles te kunnen nagaan? Zeer zeker niet, want hij weet, dat het dier hem niet gehoorzamen zoude, maar hij bespiedt de van zelf voorkomende uitingen van het instinct, hij wacht die af, en neemt die oogenblikkelijk op. Het eenvoudige gezond verstand zegt ons, dat het met de Geesten, die toch veel onafhankelijker intelligentiën zijn dan de dieren, eveneens moet gaan.

Het is eene dwaling te gelooven, dat het geloof 1) noodig is; goede trouw 2), dat is iets anders; maar er zijn twijfelaars, die zelfs ontkennen, wat onbetwistbaar is, en wonderen zouden niet in staat zijn, hen te overtuigen. Hoevelen zijn er niet, die na gezien te hebben, toch blijven volharden, om alles op hunne wijze uit te leggen, steeds herhalende: Dát alles bewijst niets? Zulke menschen doen niets dan, zonder eenig nut voor zich zelf, stoornis in de bijeenkomsten veroorzaken. Daarom verwijdert men hen, en wil men zijnen tijd niet met hen verliezen.

Er zijn er zelfs, die ongaarne zouden willen bekenen, dat zij, gedwongen door de feiten, gelooven moeten, want zij zouden moeten erkennen gedwaald te hebben, en dit kan hunne eigenliefde niet verdragen. Wat dus te antwoorden aan menschen, die overal niets dan begoocheling en kwakzalverij zien? Niets; men moet ze stil laten begaan, en naar hartelust laten rondbazuinen: Dat zij niets gezien hebben, en dat men hun zelfs niets heeft kunnen of willen laten zien.

Naast deze twijfelaars zijn er anderen, die alles op hunne eigene manier willen zien; zij hebben eene eigen opinie, waaraan zij alles willen toetsen; zij begripen

1) La foi.

2) Bonne foi.

niet, dat de verschijnselen niet aan hun welgevallen gehoorzamen; zij willen of kunnen zich niet in den vereischten toestand verplaatsen. Hij, die ter goeder trouw wil onderzoeken, moet, ik zal niet zeggen, op goed geloof iets voor waar aannemen, maar zich van ieder vooraf opgevat gevoelen weten los te maken; hij moet geene overeenkomst willen zoeken tusschen ongelijksoortige zaken; hij moet, met een onuitputtelijk geduld, afwachten, nagaan en opmerken: deze voorwaarde pleit ten gunste der ingewijden, want het bewijst, dat hunne overtuiging zich niet lichtvaardig gevormd heeft. Hebt gij zooveel geduld? Neen, zegt gij, ik heb geen tijd. Zeer wel; maar laat het dan rusten, en spreek er niet over, niemand dwingt er u toe.

Goede of kwade wil der Geesten om te overtuigen.

De Bez. De Geesten, dunkt mij, moeten zich gaarne beijveren proselieten te maken; waarom maken zij niet meer, dan zij doen, gebruik van de middelen in hun bezit, om sommige menschen, wier denkwijze van grooten invloed zoude zijn, te overtuigen?

A. K. Waarschijnlijk hechten zij er althans nu niet aan, om zoodanige menschen, wier gewichtigheid zij niet zoo hoogschatten, als deze dat zelf doen, te overtuigen. Dit is zeker niet zeer vleierend voor die menschen, dat beken ik, maar wij besturen hunne gedachten niet; de Geesten beoordeelen de dingen niet altijd zooals wij; zij zien, denken en handelen naar andere, dan onze beginselen; terwijl ons zien bepaald is tot de stof en beperkt door den kring, waarin wij ons bewegen, overzien zij het Al; de tijd, die ons zoo lang voorkomt, is voor hen slechts een oogenblik; de afstand slechts een stap; sommige bijzonderheden, die wij als van het hoogste

belang schatten, zijn in hunne oogen beuzelingen, en daarentegen beschouwen zij voorvallen, waarvan wij de gevolgen niet kunnen begrijpen, als zeer belangrijk. Om hen te begrijpen, moet men zich door de gedachte boven onzen stoffelijken en zedelijken gezichtseinder verheffen, en ons zelve op hun standpunt weten te verplaatsen, want het is niet aan hen om tot ons neder te dalen, maar aan ons, om tot hen op te klimmen; en daartoe leiden ons studie en waarneming.

De Geesten hebben de aanhoudende en gemoedelijke onderzoekers lief, en voor dezen vermeerderen zij de bronnen, waaruit licht te putten is. Wat de Geesten van ons verwijderd houdt, is niet de twijfel door onwetendheid, maar het is die inbeelding van de zoogenaamde onderzoekers, welke niet onderzoeken, maar zich diets maken, de Geesten op het vraagbankje te kunnen plaatsen en als marionetten te kunnen doen bewegen. Wat hen nog meer verwijderd houdt, is de vijandelijke en verachtende geest, die bij hun onderzoek voorzigt, een geest, welke, zoo die al niet uit hunne woorden blijkt, niettemin hunne gedachten beheerscht. Voor de zoodanigen doen de Geesten niets, en het is hun onverschillig, wat zij denken of zeggen, want hunne beurt zal ook komen. Daarom heb ik gezegd: niet het geloof is noodig, maar de goede trouw.

Oorsprong der moderne Spiritische ideeën.

De Bez. Ik zoude gaarne willen weten, mijnheer, wat toch wel het uitgangspunt der tegenwoordige Spiritische ideeën mag geweest zijn. Is het een gevolg eener onverwachte openbaring der Geesten, of is het een gevolg van een voorafgaand geloof aan hun bestaan? Gij begrijpt, dat mijne vraag van belang is; want in het

laatste geval, zoude men kunnen denken, dat de verbeelding er niet vreemd aan is.

A. K. Van dat standpunt beschouwd is, zooals gij zegt, deze vraag belangrijk, ofschoon het toch moeielijk is aan te nemen, dat, voorondersteld dat die ideeën hunnen oorsprong aan een vooraf bestaand geloof te danken hadden, de verbeelding de waargenomen feiten zoude hebben kunnen te voorschijn brengen. Inderdaad, indien het Spiritisme gegrond was op een vooraf bestaand geloof aan het bestaan van Geesten, dan zoude men met eenigen schijn van grond aan zijne werkelijkheid mogen twijfelen; want, zoo de oorzaak een hersenschim is, moet het gevolg ook hersenschimmig zijn; en toch heeft het zich niet op die wijze toegedragen.

Vooreerst zou zoodanige loop der zaak geheel onlogisch zijn; de Geesten toch zijn eene oorzaak, en geen gevolg, als men een uitwerksel waarneemt, zal men er de oorzaak van zoeken, maar het is niet natuurlijk, zich eene oorzaak te denken, vóór dat men uitwerkselen gezien heeft. Men *kon* dus het denkbeeld van Geesten niet hebben, indien er zich geene uitwerkselen hadden opgedaan, waarvan de waarschijnlijke verklaring in het bestaan van onzichtbare wezens gevonden werd. Welnu, niet eens op deze wijze is die gedachte opgekomen, dat wil zeggen, dat het geene opgeworpen stelling is geweest, met het doel om zekere verschijnselen te verklaren; de eerste vooronderstelling, die men gemaakt heeft, was, dat de oorzaak geheel stoffelijk was. Dus welverre dat het bestaan van Geesten een vooraf opgevat denkbeeld was, is men van het *materialistisch* standpunt uitgegaan. Daardoor niet alles kunnende verklaren, heeft onderzoek alleen tot het vinden der Spiritische oorzaak geleid. Ik spreek van de tegenwoordige Spiritische ideeën, want wij weten dat het Spiritisme zoo oud als de wereld is.

Zie hier nu, hoe het gegaan is.

Er deden zich van zelf ontstaande feiten voor, zooals: zonderlinge geluiden, kloppen, bewegen van voorwerpen enz. en dat wel zonder bekende oorzaak, en deze verschijnselen konden ook te voorschijn worden gebracht, onder den invloed van sommige menschen. Tot zooverre gaf niets aanleiding om de oorzaak in iets anders dan in de werking eener magnetische of van eene andere nog onbekende vloeistof te zoeken; maar het duurde niet lang, of men ontdekte, dat die geluiden en bewegingen met een zeker doel plaats vonden, en daarbij van een intelligenten aard waren, waaruit men, zooals ik reeds gezegd heb, de gevolgtrekking maakte: Indien ieder verschijnsel eene oorzaak heeft, dan is elk intelligent verschijnsel het gevolg eener intelligente oorzaak. Deze intelligentie kan niet in het voorwerp zetelen, want de stof is niet intelligent. Was het dan de terugkaatsing van de intelligentie der aanwezigen? Aanvankelijk dacht men het, zooals ik ook reeds gezegd heb; hierover kon alleen de ondervinding uitspraak doen, en de ervaring heeft bij verscheidene gelegenheden door onwederlegbare bewijzen aangetoond, dat deze intelligentie van die der omstanders geheel onafhankelijk is; zij bestaat dus buiten het voorwerp en buiten de personen. Wat is zij dan? Hierop heeft zij zelve geantwoord: zij heeft verklaard tot die onlichamelijke wezens te behooren, welke men door het woord Geesten aanduidt. De gedachte aan Geesten heeft dus niet a priori bestaan; zij is zelfs niet bij opvolging ontstaan; in één woord, zij is niet uit het brein te voorschijn gekomen, maar zij is door de Geesten zelven aangegeven, en al wat men er sedert van te weten is gekomen, hebben dezen ons geleerd.

Eens het bestaan der Geesten geopenbaard en de

middelen van gemeenschap geopend zijnde, kon men geregelde gesprekken met hen voeren, en inlichtingen omtrent de natuur dier wezens, den aard van hun bestaan en hunnen werkkring in de onzichtbare wereld bekomen. Indien men op dezelfde wijze de wezens in de wereld der oneindig-kleinen kon ondervragen, wat zouden wij dan ook van deze zonderlinge dingen vernemen?

Vooronderstellen wij eens, dat vóór de ontdekking van Amerika, er over den Atlantischen Oceaen een elektrische draad bestaan had, en dat men aan de Europeesche zijde er teekenen van intelligentie aan had waargenomen: dan zoude men daaruit opgemaakt hebben, dat er aan de andere zijde intelligente wezens moesten zijn, die trachtten, zich te doen verstaan; men zoude dezen hebben kunnen ondervragen, en zij zouden geantwoord hebben. Men zoude op die wijze de zekerheid van hun bestaan, kennis hunner zeden, hunner gewoonten en wijze van zijn verkregen hebben, zonder ze ooit te hebben gezien. Evenzoo is het gegaan met betrekking tot de onzichtbare wereld; de stoffelijke manifestatiën zijn, evenals de signalen, een middel van waarschuwing geweest, die ons op den weg van meer geregelde en gestadige gemeenschap heeft gebracht; en opmerkelijk is het, dat, naarmate er gemakkelijker middelen van gemeenschap onder ons bereik komen, de Geesten ook in die mate de vroeger gebruikte onvolledige en lastige laten varen; eveneens als de doofstomme, die de spraak terugkrijgt, de gebarentaal niet meer gebruikt.

Wie waren nu de bewoners van die wereld? Waren het op zich zelf buiten de menschheid staande wezens? Waren zij goed of slecht? Het is wederom de ervaring die deze vraag beantwoord heeft; maar vóórdat talrijke

onderzoekingen over dat onderwerp licht verspreid hadden, bleef het veld der vooronderstellingen en systemen vrij en de hemel weet, hoevele er voor den dag gekomen zijn. Sommigen hebben de Geesten als in allen opzichte voortreffelijk beschouwd; anderen hebben er slechts kwelgeesten in gezien. Het was door hunne woorden en daden, dat men ze kon leeren kennen. Nemen wij aan, dat van de trans-atlantische bewoners, van wie wij spraken, sommigen goede dingen gezegd hadden; terwijl anderen zich door hunne schaamteloze taal hadden doen kennen: dan zoude men immers de gevolgtrekking gemaakt hebben, dat er goede en slechte waren. Aldus is het met de Geesten gegaan, en men heeft er op alle trappen van goed en kwaad staande, kundige en onwetende onder gevonden.

Eenmaal behoorlijk met de gebreken en goede hoedanigheden der Geesten bekend zijnde, bleef het aan onze behoedzaamheid overgelaten, het goede van het kwade, het ware van het onware in hunne gemeenschap met ons te onderscheiden, op dezelfde wijze, als wij dit ten opzichte van menschen doen.

De waarneming heeft ons niet alleen omtrent de zedelijke hoedanigheden der Geesten, maar ook omtrent hunnen aard en, wat wij hunnen physiologischen toestand zouden kunnen noemen, ingelicht. Men vernam, door de Geesten zelf, dat sommigen zeer gelukkig, anderen zeer ongelukkig zijn; dat het geene bijzondere wezens van eene exceptioneele natuur zijn, maar dat het de zielen zelven zijn van hen, die op aarde geleefd en daar hun lichamelijk hulsel hebben achtergelaten; dat de ruimte door die zielen bevolkt is; dat zij ons steeds omringen en in aanraking met ons zijn, en onder die zielen hebben velen aan onwederlegbare teekenen hunne ouders, vrienden en vroegere bekenden op aarde kunnen

herkennen; men heeft die in alle toestanden van hun bestaan aan gene zijde van het graf kunnen volgen, van het oogenblik af aan, dat zij hun lichaam verlieten; men heeft hunnen toestand, al naar den dood welken zij gestorven waren en de wijze waarop zij op aarde geleefd hadden, kunnen nagaan.

Eindelijk ontdekte men, dat het geen abstracte, in de bepaalde beteekenis van het woord, onlichamelijke wezens zijn, maar dat zij een omhulsel bezitten, waaraan wij den naam van perisprit gegeven hebben, eene soort van luchtvormig, nevelachtig-doorschijnend lichaam, onzichtbaar in den normalen toestand, maar dat in sommige gevallen, door eene soort van condensatie of moleculaire schikking, tijdelijk zichtbaar, ja zelfs tastbaar worden kan, en van dat oogenblik af, was het feit der verschijningen en aanrakingen verklaard. Dat omhulsel bestaat reeds gedurende het lichamelijk leven; het is de band, die den geest en de stof vereenigt; bij den dood van het lichaam, ontdoet zich de ziel of de geest (wat een en hetzelfde is) alleen van het grove omhulsel (het lichaam), en behoudt het andere, evenals wij, ons van onze bovenkleederen ontdoende, de onderkleederen behouden, of zooals de kiem eener vrucht het schorsachtige omhulsel afwerpt, om alleen het zaadhulsel te behouden. Dit halfstoffelijke omhulsel van den Geest is het middel, waardoor hij zijne tegenwoordigheid aankondigt.

Dat is, mijnheer, in korte trekken de geschiedenis van het Spiritisme. Gij ziet dus, en gij zult dit nog meer erkennen, wanneer gij het grondig zult bestudeerd hebben, dat alles de uitkomst der waarneming, en niet van een vooraf opgebouwde stelling is.

Middelen van Gemeenschap.

De Bez. Gij hebt gesproken van de middelen van gemeenschap. Zoudt gij mij er een begrip van kunnen geven? want het is moeielijk te begrijpen, hoe die onzichtbare wezens zich met ons kunnen onderhouden.

A. K. Gaarne; ik zal dat evenwel in korte woorden doen, omdat het anders te veel uitlegging zoude eischen, die gij trouwens in het boek der Mediums kunt vinden. Het weinige, dat ik er u van zal vertellen, zal evenwel voldoende zijn, om u op de hoogte van het werktuiglijke gedeelte te brengen, en zal vooral dienen om u eenige der proeven, die gij in afwachting uwer volkomene inwijding wellicht in de gelegenheid zult komen bij te wonen, beter te doen begrijpen.

Het bestaan van dit halfstoffelijk omkleedsel, of van het perisprit, is reeds een sleutel, die vele zaken verklaart en de mogelijkheid van sommige verschijnselen aantoot. Wat de middelen betreft, deze zijn zeer verschillend, en afhankelijk, hetzij van den meer of minder gelouterden aard der Geesten, of van den bijzonderen aanleg der menschen, welke hun tot tusschenpersonen dienen. Het meest alledaagsche middel, dat wat men het meest algemeene kan noemen, bestaat in de intuïtie, dat wil zeggen, in de ingeving van begrippen en gedachten; maar deze wijze is in de meeste gevallen te weinig waarneembaar, en er bestaan dan ook meer afdoende middelen van gemeenschap.

Sommige Geesten uiten zich door kloppen, dat ja of neen beteekent, of ook wel de letters van het alphabet aanduidt, welke een woord moeten vormen. Het kloppen kan ook verkregen worden door het opwippen van een voorwerp, bij voorbeeld een tafel, die dan met den poot klopt. Soms doet zich het geklop in het inwendige

van het voorwerp hooren, zonder dat het voorwerp zelf zich beweegt. Deze primitieve manier vereischte veel tijd, en is bij uitgebreide mededeelingen moeilijk aan te wenden; zij is vervangen door het schrift, en dit verkrijgt men op onderscheidene wijzen. In het begin gebruikte men daartoe, en doet dat dikwijls nog, beweegbare voorwerpen, bij voorbeeld een plankje, een mandje, eene doos, waaraan men een potlood, met de punt op het papier rustend, hecht; de aard der stof, waaruit het voorwerp vervaardigd is, is onverschillig. Het medium plaatst de hand op het voorwerp, waardoor hij er den invloed, dien hij zelf van den Geest ontvangt, op overbrengt, en het potlood schrijft de letters. Maar het voorwerp zelf is, eigenlijk gezegd, niets dan eene verlenging der hand, eene soort van pennehouder. Men heeft daarna het nuttelooze van dit tusschending, dat slechts een meer samengesteld werktuig is, erkend; de eenige deugd, die het heeft, is, op eene meer merkbare wijze de onafhankelijkheid van het medium aan te toonen. Het Medium kan, zelf het potlood vasthoudende, schrijven.

De Geesten openbaren zich ook en kunnen hunne gedachten mededeelen door samengestelde klanken, woorden, die in de lucht of in het oor weergalmen; door de stem van het Medium, door het gezicht, door teekeningen, door muziek en door nog andere middelen, welke men bij eene meer volledige studie leert kennen.

De Mediums hebben voor deze onderscheidene middelen speciale geschiktheid, afhankelijk van hun organisme. Op die wijze zijn er Mediums met physische uitwerkselen, dat wil zeggen, zoodanige, welke de geschiktheid bezitten om stoffelijke verschijnselen te doen ontstaan, zooals kloppen, beweging van voorwerpen, enz. Verder zijn er hoorende, sprekende, ziende,

teekenende, musiceerende en schrijvende Mediums. Deze laatste soort is de meest algemeene, en die zich het best door oefening ontwikkelt; het is tevens die van de grootste waarde, omdat hierdoor de snelste en volledigste mededeelingen kunnen verkregen worden.

Van het schrijvend Medium bestaan vele verscheidenheden, waarin vooral tusschen twee soorten een bepaald onderscheid bestaat. Om dat te kunnen begrijpen, moet men zich van de wijze, waarop het verschijnsel plaats vindt, rekenschap kunnen geven. De Geest werkt soms rechtstreeks op de hand van het Medium, haar onafhankelijk van diens wil voortdrijvende, zonder dat het Medium weet, wat hij schrijft: dit noemt men een werktuiglijk schrijvend Medium. Andere keeren werkt de Geest op de hersenen van het Medium, de gedachte van den Geest doordringt zijne hersenen terwijl hij, ofschoon geheel onwillekeurig schrijvende, een meer of min juist bewustzijn heeft van hetgeen hij te schrijven krijgt; dit noemt men: onmiddelijk waarnemend en gewaarwordend (intuïtief) Medium; zijne rol is volmaakt gelijk aan die van eenen tolk welke, niet zijne eigen gedachten overbrengende, die gedachten toch begrijpen moet, wil hij ze kunnen overbrengen. Ofschoon in dit geval de gedachten van den Geest zich somwijlen met die van het Medium onder een mengen, leert de ondervinding gemakkelijk ze van elkander te onderscheiden. De mededeelingen, die men door deze twee soorten van schrijvende Mediums verkrijgt, zijn even goed, maar voor de nog niet overtuigde personen, zijn de werktuiglijke mediums de beste. Overigens hangt de wezenlijk voortreffelijke hoedanigheid van een Medium meer af van de natuur der Geesten, die hem bijstaan, en van de mededeelingen, welke hij ontvangt, dan van de middelen van uitvoering.

De Bez. De handelwijze komt mij zeer eenvoudig voor, zoude ik het ook zelf kunnen probeeren?

A. K. Zeer zeker; ik ga verder, en zeg: indien gij de gave van het mediumschap bezit, zoude dit de beste manier wezen, om u zelven te overtuigen; want gij zoudt uwe eigen goede trouw niet in twijfel trekken. Alleen moet ik u ernstig aanraden, geen proeven te nemen, dan na met zorg alles bestudeerd te hebben. De mededeelingen van gene zijde van het graf gaan met veel meer zwaarigheden gepaard, dan men denkt. Zij zijn niet van onaangenaamheden, ja zelfs niet van gevaren vrij. Het is hiermede als met iemand, die scheikundige proeven wil nemen, zonder de scheikunde te kennen: hij loopt gevaar zich de vingers te branden.

De Bez. Bestaat er eenig teeken, waaraan men die gave kan herkennen?

A. K. Tot nu toe weet men nog geene kenteekenen van het mediumschap; die welke men als zoodanig meende te erkennen, zijn allen gebleken zonder waarde te zijn; beproeven is het eenigste middel om te weten te komen, of men die gave bezit. Doch de mediums zijn zeer talrijk, en het is zeer zeldzaam, dat (zoo men al zelf geen medium is) men er geen onder de leden van zijn gezin of onder die zijner omgeving vindt. Kunne, ouderdom of temperament zijn onverschillig; men vindt mediums onder de mannen, vrouwen, kinderen en grijsaards, onder gezonden en zieken. Indien het mediumschap door een uiterlijk teeken aangewezen werd, zou dat de bestendigheid der gave in zich sluiten, en deze gaaf is daarentegen zeer beweeglijk en vergankelijk. De physische oorzaak van het mediumschap ligt in de meer of minder gemakkelijke assimilatie der perispiritale vloeistof van den geïncarneerden en van de niet-geïncarneerden Geest; de zedelijke oorzaak zetelt in den wil

van den Geest, die zich openbaart, wanneer hij wil en niet wanneer wij willen; hieruit vloeit voort: 1°. dat niet alle Geesten zich door middel van elke medium kunnen openbaren; 2°. dat ieder medium in een oogenblik, waarop hij dat het minst verwacht, de gaaf kan verliezen, of dat deze opgeheven kan worden. Deze weinige woorden zullen voldoende zijn, om u aan te toonen, dat, wil men zich van alle veranderingen en verscheidenheden, die zich bij dit verschijnsel voordoen, rekenschap kunnen geven, een grondige studie vereischt wordt.

Het zoude dus eene dwaling zijn te gelooven, dat elke Geest, die men roept, komen kan, en zich door het eerste het beste medium zoude kunnen openbaren. Indien een Geest zich openbaart, moet: 1°. hij dat willen doen; 2°. zijn toestand of zijne bezigheden het hem toelaten, en 3°. hij, in het medium een geschikt, met zijn eigen natuur overeenstemmend, werktuig vinden.

Als beginsel kan men stellen, dat men zich met de Geesten van alle klassen, met zijne ouders en vrienden, met de verhevenste en met de laagste geesten in gemeenschap kan stellen, maar dat, afgescheiden van den individueelen toestand, die dit mogelijk maakt, zij min of meer gaarne komen, al naarmate der sympathie, welke zij voor de personen, die hen roepen, gevoelen, en dus niet op het verlangen van den eerste den beste, die het in het hoofd krijgt, uit nieuwsgierigheid den eenen of anderen Geest op te roepen. Zij zouden immers tijdens hun leven niet aan zulk eene oproeping voldaan hebben, waarom zouden zij het dan na hunnen dood doen?

De ernstige Geesten komen alleen in ernstige bijeenkomsten, waar zij, onder stille overdenking, met een ernstig doel geroepen worden; zij laten zich niet ge-

bruiken om vragen, hun gedaan of ter bevrediging van ijdele nieuwsgierigheid, of om hen op de proef te stellen, of met een onbeduidend doel, te beantwoorden.

De onbeduidende Geesten gaan overal; maar in de ernstige bijeenkomsten houden zij zich stil en achteraf om te luisteren, zooals leerlingen in eene vergadering van geleerden zouden doen. In de onbeduidende bijeenkomsten vermaken zij zich, vinden daartoe in alles gelegenheid, bespotten dikwijls de aanwezigen en beantwoorden alle vragen, zonder zich in 't minst om de waarheid te bekreunen.

De zogenaamde klopgeesten, en in het algemeen, al degenen, die physische manifestatiën doen ontstaan, zijn, zonder daarom uit den aard slecht te zijn, van eene mindere soort; zij hebben, als 't ware, eene bijzondere geschiktheid om stoffelijke verschijnselen te weeg te brengen. De hooggeplaatste Geesten geven zich met die dingen evenmin af, als onze geleerden met het vertoonen van kunsten; zij gebruiken de mindere Geesten, evenals wij voor grof werk, arbeiders gebruiken.

Baatzuchtige Mediums.

De Bez. Alvorens zich aan eene langdurige studie over te geven, zouden sommigen de zekerheid willen hebben, dat zij hunnen tijd niet zullen verbeuzelen; deze zekerheid zouden zij door een afdoend feit, al ware dat ook voor geld te zien, verkrijgen.

A. K. Bij hen, die zich de moeite niet willen getroosten om te studeeren, bestaat er meer nieuwsgierigheid; dan wezenlijke zucht om zich te bekwaren, en evenmin als ik, zijn de Geesten op nieuwsgierigen gesteld. Bovendien zijn zij vooral afkeerig van geldzucht, en zij laten zich voor niets gebruiken, om die

te bevredigen; men zoude zich van hen al een zeer valsch denkbeeld moeten vormen, om te gelooven, dat hoogere Geesten, zoo als Fénélon, Bossuet, Pascal, St. Augustinus zich ter beschikking van den eerste den beste, die zijne diensten à zooveel per uur aanbiedt, zouden stellen. Neen, mijnheer, de medeelingen van geene zijde van het graf zijn een te ernstig onderwerp, dat te veel eerbied eischt, om tot eene vertoonng gebruikt te mogen worden. Buitendien weten wij, dat spiritische verschijnselen den gang niet hebben van een mechanisch toestel; zij hangen af van den wil der Geesten. De geschiktheid van het medium zelf aannemende, kan niemand er voor instaan, dat de verschijnselen op eenen vooraf bepaalden tijd plaats zullen vinden. Indien de ongeloovigen nu reeds geneigd zijn om de goede trouw van de mediums in het algemeen te verdenken, dan zoude het nog wel erger worden, wanneer bij dezen geld de drijfveer werd; met recht zoude men het betaalde medium kunnen verdenken van een handje te helpen, als de Geest hem in den steek liet, omdat hij toch zijn geld *verdienen* moet. Daargelaten, dat volstrekte belangloosheid de beste waarborg voor eerlijkheid is, zouden rede en gevoel er tegen opkomen, om de Geesten van hen, die ons lief zijn — zelfs als zij zich daartoe bereid betoonden, hetgeen meer dan twijfelachtig is — voor geld te doen verschijnen; in elk geval zouden dit niet anders zijn dan Geesten van den minsten rang en weinig keurig omtrent de middelen; die dus geen vertrouwen zouden verdienen, en zelfs deze klasse van Geesten vinden er dikwijls een boosaardig vermaak in, de combinatiën en berekeningen van hunnen cornac te vrijdelen.

De aard zelf van het mediumschap belet, dat het een beroep wordt, omdat het afhankelijk is van eenen

aan het medium vreemden wil, en omdat het hem juist op het oogenblik, dat hij dien noodig heeft, in den steek kan laten, tenzij hij het ontbrekende door eigene handigheid aanvult. Zelfs een bepaalde goede trouw aannemende, zoude het (daar de verschijnselen niet naar believeen verkregen worden) toch altijd een toeval zijn, indien in de zitting, waarvoor men betaald heeft, juist datgene gebeurde, wat men, om zich te overtuigen, wenschte te zien. Gij zoudt daarvoor honderd duizend franken aan een medium aanbieden, terwijl het hem toch niet mogelijk zoude zijn iets, wat de Geesten niet doen willen, van hen te verkrijgen; dit lokaas, dat het doel zoude doen ontaarden in eene hevige zucht naar winst, zoude juist eene reden voor de Geesten wesen, om, wat men verlangt, niet te doen gelukken. Indien men van de waarheid goed overtuigd is, dat genegenheid en sympathie de krachtigste beweegredenen van aantrekking voor de Geesten is, dan zal men begrijpen, dat zij daartoe niet door den wensch, om zich van hen te bedienen om geld te maken, gedreven kunnen worden.

Die dus feiten noodig heeft om overtuigd te worden, moet aan de Geesten (wil hij door hen geholpen worden) door ernstige en geduldige waarnemingen, zijnen goeden wil toonen; en als het waar is, dat het Geloof zich niet laat dwingen, niet minder waar is het, dat het Geloof niet te koop is.

De Bez. Uit een zedelijk oogpunt beschouwd, begrijp ik die redeneering; maar is het dan toch niet billijk, dat hij, die zijnen tijd in het belang der zaak ten beste geeft, daarvoor schadeloos gesteld wordt, als dat hem belet voor zijn levensonderhoud te werken.

A. K. Eerstens vraag ik, is het wel in het belang der zaak, dat hij het doet, is het veeleer niet in zijn

eigen belang? Indien hij toch de betrekking, welke hij bekleedde, er aan gegeven heeft, was het omdat hij er niet mede tevreden was, en hij dacht in het nieuwe vak, met minder moeite, meer geld te zullen verdienen. Er heeft geene zelfopoffering plaats, als men zijnen tijd ten beste geeft, om er voordeel van te trekken. Het is hetzelfde als te beweren, dat het voor het belang van het menschdom is, dat de bakker brood bakt.

Het mediumschap is niet de eenige hulpbron, en zonder die, zouden zij wel genoodzaakt wezen op eene andere wijze hun brood te verdienen. De wezenlijk ernstige en zich toewijdende mediums, die geen onafhankelijk middel van bestaan hebben, trachten daarin door hunnen gewonen arbeid te voorzien, en laten hun vak niet loopen. Zij wijden aan de beoefening van het mediumschap alleen dien tijd, welken zij zonder nadeel er aan kunnen geven; indien zij daartoe een gedeelte van hunnen vrijen tijd of van hunne rust gebruiken, dan eerst wordt het eene opoffering, waarvoor men hen dankbaar is, en hooger acht.

De menigvuldigheid van mediums in de huisgezinnen maakt mediums van beroep overbodig, zelfs voor het geval, dat men kon aannemen, dat zij voldoende vertrouwbaar waren, hetgeen zeer zelden het geval is. Zonder het miskrediet, dat aan dat soort van bedrijf kleeft — en ik reken het mij tot een geluk daartoe veel bijgedragen te hebben — zoude men bezoldigde mediums van alle kanten hebben zien opdagen, en de nieuwsbladen met hunne aankondigingen opgevuld zijn. Tegen éenen eerlijke zouden er honderd kwakzalvers zijn, die, misbruik van eene ware of nagebootste gaaf makende, het grootste nadeel aan het Spiritisme zouden berokkend hebben. Het is dus uit beginsel, dat allen,

die in het Spiritisme iets anders zien dan eene ver-
tooning van merkwaardige verschijnselen, die de waar-
digheid, den eerbied voor, en het ware belang van de
leer begrijpen, iedere speculatie, onder welken vorm of
onder welke vermomming ook, afkeuren. Ernstige en
eerlijke mediums, en onder dien naam versta ik mediums,
die de heiligheid van de hun door God toevertrouwde
gaaf begrijpen, vermijden zelfs den schijn van datgene,
dat ten hunnen opzichte de minste verdenking van baat-
zucht zoude kunnen verwekken; de beschuldiging om
voordeel, van welken aard ook, van hunne gaaf te
trekken, wordt door hen als eene belediging beschouwd.

Beken het, mijnheer, dat, hoe ongeloovig gij ook zijn
moogt, dusdanig medium een geheel anderen indruk
op u zou maken, dan indien gij, om hem te zien wer-
ken, uwe plaats betaald of zelfs een vrijbiljet gekregen
hadt en gij wist, dat achter dit alles eene geldquaestie
schulde. Beken het, dat gij de eerste, door een we-
zenlijk godsdienstig gevoel bezielde en door het geloof
aangevuurd ziende, deze u onwillekeurig eerbied zou
afdwingen, al ware hij de minste onder de onbemiddelde
klasse der maatschappij, en dat hij u meer vertrouwen
zou inboezemen, omdat gij geen reden zoudt hebben,
zijne eerlijkheid te verdenken. En van deze soort zult
gij er duizend voor één vinden; dit is eené der oorza-
ken, die krachtig hebben medegewerkt tot het geloof aan
en de verspreiding van de leer. Indien dit door bezol-
digde vertolkers had moeten gebeuren, zoude het Spi-
ritisme niet het vierde der ingewijden, die het thans
telt, verkregen hebben. Men begrijpt dat zoo goed, dat
daardoor het aantal der mediums van beroep, ten minste
in Frankrijk, zoo gering is geworden, dat zij bij de
Spiritische Centrumen in de provinciën geheel onbekend
zijn; bij deze toch zoude de naam van bezoldigd te zijn

genoeg wezen om hen uit iedere ernstige vereeniging te bannen, en zoude daar voor hen, door het miskrediet dat hen overal volgen zoude, gevoegd bij den wedijver der onbaatzuchtige mediums, die zich overal bevinden, het bedrijf niet voordeelig zijn.

Er zijn zoogenaamde mediums, die, hetzij om de gave die hun ontbreekt, of wel den weinigen aftrek aan te vullen, er iets anders bijvoegen, zooals: kaartleggen, uit het eiwit of koffiedik de toekomst voorspellen, enz., ten einde op die wijze iedereen te kunnen grieveen en in de hoop van, bij gebrek aan Spiritisten, hen, die nog aan die dwaasheden geloof slaan, tot zich te zullen trekken. Indien zij niemand anders dan zich zelve hiermede benadeelden, zoude het kwaad gering zijn; maar er zijn menschen, die zonder na te denken het misbruik met de werkelijkheid verwarren; verder kwaadwilligen, die er gebruik van maken om te vertellen dat daaruit nu het Spiritisme bestaat. Gij bemerkt dus, mijnheer, dat de exploitatie van het mediumschap tot voor de leer schadelijke misbruiken leidt; dat het ernstige Spiritisme gelijk heeft die practijken voor onbevoegd te verklaren, en als hulpmiddel te verwerpen.

De Bez. Dat is alles zeer logisch, ik moet het toestemmen; maar de onbaatzuchtige mediums staan zoo maar niet ter beschikking voor iedereen, en men kan ze dus zoo maar niet gaan roepen; terwijl men, wanneer men dat verkiest, een dergenen, die zich laat betalen, kan doen komen, want men weet dat die er zijnen tijd niet door verliest. Indien er dus openbare mediums waren, zoude dat een groot gemak zijn voor die menschen, welke zich zelve wenschen te overtuigen.

A. K. Maar als nu die openbare mediums, zooals gij ze noemt, geen voldoende waarborg opleveren, welk nut kunnen zij dan tot overtuiging hebben? Het be-

zwaar, dat gij opnoemt, vernietigt niet het andere, veel gewichtiger, dat ik uiteengezet heb; men zoude hen opzoeken, meer uit vermaak of om zijne horoscoop te doen trekken, dan om onderwezen te worden. Degene, wien het ernst is zich te willen overtuigen, vindt daartoe, indien hij er met volharding en goeden wil naar zoekt, vroeger of later de gelegenheid, maar hij zal niet door de bijwoning eener bijeenkomst overtuigd worden, indien hij zich daartoe vooraf niet heeft voorbereid; en zoo hij er eenen ongunstigen indruk van behoudt, zal hij bij het heengaan nog minder dan bij zijne komst, overtuigd zijn. Doordien hij niets ernstigs gezien zal hebben, zal hij wellicht eenen afkeer van verdere studie krijgen; een en ander wordt door de ondervinding bevestigd.

Maar behalve die zedelijke overweging, wijst ons de vooruitgang in de Spiritische wetenschap, door ons beter met de voorwaarden, waaronder zich de manifestatiën voordoen, bekend te maken, op een materieel bezwaar, dat men in den aanvang niet bevroedde. Dat bezwaar heeft zijne oorzaak uit de affiniteit, die tusschen het fluïdium van den opgeroepen Geest, en dat van het medum moet bestaan.

Ik zet iedere gedachte van bedrog of list terzijde, en vooronderstel dus bepaalde eerlijkheid.

Wil een medium van beroep in staat zijn, ten allen tijde aan ieder, die hem komt raadplegen, allen waarborg van te zullen slagen aan te bieden, dan zoude het voor hem noodig zijn, eene voortdurende en algemeene geschiktheid te bezitten, dat wil zeggen, dat hij zich op ieder gegeven oogenblik en met iederen Geest in betrekking zoude moeten kunnen stellen, om ten allen tijde, evenals een geneesheer, ter beschikking van het publiek te kunnen staan; alle oproeping, die men van hem vergde, zoude hij moeten kunnen doen. Zulks

nu is het geval met geen enkel medium, zoomin onder de belangloozen, als onder de bezoldigden, en wel door oorzaken geheel van den wil des Geestes onafhankelijk. Die oorzaken kan ik in dit korte bestek niet ontwikkelen, omdat ik nu geen volledigen cursus over het Spiritisme houd. Ik zal mij dus bepalen tot de mededeeling, dat de fluïdique affiniteiten, welke de grondslag der mediumische gave zijn, geheel individueel en niet algemeen zijn; dat die affiniteit tusschen het medium en zekeren Geest wel, en tusschen hem en eenen anderen Geest niet kan bestaan; dat zonder het bestaan dier affiniteit, waarvan de schakeering zeer verschillend is, de betrekking onvolledig, valsch of onmogelijk kan zijn; dat meestal de assimilatie tusschen den Geest en het medium eerst na langen tijd plaats vindt en dat het niet één van de tien keeren gebeurt, dat die dadelijk volkomen tot stand komt.

Gij ziet uit een en ander, mijnheer, dat het mediumschap aan min of meer organische wetten, waaraan ieder medium is onderworpen, ondergeschikt is; men kan niet ontkennen, dat zulks eene klip voor de mediums van beroep is, aangezien de mogelijkheid en de juistheid der mededeelingen afhangen van oorzaken, geheel onafhankelijk van het medium of van den geest. (Zie hier na hoofdstuk II, over de Mediums).

Indien wij dus de exploitatie van het mediumschap sterk afkeuren, geschiedt dat niet uit grilligheid of stelselzucht, maar omdat de beginselen, die de betrekking met de onzichtbare wereld regelen, zelve in strijd zijn met de regelmaat en juistheid, welke van het medium, dat zich ter beschikking van het publiek stelt, geëischt wordt, en omdat de zucht, om den betalenden genoeg te doen, tot misbruik leidt. Ik trek er de gevolgtrekking niet uit, dat alle bezoldigde mediums kwak-

zalvers zijn; maar ik beweew, dat het lokaas der winst tot kwakzalverij aanleiding geeft, en de verdenking van kwakzalverij, zoo al niet wettigt, dan toch doet ontstaan. Die zich wil overtuigen, moet vóór alles op eerlijkheid kunnen staat maken.

De Mediums en de Toovenaars.

De Bez. Het komt mij voor, dat indien het mediumschap bestaat uit het zich in betrekking stellen met geheime machten, mediums en toovenaars ten naastebij hetzelfde beteekenen.

A. K. Er zijn ten allen tijde natuurlijke en onbewuste mediums geweest, die alleen, doordien zij buitengewone onbegrepen verschijnselen te voorschijn brachten, als toovenaars beschouwd en van een verbond met den duivel te hebben gesloten beschuldigd zijn; hetzelfde heeft men van de meeste geleerden, die meer dan gewone kundigheden bezaten, gezegd; de onwetendheid heeft zich hunne macht vergroot voorgesteld; en zij zelve hebben dikwijls van de lichtgeloovigheid misbruik gemaakt, en die tot eigen voordeel aangewend; vandaar de rechtvaardige verachting die hen getroffen heeft.

Het is voldoende om de macht, die men aan de toovenaars toeschreef, met het vermogen, dat de wezenlijke mediums bezitten, te vergelijken, om het onderscheid te zien; doch de meesten der vitters gaven zich die moeite niet. Het Spiritisme, welverre van de tooverij te doen herleven, vernietigt die geheel en al, door haar van die voorgewende bovennatuurlijke macht, van hare bezweringen, haar tooverschrift, hare amuletten en talismans te berooven, en door de mogelijke uitwerkselen, zonder de natuurwetten te overtreden, tot hunne juiste waarde terug te brengen. De gelijkvormigheid, die

eenige menschen voorwenden te zien, komt door de dwaling, waarin zij verkeeren: *dat de Geesten onder de bevelen der Mediums staan*; het stuit hen tegen de borst, te gelooven, dat het van den eerste den beste kan afhangen, om op bevel en op een bepaald oogenblik den Geest van dezen of genen meer of min beroemd man te doen verschijnen; en hierin hebben zij volkomen gelijk. Doch indien zij, alvorens den steen op het Spiritisme te werpen, zich de moeite gegeven hadden onderzoek er naar te doen, dan zouden zij weten, dat het Spiritisme bepaald leert: *dat de Geesten volstrekt niet aan de grillen, van wien ook, onderworpen zijn, en dat niemand hen tegen hunnen wil kan doen verschijnen*; waaruit dus volgt: dat mediums geen tovenaars zijn.

De Bez. Hieruit zoude dus voortvloeien, dat alle verschijnselen, welke sommige mediums naar verkiezing en in het publiek vertoonen, volgens u niets anders dan goochelarij zijn?

A. K. Ik zeg niet dat het absoluut zoo is; want zoodanige verschijnselen zijn niet onmogelijk, omdat er Geesten van eene zeer lage orde zijn, die zich daartoe leenen, en er genoeg in kunnen vinden, misschien omdat zij gedurende hun leven het vak van kunsten-vertoonen bij de hand hebben gehad; en ook, omdat er mediums zijn, voor dit soort van manifestatiën bijzonder geschikt; maar het gewone gezonde verstand verwerpt de gedachte, dat eenigszins verheven Geesten kunsten zouden komen maken, om de nieuwsgierigen te vermaken.

Het verkrijgen van dergelijke verschijnselen naar eigen wil, en vooral in het openbaar, is altijd verdacht; in dat geval komen het mediumschap en de goochelarij elkander zoo nabij, dat het dikwijls zeer moeilijk wordt ze van elkander te onderkennen. Alvorens ze

voor werken der Geesten te verklaren, moet men ze nauwkeurig nagaan, en zoowel het karakter en de antecedenten van het medium, als een aantal andere omstandigheden, welke eene grondige studie der theorie en van de Spiritische verschijnselen alleen kan doen beoordeelen, in aanmerking nemen. Het is opmerkelijk, dat zulk soort van mediumschap, indien het wezenlijk bestaat, tot de voortbrenging van hetzelfde verschijnsel, met eenige kleine verscheidenheden, welke niet van dien aard zijn, dat zij den twijfel kunnen opheffen, beperkt blijft. Eene algeheele belangloosheid is de beste waarborg voor eerlijkheid.

Wat er van de werkelijkheid van die vertooningen als mediumisch verschijnsel zij, zij hebben eene goede uitwerking, doordien zij aan het Spiritisch idee weerklank geven. De strijd, die er over gevoerd wordt, wekt bij velen den lust tot dieper studie op; maar zeker is het, dat het niet daar is, dat men ernstig onderricht over het Spiritisme, noch over de filosofie der leer moet gaan zoeken. Het is slechts een middel, om de aandacht der onverschilligen er op te vestigen, en om de halsstarrigsten te noodzaken er over te spreken.

Verscheidenheid onder de Geesten.

De Bez. Gij spreekt van goede en kwade, ernstige en lichtzinnige Geesten; om u de waarheid te zeggen, begrijp ik die onderscheiding niet; het komt mij voor, dat bij het afleggen van hun lichamelijk omhulsel, zij zich ook van de aan de stof eigene onvolmaaktheden moeten ontdoen; dat het licht zich voor hen over al de waarheden, die voor ons verborgen zijn, moet verspreiden, en dat zij van alle aardsche vooroordeelen moeten bevrijd zijn.

A. K. Zonder twijfel zijn zij van de lichamelijke onvolmaaktheden, dat wil zeggen, van ziekten en gebreken van het lichaam, bevrijd; maar de zedelijke onvolmaaktheden behooren aan den Geest, en niet aan het lichaam.

Onder de Geesten zijn er, die min of meer intellectueel en zedelijk ontwikkeld zijn. Het zoude eene dwaling zijn te gelooven, dat de Geesten, alleen door het verlaten van hun stoffelijk lichaam, in ééns door het licht der waarheid doordrongen zouden wezen. Geloofst gij, bij voorbeeld, dat wanneer gij sterven zult, er geen onderscheid zal bestaan tusschen uwen Geest, en dien eens wilden of eens booswichts? Indien dat het geval was, waartoe zou het u dan gediend hebben, aan uw onderwijs en uwe verbetering gearbeid te hebben, daar een deugniet, na zijnen dood, hetzelfde als gij zoude zijn. De vooruitgang der Geesten vindt slechts trapsgewijze, en dikwijls zeer langzaam, plaats; onder hen zijn er, en dat hangt van hunne reinheid af, die de dingen uit een juister oogpunt dan gedurende hun leven beschouwen; anderen daarentegen, hebben nog dezelfde driften, dezelfde vooroordeelen en dwalingen, totdat zij door den tijd en door nieuwe beproevingen verlichter zullen zijn geworden. Let wel op, dat de ondervinding ons dit geleerd heeft, want het is in die onderscheidene toestanden, dat de Geesten ons bij hunne manifestatiën verschijnen. Het is dus een grondbeginsel van het Spiritisme, dat er geesten op alle mogelijke trappen van verstands- en zedelijkheidsontwikkeling zijn.

De Bez. Maar hoe komt het, dat niet alle Geesten volmaakt zijn? God heeft er dus van alle klassen geschapen?

A. K. Men zoude met evenveel grond kunnen vragen, waarom al de kweekelingen van een college niet

tot de klasse der wijsbegeerte gevorderd zijn. De Geesten hebben allen denzelfden oorsprong en dezelfde bestemming; de verscheidenheden, die onder hen bestaan, worden niet gevormd door afzonderlijke soorten, maar door onderscheidene trappen van vooruitgang. De Geesten zijn niet volmaakt, aangezien het de zielen van menschen, en deze zelve niet volmaakt zijn; eveneens zijn de menschen niet volmaakt, aangezien zij incarnatiën van min of meer vooruitgegane Geesten zijn. De lichamelijke en de geestelijke wereld gaan steeds over en weder in elkander over; door den dood van het lichaam, verstrekt de stoffelijke wereld haar aandeel aan de Geestenwereld; door de geboorten, onderhoudt de Geestenwereld het menschdom. Bij elk nieuw bestaan maakt de Geest eene grootere of kleinere vordering, en als hij op aarde de hoeveelheid van kennis en zedelijkheid, welke daar verkrijgbaar is, verworven heeft, verlaat hij die, om in eene hoogere wereld over te gaan, in welke hij nieuwe dingen leeren zal.

De Geesten, welke de onzichtbare bevolking der aarde uitmaken, zijn als het ware het evenbeeld der lichamelijke wereld; men vindt daar dezelfde ondeugden, dezelfde deugden. Er zijn onder de Geesten geleerden, onwetende en valsche geleerden, wijzen en dwazen, wijsgeeren, babbelaars en stelselzuchtigen; daar velen zich niet van hunne vooroordeelen hebben kunnen ontdoen, vindt men er alle staatkundige en godsdienstige stellingen vertegenwoordigd; iedereen spreekt er naar eigen opvatting, en hetgeen de Geesten zeggen, is dikwijls niets anders, dan hun persoonlijk gevoelen. Daarom moet men niet al, wat zij zeggen, blindelings gelooven.

De Bez. Indien het er zoo mede gesteld is, dan bestaat er een oneindig bezwaar, om in den strijd tus-

schen die verschillende denkbeelden, waarheid van dwaling te herkennen, en ik zie niet in, dat de Geesten tot iets bijzonders dienstig zijn, of wat wij aan hunne gesprekken hebben.

A. K. Zelfs indien de Geesten alleen daartoe dienden, om ons te leeren, dat er Geesten bestaan, en dat die Geesten de zielen der menschen zijn, zoude dan dit niet reeds van groot belang wezen voor al degenen, die er aan twijfelen een ziel te hebben, en die niet weten, wat er na hunnen dood van hen worden zal?

Evenals alle wijsgeerige wetenschappen, vereischt ook het Spiritisme lange studiën en een uiterst nauwkeurig onderzoek. Alleen daardoor leert men waarheid van bedrog onderscheiden, en de middelen, om bedrieglijke Geesten te verwijderen, kennen. Boven de Geesten van minder gehalte zijn de verheven Geesten, die niets dan het goede willen, en wien de zending is opgedragen, de menschen op den goeden weg te leiden; nu is het onze taak, die verheven Geesten te leeren verstaan en te waardeeren. Zij leeren ons groote dingen, maar geloof daarom niet, dat de kennis der minderen ons van geen nut is; om een volk te kennen, moet men het van alle kanten bezien.

Gij zelf zijt er het bewijs van: gij waart der meening toegedaan, dat het voor de Geesten voldoende is, om hun lichaam af te leggen, ten einde tevens van hunne zedelijke onvolmaaktheden verlost te zijn. Nu is het alleen de omgang met hen, die ons het tegendeel geleerd en den waren staat der Geestenwereld heeft doen kennen, eene wereld, die voor ons allen van het hoogste belang is; wij moeten er immers allen heengaan. Wat nu de dwalingen betreft, die door het verschil van inzicht der Geesten kunnen ontstaan; deze zullen van zelve verdwijnen, naarmate men de goede van de

kwade Geesten, de geleerde van de onwetende, de oprechte van de huichelachtige, op dezelfde wijze als bij ons, leert onderscheiden, en dan zal het gezond verstand de valsche leer veroordeelen.

De Bez. Mijn bezwaar blijft evenwel ten opzichte der wetenschappelijke en andere vragen, die men tot de Geesten kan richten, bestaan. Het uiteenloopende hunner gevoelens over theorieën, welke de geleerde wereld verdeelen, laten ook ons in de onzekerheid. Ik begrijp dat, alle Geesten niet even geleerd zijnde, allen niet alles kunnen weten; maar als dit zoo is, welk gewicht heeft dan het gevoelen van degenen die weten, voor ons, indien wij niet kunnen nagaan, wie gelijk of ongelijk heeft. Men kan zich dan evengoed, in plaats van tot de Geesten, tot de menschen wenden.

A. K. Deze opmerking is alweder een gevolg van uwe onbekendheid met het wezenlijke karakter van het Spiritisme. Hij, die gelooft, dat hij er een gemakkelijk middel in gevonden heeft om alles te weten, alles te ontdekken, verkeert in eene grove dwaling.

Het is niet aan de Geesten opgedragen, ons de wetenschap kant en klaar deelachtig te doen worden; het zoude inderdaad zeer gemakkelijk zijn, indien wij slechts te vragen hadden, om bediend te worden, en ons op die wijze de moeite van onderzoeken konden besparen. God wil, dat wij werken, dat wij ons verstand oefenen, wij kunnen alleen tot dien prijs kennis verkrijgen; de Geesten komen niet om ons van die noodzakelijkheid te ontheffen: *zij zijn wat zij zijn, en het Spiritisme heeft ten doel de Geesten te leeren kennen*, ten einde door analogie te kunnen weten, wat wij eenmaal zelf zullen zijn, en niet om ons datgene, wat ons nog verborgen moet blijven, te doen kennen; noch om ons dingen, vóór dat de tijd daar is, te openbaren.

Evenmin zijn de Geesten waarzeggers, en hij, die zich met de hoop vleit, door hen zekere geheimen te zullen ontdekken, stelt zich aan zonderlinge misleidingen der spotgeesten bloot; in één woord: *het Spiritisme is eene wetenschap van ervaring, en niet van waarzeggen of winstbejag*. Wij bestudeeren die wetenschap, ten einde de toestand der individualiteiten van de onzichtbare wereld, de betrekking die tusschen haar en ons bestaat, en hare geheime werking op de zichtbare wereld, te leeren kennen; niet om het stoffelijk voordeel, dat wij er uit zouden kunnen trekken. Uit dat oogpunt beschouwd, bestaat er niet één Geest, waarvan de studie nutteloos is; van allen leeren wij iets, hunne onvolmaaktheden, gebreken, tekortkomingen, hunne onwetendheid zelfs, zijn zoovele onderwerpen voor waarneming, die ons in het innerlijke van die wereld binnenleiden; en als niet zij het zijn, die ons door lessen onderwijzen, dan zijn wij het, die ons zelve, door hen na te gaan, ontwikkelen, evenals wij dat doen, wanneer wij de zeden van een ons onbekend volk bestudeeren.

Wat de Hoogere Geesten betreft, dezen leeren ons veel; maar altijd binnen de grenzen van het mogelijke, en meer dan zij ons kunnen of mogen openbaren, moet men hun niet vragen. Men moet tevreden zijn met hetgeen zij ons mededeelen; door verder te willen gaan, stelt men zich aan bedrog van lichtzinnige Geesten bloot, die altijd bereid zijn op alles te antwoorden. Het is de ondervinding, die ons den maatstaf van het vertrouwen, dat wij in hen stellen kunnen, aan de hand doet.

Practisch nut der manifestatiën.

De Bez. Nemen wij nu de zaak als bewezen, en het Spiritisme als wezenlijkheid aan: wat kan daar

nu het practisch nut van zijn? Tot nu toe heeft men het zonder Spiritisme gedaan; het komt mij dus voor, dat men het nog wel wat langer kan ontberen, en dat men zonder Spiritisme toch zeer gelukkig leven kan.

A. K. Hetzelfde zoude men van de spoorwegen en van den stoom kunnen zeggen, zonder welken men eveneens zeer goed geleefd heeft.

Indien men door practisch nut verstaat de middelen om goed te leven, fortuin te maken, de toekomst te kennen, steenkoolmijnen of verborgen schatten te ontdekken, erfenissen te krijgen, arbeid te besparen, dan dient het Spiritisme nergens toe. Het kan de beursnoteeringen niet doen stijgen noch dalen; ook kan het niet in actiën gebracht worden, ook geen voor exploitatie gereedgemaakte uitvindingen opleveren. Maar hoevele wetenschappen zouden, van dit standpunt beschouwd, dan niet nutteloos zijn! Hoevele bestaan er nu nog, die, als handelsartikel beschouwd, zonder voordeel zijn. De menschen leefden even goed, vóór dat men de nieuwe planeten ontdekt had; vóór dat men wist, dat de aarde om de zon, en niet de zon om de aarde draait; vóór dat men de verduistering der hemellichamen berekend, en vóór dat men de microscopische wereld, en honderd andere dingen, ontdekt had. De boer heeft, om te leven en zijnen akker te bebouwen, niet noodig te weten, wat een komeet is. Waartoe doen dan de geleerden al zulke onderzoekingen, en wie zoude toch durven zeggen, dat zij hunnen tijd verspillen?

Alles wat strékken kan, om slechts een hoekje van den sluier op te lichten, werkt tot de ontwikkeling van het verstand mede, en verruimt den kring der gedachten, door ons een dieper inzicht in de natuurwetten te geven. De Geestenwereld bestaat immers eveneens, tengevolge van een dier natuurwetten. Het Spiritisme leert ons

die wet kennen; het leert ons den invloed, dien de onzichtbare wereld op de zichtbare uitoefent, en de betrekking, die tusschen beiden bestaat, evenals de sterrenkunde ons de betrekking tusschen de hemellichamen en de aarde leert. Het leert ons die wet kennen, als een der krachten, die het Heelal beheerschen en die medewerken tot de instandhouding van de algemeene harmonie. Vooronderstellen wij eens, dat het nut van het Spiritisme zich daartoe bepaalt: zoude dan de openbaring van het bestaan van zoodanige macht, afgescheiden van eenige zedelijke leer, niet reeds veel zijn? Is een geheel nieuwe wereld, die zich aan ons openbaart, dan niets? Vooral wanneer die kennis ons op den goeden weg, tot oplossing van eene menigte, tot hiertoe onoplosbare, vraagstukken brengt? Is het niets, als zij ons inwijdt in de geheimen van gene zijde van het graf, die ons toch wel niet onverschillig kunnen zijn, daar wij allen vroeg of laat dien onvermijdelijken stap moeten doen? Maar er bestaat nog een meer positief nut van het Spiritisme, en dat is de zedelijke invloed dien het door de kracht der zaak zelve uitoefent. Het Spiritisme is het onwederlegbaar bewijs van het voortbestaan der ziel, van hare individualiteit na den dood, van hare onsterfelijkheid en van haar toekomstig lot. Het Spiritisme is dus de vernietiging van het materialisme, niet door redeneering, maar door feiten.

Men moet van het Spiritisme alleen dat vergen, wat het geven kan, en er niets boven zijn voorzorgend doel in zoeken. Vóór dat de sterrenkunde ernstige vorderingen gemaakt had, geloofde men aan sterrenwichelarij, zoude het daarom verstandig zijn te zeggen, dat de sterrenkunde nergens goed voor is, omdat men uit den invloed der hemellichamen, de voorspelling der toekomst niet meer kan doen? Evenals de sterrenkunde de ster-

renwichelarij heeft doen vallen, doet het Spiritisme zulks de waarzeggers en tovenaars. Het Spiritisme staat tot de tooverkunst, als de sterrenkunde tot de sterrenwichelarij, en als scheikunde tot alchimie.

Krankzinnigheid. Zelfmoord. Beheersching door Geesten.

De Bez. Er zijn menschen die de Spiritische denkbeelden beschouwen als zoodanige ideeën, die er toe leiden dat het verstand gekrenkt wordt en die het daarom voorzichtig achten, de verspreiding er van tegen te gaan.

A. K. Gij kent het gezegde: Als men een hond wil doodslaan, dan zegt men, dat hij dol is; het is dus niet te verwonderen, dat de vijanden van het Spiritisme van alle voorwendsels gebruik maken, en het bovenaangehaalde komt hun geschikt voor, om de vrees en de prikkelbaarheid op te wekken; zij maken er dus gretig gebruik van; maar ook dat voorwendsel blijkt bij het minste onderzoek zonder kracht. Hoor dus over deze krankzinnigheid de redeneeringen van een krankzinnige.

Alle diepe, aanhoudende en met innigheid opgevatte overdenkingen van den geest kunnen waanzin veroorzaken: kunsten, wetenschappen, ja zelfs de godsdienst leveren daartoe hun deel. De waanzin heeft eenen pathologischen toestand van de hersenen (werktuig voor het denken) tot grondslag; is dat werktuig ontstemd, dan is het denkvermogen bedorven. De waanzin is dus een opvolgend uitwerksel, waarvan de eerste oorzaak eene organische voorbeschikking is, die de hersenen min of meer vatbaar voor sommige indrukken maakt; en dit is zoo waar, dat men menschen ziet, die buiten-

gewoon veel denken en toch niet krankzinnig worden; terwijl er anderen zijn, die het na de onbeduidendste overprikkeling worden. Indien er dus vóórbeschikking tot krankzinnigheid bestaat, zal deze het karakter aannemen van de gedachte, waarmede de geest zich het meest bezighoudt, en een overheerschend denkbeeld (idée fixe) worden. Dat overheerschend denkbeeld zal, al naarmate men zich veel met iets bezighoudt, bij dezen de Geesten, bij anderen God, de engelen, de duivel, het fortuin — macht, eene kunst, eene wetenschap, de moederstaat, een sociaal of staatkundig systema kunnen zijn. Het is waarschijnlijk, dat de Godsdienstige waanzinnige een Spiritische krankzinnige zoude geworden zijn, indien het Spiritisme zijne hoofdgedachte geweest ware. Het is waar, dat men in een dagblad vermeld vindt, dat men in eene enkele streek in Amerika (de naam is mij ontschoten) vier duizend gevallen van Spiritische krankzinnigheid telde; maar het is evengoed bekend, dat het bij onze bestrijders ook eene idée fixe is, te gelooven, dat zij alleen met verstand begaafd zijn, en dat is eveneens een waanzin. In hunne oogen zijn alle Spiritisten rijp voor het dolhuis; en dientengevolge tellen zij al de Spiritisten van die streek, vier duizend in getal, onder de krankzinnigen. Als men zoo rekent, dan telt men die in de Vereenigde Staten bij honderduizenden, en in alle andere landen der wereld bij nog grooter getale. Deze aardigheid begint oudbakken te worden, sinds men door die krankzinnigheid de beschaafde klassen der maatschappij ziet aangetast.

Men heeft eenen ontzaggelijken ophef gemaakt van een bekend geval, dat van Victor Hennequin; maar men vergeet, dat deze, lang voordat hij zich met het Spiritisme afgaf, vele bewijzen van zonderlinge afdwalingen van den geest gegeven had; indien de draaiende

tafels, die, naar een geestig gezegde van een onzer bestrijders, hem het hoofd hebben doen draaien, niet gekomen waren, dan zoude zijne krankzinnigheid eene andere richting genomen hebben.

Ik zeg dus, dat het Spiritisme op het punt van tot krankzinnigheid te voeren, niets voorheeft, maar ik ga verder en beweer, dat het Spiritisme, goed begrepen, een behoedmiddel tegen krankzinnigheid en zelfmoord is.

Onder de veelvuldigste oorzaken van overprikkeling der hersenen behooren voornamelijk: teleurstelling, rampen, liefde die tegenwerking ondervindt. Deze zijn ook de veelvuldigste oorzaken van zelfmoord. De Spiritist beschouwt de dingen dezer wereld uit zulk een verheven standpunt, dat de wederwaardigheden door hem slechts als onaangename ontmoetingen op eene reis beschouwd worden. Wat bij anderen eene hevige aandoening zoude opwekken, doet hem slechts middelmatig aan. Buitendien weet hij, dat de verdrietelijkheden van het leven slechts beproevingen zijn, die tot zijnen vooruitgang leiden, indien hij ze zonder morren draagt, overtuigd, dat hij beloond zal worden in evenredigheid van den moed, waarmede hij die gedragen zal hebben. Zijne overtuiging geeft hem dus eene gelatenheid, die hem tegen wanhoop, en bijgevolg tegen eene aanhoudende oorzaak van krankzinnigheid en zelfmoord behoedt.

Hij kent daarenboven door het schouwspel, dat hem door zijnen omgang met de Geesten gegeven wordt, het betreuenswaardige lot dat hun wacht, die hun leven vrijwillig verkorten, en dat tafereel is wel in staat hem tot nadenken te nopen. Het getal van hen, die op het rampzalig hellend vlak van den zelfmoord zijn tegengehouden, is dan ook aanzienlijk. Dat is één der vruchten van het Spiritisme.

Onder de oorzaken van krankzinnigheid moet men ook de angst plaatsen, en die voor den duivel heeft menig hersengestel in de war gebracht. Kent men het getal der slachtoffers, dat men gemaakt heeft, door met zoodanige schildering op zwakke hersenen te werken, eene schildering, die men door opeenstapeling van afgrijselijke bijzonderheden nog akeliger tracht te maken? De duivel, voert men aan, is slechts angstverwekkend voor kleine kinderen, het is een middel om hen zoet te houden. Ja, eveneens als zulks de boeman en de weerwolf is, en als de kinderen er later niet meer bang voor zijn, worden zij erger dan vóór dien tijd, en om dat schoone resultaat te verkrijgen, telt men de vele gevallen van stuipen en vallende ziekten, veroorzaakt door den schok aan zwakke hersenen toegebracht, als niets.

Men moet den ziekelijken waanzin niet verwarren met de beheersching door Geesten (*Obsession*); want deze komt *niet* uit eene ziekelijke aandoening der hersenen voort, maar is een gevolg der overheersching, welke kwaadwillige Geesten over sommige individuën uitoefenen, en die somtijds al de uiterlijke teekenen van waanzin doet ontstaan. Deze aandoening, die zeer menigvuldig is, is geheel *onafhankelijk* van Spiritische denkbeelden, en heeft ten allen tijde bestaan. In zulk een geval is de gewone geneeskundige behandeling zonder uitwerking, ja zelfs schadelijk. Het Spiritisme, deze nieuwe oorzaak van geestverwarring leerende kennen, geeft tegelijkertijd het eenigste middel om er over te zegevieren op; namelijk door niet op den zieke, maar op den beheerschenden Geest te werken, en dus is het Spiritisme het geneesmiddel en niet de oorzaak der kwaal.

De niet-herinnering van het verledene.

De Bez. Ik begrijp niet, hoe de mensch uit de ondervinding, gedurende zijn vorig bestaan opgedaan, eenig nut kan trekken, indien hij van dat bestaan geen herinnering heeft. Ieder nieuw bestaan is, dunkt mij, daardoor voor hem, alsof het 't eerste is, en op die wijze is het altijd van voren af aan beginnen. Veronderstel, dat wij elken dag bij ons ontwaken vergeten waren wat wij den vorigen gedaan hadden, dan zouden wij op zeventigjarigen ouderdom niet verder dan op tienjarigen leeftijd zijn. Indien wij ons daarentegen de door ons gepleegde fouten en onhandigheden, en de straffen, die wij ons daardoor op den hals hebben gehaald, konden herinneren, dan zouden wij trachten, die niet meer te herhalen. Om dezelfde vergelijking te gebruiken, die gij gebezigt hebt, van den mensch op aarde en de kweekeling: ik begrijp niet hoe die van de lessen der vierde klasse eenig nut kan trekken, indien hij zich niet herinnert, wat hij in de vijfde geleerd heeft. Deze afbreking van opvolging der oorzaken in het leven van den Geest, beletten alle aaneenschakeling van gedachten en maken er, als het ware, een nieuw wezen van; men kan dus zeggen, dat onze denkbeelden bij elk bestaan afsterven om daarna, zonder bewustzijn van hetgeen men geweest is, te herleven; het is een soort van Niet.

A. K. Door de eene vraag na de andere, zoudt gij mij er toe brengen, u eenen volledigen Spiritische cursus te doen doorloopen; alle bedenkingen, die gij opwerpt, doen zich natuurlijk voor bij hen, die nog *niets* weten, doch men zal door eene ernstige studie een veel vollediger opheldering vinden, dan die, welke ik door een beknopte uitlegging, welke noodwendig weder tot het

doen van vragen aanleiding zal geven, in staat ben te geven. In het Spiritisme is alles aaneengeschakeld en als men het in zijn geheel beschouwt, ziet men, dat elk beginsel uit een ander voortvloeit en dit wederom ondersteunt; en dan blijkt verder, dat hetgeen eene afwijking van Gods rechtvaardigheid en wijsheid scheen te zijn, integendeel zeer natuurlijk is en Gods rechtvaardigheid en wijsheid bevestigt.

Zoo is het ook met het vraagstuk van de niet-herinnering van het verledene, welk vraagstuk zich eveneens aan andere vragen, van even groot belang, aansluit. Daarom zal ik het nu slechts terloops behandelen.

Indien bij elk nieuw bestaan een sluier over het verledene geworpen wordt, verliest de geest daardoor *niets* van het verkregene, maar hij vergeet alleen, *hoe* hij het verkregen heeft. — Om den scholier als voorbeeld te blijven gebruiken, zal ik zeggen, dat het voor dezen onverschillig is te weten, hoe en waar, en onder welke onderwijzers hij de vijfde klasse doorloopen heeft, als hij, in de vierde klasse gekomen, slechts datgene kent, wat in de vijfde onderwezen is. Welk belang heeft hij er bij, te weten, dat hij voor zijne luiheid en ongehoorzaamheid wellicht gestraft is, indien die straffen hem naarstig en gehoorzaam gemaakt hebben? Het is op die wijze, dat de mensch bij zijne wedergeboorte, als bij ingeving en als aangeboren denkbeelden, datgene, wat hij in wetenschap en zedelijkheid gewonnen heeft, medebrengt. Ik zeg zedelijkheid; want indien hij zich gedurende een bestaan verbeterd heeft, indien hij voordeel van de opgedane ondervinding getrokken heeft, zal hij bij zijne terugkomst instinctmatig beter zijn. Zijn geest, in de school van het lijden en door arbeid rijp geworden, zal meer standvastigheid bezitten, en welverre van wederom van voren af aan te moeten beginnen,

brengt hij een telkens vermeerderd kapitaal mede, waar hij uit putten kan, om tot hooger op te klimmen.

Uw tweede bezwaar, omtrent het zich niet herinneren, is niet beter gegrond; want dat niet-herinneren heeft alleen gedurende het lichamelijke leven plaats; dit verlatende, herkrijgt de geest de herinnering aan het verledene; hij kan dan den weg, dien hij afgelegd en dien hij nog af te leggen heeft, beoordeelen, zoodat er geen afbreking van het verband van het geestenleven, hetwelk het normale leven van den Geest is, plaats vindt.

De tijdelijke vergetelheid is eene weldaad der Voorzienigheid; de ondervinding wordt dikwijls verkregen door zware beproevingen en verschrikkelijke boetedoening, waarvan de herinnering zeer smartelijk zoude zijn; deze herinnering zoude het gevoel van ellende, dat men bij aardse wederwaardigheden gevoelt, nog vermeerderen. Indien het lijden in dit leven langdurig schijnt, wat zoude het dan niet zijn, indien het nog vermeerderd werd door de herinnering aan het reeds vroeger geledene?

Bij voorbeeld gij, mijnheer, gij zijt thans een braaf mensch, maar zijt dat misschien verschuldigd aan zware straffen, die gij ondergaan hebt, voor misdaden, waartegen uw geweten zich thans met afschuw zoude verzetten. Zoude het u aangenaam zijn, u te herinneren, daarvoor opgehangen te zijn geworden? Zoude het gevoel van schaamte bij de gedachte, dat de wereld weet wat gij misdreven hebt, u niet steeds vervolgen? Welk belang kan het voor u hebben, te weten, wat gij bedreven hebt, en wat gij daarvoor tot boetedoening hebt moeten lijden, nu gij een achtenswaardig mensch zijt? Voor de wereld zijt gij een nieuw mensch, en voor God een in eer herstelde Geest. Verlost van de herinnering aan een u bezwarend verleden, handelt gij met meer

vrijheid; het is voor u een nieuw punt van uitgang, uwe oude schulden zijn afbetaald, zorg nu, geen nieuwe te maken.

Hoevelen zouden gaarne op die wijze, gedurende dit aardsche leven, eenen sluier over hunne eerste levensjaren werpen! Hoevelen zeggen niet bij zich zelve: Ach, indien ik het over kon doen, zoude ik niet doen, wat ik misdreven heb: welnu, hetgeen zij in *dit* leven niet over kunnen doen, zullen zij in een volgend kunnen; in een nieuw leven zal hun geest bij ingeving de goede voornemens, die zij opgevat hebben, medebrengen; en op die wijze komt de trapsgewijze verbetering van het menschedom tot stand.

Vooronderstellen wij nog (en dat is een zeer gewoon geval) dat onder uwe betrekkingen, in uw gezin, zich iemand bevindt, waarover gij u te beklagen hebt gehad; die u wellicht in een vroeger bestaan tot den bedelstaf gebracht of onteerd heeft; en die, als benauwvolle Geest, zich in uw midden komt incarneeren, en zich aan u door familiebetrekkingen verbindt, ten einde in staat te zijn, door toewijding en liefde, zijne schuld jegens u uit te wischen: zoult gij u dan niet beiden in eenen valschen toestand geplaatst vinden, indien gij beiden u uwe vroegere vijandschap kondet herinneren? In stede van tot verzoening te leiden, zou de haat eeuwig worden; daaruit volgt, dat de herinnering van het verledene stornis in de maatschappelijke verhoudingen zoude veroorzaken, en een beletsel tot vooruitgang zoude zijn. Wilt gij hiervan een voorbeeld in onzen tijd? Laat een mensch, tot het tuchthuis veroordeeld, het vaste voornemen opvatten deugdzaam te worden. Wat gebeurt er bij zijn ontslag uit de gevangenis? Hij wordt door de maatschappij geweerd, en die afwijzing brengt hem meest altijd tot het plegen van misdaden terug. Vooronder-

stellen wij integendeel, dat niemand zijnen vroegeren levensloop kent, en dat hij zelf dien kon vergeten: dan zoude hij overal goed ontvangen worden, een eerlijk man zijn en het hoofd opgericht kunnen houden, in stede van, zooals nu, bij de herinnering aan het verledene onder den last der schande gebukt te moeten gaan.

Dat komt geheel overeen met hetgeen de Geesten ons over de wereld en die hooger dan de onze zijn, leeren. In die werelden, waar alleen het goede heerscht, veroorzaakt de herinnering aan het verledene niets pijnlijks; daarom herinnert men zich daar zijn vroeger leven, zooals wij ons, wat wij gisteren deden, herinneren. Wat ons vroeger verblijf op lagere werelden betreft, dat zal niets meer zijn dan een bange droom, waaruit wij ontwaken.

Gronden tot overtuiging.

De Bez. Ik moet bekennen, mijnheer, dat, uit een wijsgeerig oogpunt beschouwd, de Spiritische leer zeer rationeel is, maar er blijft nog altijd de quaestie der manifestatiën over, die toch alleen door feiten tot klaarheid is te brengen; en het is juist de werkelijkheid van die feiten, welke vele menschen betwisten; het moet u dus geen verwondering baren, dat men verlangt en eischt er getuige van te zijn.

A. K. Dat verlangen vind ik zeer natuurlijk; doch daar het alleen mijne bedoeling is, er nut uit te doen trekken, leg ik uit op welk standpunt men zich plaatsen moet, om die manifestatiën beter te kunnen nagaan en begrijpen; en hij, die zich niet op dat standpunt plaatsen wil, bewijst daardoor, dat de wensch om onderwezen te worden, bij hem niet ernstig bestaat; en

dan is het nutteloos, zijnen tijd met zoo iemand te ver-spillen.

Gij zult toch moeten toestemmen, mijnheer, dat het al heel zonderling zoude zijn, eene rationeele wijsbegeerte uit louter ingebeeelde en verdichte feiten te zien ontstaan. Zuiver logisch is de stelling: dat de werkelijkheid van het uitwerksel, de werkelijkheid van de oorzaak in zich sluit; indien het gevolg waar is, kan de oorzaak niet valsch zijn; waar geen boom is, kan men geene vruchten plukken.

Niet iedereen, het is waar, heeft deze feiten kunnen constateeren, omdat niet iedereen zich in de vereischte voorwaarden daartoe geplaatst heeft, en er niet het noodige geduld en de noodige volharding bij gehad heeft. Maar het is hier, evenals met alle wetenschappen gesteld, wat de een niet ten uitvoer brengt, doet de ander. Men neemt dagelijks de sterrenkundige berekeningen voor wáár aan, zonder die zelven nagerekend te hebben. Hoe het ook zij, indien gij er de wijsbegeerte van goedkeurt, kunt gij die, evenals elke andere, aannemen en u voorbehouden uw eigen oordeel te vellen over de wijze hoe, en de middelen waardoor die verkregen is, of ten minste kunt gij die bewijzen en middelen als hypothèsen aannemen, totdat gij daaromtrent beter ingelicht zult zijn.

De gronden van overtuiging zijn voor allen niet dezelfde; hetgeen den een overtuigt, maakt niet den minsten indruk op den ander; daarom moet men zowat van alles hebben. Maar het is eene dwaling te gelooven, dat alleen stoffelijke bewijzen overtuigen. Ik heb menschen ontmoet, welke door de merkwaardigste verschijnselen niet van hun ongelooft hadden teruggebracht kunnen worden, en die zich door één enkel geschreven antwoord overtuigd verklaarden. Wanneer

men iets ziet, zonder het te begrijpen, zal het feit, naarmate het wondelijker is, ook des te verdachter voorkomen, en zal men dat altijd door eene gewone bekende oorzaak zoeken te verklaren; doch, als men zich van het geziene rekenschap kan geven, neemt men het veel gemakkelijker aan, omdat het dan voor den aanschouwer eene oorzaak van bestaan heeft, waardoor het wonderbaarlijke en bovennatuurlijke verdwijnt. Ongetwijfeld zijn de verklaringen, die ik u in dit onderhoud gegeven heb, verre van volledig; maar hoe oppervlakkig zij ook zijn mogen, ben ik nochtans overtuigd, dat zij u stof tot nadenken zullen geven; en, indien nu de omstandigheden u in de gelegenheid stellen, getuige van eenige manifestatiën te zijn, dan zult gij die met een minder vooringenomen oog kunnen beschouwen, omdat gij uwe redeneering op een grondbeginsel kunt vestigen.

Er zijn in het Spiritisme twee afdeelingen: het proefondervindelijke der verschijnselen, en de wijsgeerige leer. Nu ontvang ik dagelijks bezoeken van menschen, die niets gezien hebben, en die niettemin, alleen door de studie van het wijsgeerige gedeelte, zoo vast gelooven als ik. Voor dezen zijn de manifestatiën bijzaak; voor hen is de hoofdzaak de leer, de wetenschap, en die vinden zij zoo verheven, zoo rationeel, dat zij er ook zonder de manifestatiën al datgene in vinden, wat hun innig verlangen hen deed wenschen; waaruit zij besluiten, dat zelfs, indien de manifestatiën niet bestonden, de leer toch die zoude wezen, welke het beste een tal van tot hiertoe als onoplosbaar bekende vraagstukken zoude verklaren. Hoevelen hebben mij niet betuigd, dat deze, hoewel nog onbestemde, denkbeelden reeds vroeger bij hen waren opgekomen! Het Spiritisme is die denkbeelden komen bepalen, heeft ze een lichaam

gegeven, en is voor hen als een lichtstraal geweest. Dat verklaart de menigte ingewijden, welke alleen door het lezen van het „Boek der Geesten” tot ons overgekomen 'zijn. Geloofst gij nu, dat het daartoe gekomen zoude zijn, als men zich tot de kloppende en draaiende tafels bepaald had?

De Bez. Gij hadt volkomen gelijk, mijnheer, te beweren, dat uit de draaiende tafels eene wijsgeerige leer voortgesproten is. Ik was er verre van af de gevolgen te vooronderstellen, die uit eene zaak, welke men alleen als iets, louter geschikt tot bevrediging der nieuwsgierigheid, waande, konden voortkomen. Ik zie nu eerst, hoe uitgebreid het veld, door uw systeem geopend, geworden is.

A. K. Hier moet ik u in de rede vallen, mijnheer. Gij bewijst mij te veel eer, door dat systeem het mijne te noemen, want dat komt mij niet toe. Het zijn de Geesten zelve, die het onderwezen hebben. Wat mij aangaat: ik heb alleen gezien, onderzocht, gerangschikt, en getracht het anderen te doen begrijpen. Ziedaar het eenige deel, dat ik er aan genomen heb. Tusschen het Spiritisme en andere wijsgeerige stelsels bestaat dit voorname verschil, dat de laatsten het werk zijn van meerder of minder verlichte menschen, terwijl in het systeem, dat gij aan mij toeschrijft, niet ééne enkele grondstelling door mij uitgevonden is. Men spreekt van de wijsbegeerte van Plato, Cartesius, Leibnitz enz.; men zal nimmer spreken van de leer van Allan Kardec, en dat is gelukkig, want van welk gewicht zoude een naam in zulk eene ernstige zaak zijn! Het Spiritisme heeft veel invloedrijker helpers, bij wie wij slechts als zonnestofjes zijn.

Spiritische Vereeniging te Parijs.

De Bez. Gij hebt eene Vereeniging, welke zich met die studiën onledig houdt; zoude het mij mogelijk zijn daarvan lid te worden?

A. K. Op dit oogenblik, zeker niet, want al is het niet noodig doctor in het Spiritisme te zijn, om daar aangenomen te worden, moet men er toch beter gevestigde denkbeelden, dan de uwe, over hebben. Daar die Vereeniging in hare studiën niet verstoord wil worden, kan zij hen niet toelaten, met wie de leden hunnen tijd, door de beantwoording van vragen over de eerste beginselen, zouden verspillen, noch hen, die met hare beginselen en overtuiging niet sympathiseeren en door ongepaste woordenwisseling, of door eenen geest van tegenspreken, wanorde zouden veroorzaken. Het is eene wetenschappelijke Vereeniging, evenals zoovele andere, die zich onledig houdt met de studie van de onderscheiden punten der Spiritische wetenschap, deze tracht te doorgronden en er licht uit te putten. Die Vereeniging is het middelpunt, waar alle berichten uit alle oorden der wereld te zamenvloeien; waar de vragen, die betrekking hebben op den vooruitgang der wetenschap, bearbeid en gerangschikt worden; maar het is geene school noch cursus voor eerstbeginnenden. Later, wanneer uwe overtuiging door studie gevestigd zal zijn, kan er misschien aanleiding bestaan om u toe te laten. Intusschen zoudt gij ten hoogste een- of tweemaal eene zitting als toehoorder kunnen bijwonen, mits onder belofte van u te onthouden van de uiting van eenige aanmerking, die anderen zoude kunnen kwetsen. Zonder dat, zoude ik, die u den toegang verschaft, mij de verwijtingen mijner collega's op den hals halen, en de toegang zoude verder voor altijd voor u gesloten blijven. Gij zult daar eene

vereeniging van ernstige mannen uit de beschaafde wereld vinden; de meesten, aanbevelenswaardig door hun verheven kennis en door hunnen stand in de maatschappij, en die niet zouden gedoogen, dat degene, aan wien zij toegang verleenen, de betamelijkheid, in welk opzicht ook, uit het oog verloor; want denk niet dat zij het publiek uitnoodigen om hunne Vereenigingen bij te wonen, of den eerste den beste, die zich daartoe aanmeldt, toelaten. Daar zij geene uiterlijke vertooning tot bevrediging der nieuwsgierigheid aanwenden, wijzen zij zorgvuldig de nieuwsgierigen af. Die er dus een tijdverdrijf of eene soort van vertooning in denkt te vinden, zal zich zeer teleurgesteld gevoelen, en beter doen er buiten te blijven. Dat is ook de reden, waarom zij weigeren, hun onbekende personen, of personen wier vijandige gezindheid bekend is, zelfs als eenvoudig toehoorder, toe te laten.

Verbod tegen het Spiritisme.

De Bez. Nog eene vraag, welke de laatste zal zijn. Het Spiritisme heeft machtige vijanden. Zouden dezen de beoefening en de vereenigingen niet kunnen verbieden, en op die wijze de verspreiding der leer kunnen doen ophouden?

A. K. Dat zoude voor hen het beste middel zijn, om den strijd nog eerder te verliezen; want geweld is het argument van hen, die geen goede redenen kunnen aanvoeren. Indien het Spiritisme eene hersenschim is, zal het van zelf instorten; zonder dat anderen daartoe zooveel moeite zullen behoeven aan te wenden. Indien men het vervolgt, ligt daarin het bewijs opgesloten, dat men het vreest; en men vreest alleen iets ernstigs. Indien het Spiritisme eene werkelijkheid is, dan bestaat

die, zooals ik reeds gezegd heb, in de natuur; en men vernietigt eene natuurwet niet door eene pennestreek. Indien de Spiritische manifestatiën het voorrecht van één mensch waren, dan zoude men, door het dien mensch te beletten, ongetwijfeld een einde aan de manifestatiën maken; ongelukkigerwijze voor de bestrijders zijn de manifestatiën voor niemand een geheim, niets geschiedt in het verborgen, maar alles vindt openlijk plaats, de manifestatiën staan ter beschikking van iedereen en men ziet die, zoowel in de paleizen als in de hutten. Men kan er de oefening in het openbaar van verbieden, maar het is immers bekend, dat het niet in het publiek, maar juist in den huiselijken kring is, dat de verschijnselen het best plaats vinden. Daar iederéén medium kan zijn, wie kan dan de leden van een gezin, den gevangene in den kerker, den geleerde in zijn studeervertrek beletten om, trots alle gerechtsdienaren, en zonder dat die het te weten komen, omgang met Geesten te hebben? Laat ons evenwel aannemen, dat eene Regeering machtig genoeg is, om het in een land te beletten: zal zij het dan bij naburige natiën, of over de geheele wereld eveneens kunnen? Er is geen land in de wereld zonder mediums.

Bovendien heeft het Spiritisme zijnen oorsprong niet aan de menschen te danken; het is het werk der Geesten, en die kan men noch verbranden, noch opsluiten. Het bestaat door het individueel geloof en niet door de vereenigingen, die in het geheel niet onontbeerlijk zijn. Indien er mogelijkheid bestond om alle Spiritische boeken te vernietigen, dan zouden de Geesten die opnieuw dicteeren.

In 't kort: het Spiritisme is een verkregen feit, dat zijne plaats onder de denkbeelden en onder de wijsgeerige wetenschappen veroverd heeft. Wie er zich dus niet

mede vereenigen kan, moet het gedoogen die wetenschap naast de andere te zien plaats nemen. Zij zelven blijven toch geheel vrij, er zich niet mede in te laten.

DERDE GESPREK.

De Priester.

Een Priester. Wilt gij mij ook eens veroorloven u eenige vragen te doen?

A. K. Zeer gaarne, mijnheer; maar vóór dat ik u antwoord, vind ik het noodig u het standpunt, waarop ik mij met u wensch te plaatsen, te doen kennen.

Eerstens moet ik u verklaren, dat ik in het minst niet zal trachten u tot de omhelzing van onze meening over te halen. Zoo gij die in bijzonderheden wensch te kennen, zult gij haar in de boeken, welke er over handelen, kunnen vinden en daaruit op uw gemak kunnen bestudeeren, terwijl u geheel vrij blijft haar aan te nemen of te verwerpen.

Het Spiritisme heeft ten doel, het ongelooft en zijne noodlottige gevolgen te bestrijden, door het leveren van onomstootbare bewijzen voor de onsterfelijkheid der ziel en voor een toekomstig leven. Het is dus gericht tot hen, die óf niets gelooven, óf *twijfelen*, en hun getal, gij weet het, is groot. Zij, die een godsdienstig geloof bezitten en dat voor zich voldoende vinden, hebben het Spiritisme niet noodig. Aan hem, die zegt: „Ik geloof aan het gezag der Kerk, en ik houd mij aan hetgeen zij leert, zonder iets meer daarbuiten te zoeken,” antwoordt het Spiritisme: „Ik dring mij aan niemand op, en wil niemands overtuiging geweld aandoen.”

Vrijheid van geweten is een gevolg van de vrijheid

van denken, welke eene der eigenschappen van den mensch is; en het Spiritisme zoude in tegenspraak zijn met zijne begrippen van liefde en verdraagzaamheid, indien het die vrijheid niet eerbiedigde. In de oogen van het Spiritisme heeft elk geloof, mits oprecht gemeend en niet leidende tot benadeeling des naasten, recht eerbied te eischen, zelfs al was het eene dwaling. Indien dus iemands geweten hem noopt te gelooven, dat het de zon is die om de aarde draait, zullen wij hem zeggen: „Geloof dat, als gij het goedvindt, want het zal de aarde niet beletten, om de zon te draaien; maar eveneens als wij uw geweten geen geweld zoeken aan te doen, tracht ook gij niet dat van anderen te overheerschen. Zoo gij van een op zich zelf onschuldig geloof een werktuig ter vervolging maakt, wordt dat geloof schadelijk en mag het bestreden worden.”

Dat is, mijnheer de Abt, de gedragslijn, waaraan ik mij jegens de leeraren van alle godsdiensten gehouden heb. Wanneer zij mij over eenige punten der leer ondervraagd hebben, heb ik hun de noodige inlichtingen gegeven, terwijl ik mij onthield zekere dogma's, waarover het Spiritisme zich niet behoeft te verklaren, daarbij te behandelen. Iedereen is toch vrij die dogma's naar goedvinden te waardeeren; maar ik ben nooit tot hen gegaan, met het voornemen hun geloof, door welken aandrang ook, aan het wankelen te brengen. Die als een broeder tot ons komt, wordt als broeder ontvangen; die ons terugstoot, laten wij met rust. Dat is ook de raad, dien ik steeds aan alle Spiritisten geef, want ik heb nooit de handelwijze goedgekeurd van hen, die waanden dat hun de taak, om de geestelijken te bekeeren, was opgedragen. Ik heb hun altijd gezegd: „Zaai in het veld van het ongeloof, want daar wacht u een rijke oogst.”

Het Spiritisme dringt zich niet op, omdat het, zooals gezegd is, de vrijheid van het geweten eerbiedigt; het weet bovendien dat alle opgedrongen geloof oppervlakkig is, en slechts den schijn, maar niet het oprechte geloof geeft. Het Spiritisme spreidt zijne beginselen voor iedereen uit, opdat iedereen met kennis van zaken er zich een denkbeeld van kunne maken; zij, welke die beginselen aannemen, hetzij priester of leek, doen dat uit vrijen wil en omdat zij die rationeel vinden, maar wij duiden het niemand ten kwade, als hij van een ander gevoelen is. Indien er op dit oogenblik strijd tusschen de Kerk en het Spiritisme bestaat, dan hebben wij het bewustzijn, dat de uitdaging niet van ons is uitgegaan.

De Priester. Indien de Kerk in eene nieuw opgekomen leer grondstellingen vindt, welke zij, volgens haar geweten, vermeent te moeten veroordeelen, ontzegt gij haar dan het recht die te beoordeelen en te bestrijden, en de geloovigen te wapenen tegen datgene, wat zij als dwalingen beschouwt?

A. K. Het is er verre van af, dat wij u een recht zouden betwisten, dat wij voor ons zelven eischen. Zoo de Kerk zich tot veroordeelen bepaald had, zouden wij daarop niets aan te merken hebben; maar lees de meeste der geschriften, welke van hare leden zijn uitgegaan, de predikiën welke uitgesproken zijn, gij zult er smaad en laster de scheering en inslag van vinden, en de grondbeginselen der leer overal op eene onwaardige, kwaadaardige wijze verdraaid zien voorgesteld. Heeft men niet van den kansel de voorstanders van het Spiritisme als vijanden van den Staat en der openbare rust hooren uitkrijten? Heeft men hen, die door het Spiritisme tot het geloof teruggebracht waren, niet verdoemd en uit de Kerk gebannen, zeggende, dat het

beter is aan niets, dan door het Spiritisme aan God en aan zijne ziel te gelooven? Heeft men het niet betreurd, dat de brandstapels der Inquisitie niet meer tegen het Spiritisme konden worden opgericht? Heeft men hen in sommige oorden niet als voorwerpen van haat aan hunne medeburgers aangewezen, en hen zelfs op den openbaren weg doen vervolgen en uitschelden? Heeft men niet alle geloovigen bevolen hen als door de pest aangetasten te schuwen, getracht dienstboden te verhinderen bij hen in dienst te gaan? Zijn sommige vrouwen niet aangemaand zich van hunne mannen, en mannen van hunne vrouwen te doen scheiden? en dat alleen om het Spiritisme. Heeft men niet beambten hunne plaats doen verliezen, arbeiders het brood van den arbeid, ongelukkigen dat der barmhartigheid ontnomen, omdat zij Spiritisten waren? Heeft men niet uit zekere gestichten zelfs blinden weggezonden, omdat zij hun geloof niet wilden verzaken? Zeg mij, mijnheer de Abt, is dat eeneloyale bestrijding? Hebben de Spiritisten, hoon met hoon, kwaad met kwaad beantwoord? Neen, aan dat alles hebben zij slechts kalnte en gematigdheid tegenovergesteld, en de publieke opinie heeft hun reeds het recht doen wedervaren, dat zij niet de aanvallers geweest zijn.

De Priester. Elk verstandig mensch betreurt die buitensporigheden, maar de Kerk kan niet verantwoordelijk gesteld worden voor de misbruiken, door eenigen van hare minder verlichte leden gepleegd.

A. K. Dit stem ik toe; maar zijn dan de Hoogwaardigheidsbekleeders der Kerk minverlichte leden? Lees het mandement van den Bisschop van Algiers en van eenige anderen. Was het niet een Bisschop, die het Auto-da-fé te Barcelona bevolen heeft? Heeft de hoogkerkelijke autoriteit niet de onbeperkte macht over hare

ondergeschikten? Indien zij dus het uitspreken van, den christelijken kansel onwaardige, leerredenen toelaat; indien zij de verspreiding van hoonende en lasterende geschriften tegen eene klasse der burgerij begunstigt; indien zij zich niet tegen de vervolgingen, die in naam van den godsdienst gepleegd worden, verzet, dan is het een bewijs, dat zij dat alles goedkeurt.

In 't kort. De Kerk heeft, door stelselmatig de Spiritisten, die tot haar kwamen, terug te stooten, dezen genoodzaakt zich aanéén te sluiten. Door den aard en de hevigheid harer aanvallen, heeft zij den twist uitgebreid en op een nieuw terrein overgebracht. Het Spiritisme toch was slechts eene wijsgeerige leer; het is de Kerk die het vergroot heeft, door het als eenen geduchten vijand voor te stellen; de Kerk eindelijk is het, die het tot nieuwen *godsdienst* verheven heeft. Het was onhandig, maar de drift redeneert niet.

Een Vrijdenker. Zooeven hebt gij de vrijheid van denken en van het geweten verkondigd, en verklaard, dat elk ernstig geloof geëerbiedigd moet worden. Het materialisme is even zoo goed een geloof; waarom mag dat dan de vrijheid, welke gij aan alle andere gunt, niet deelen?

A. K. Een iegelijk is volkomen vrij aan datgene, wat hem goeddunkt, of aan niets te gelooven, en wij zouden eene vervolging tegen hem, die aan het „niet” na den dood gelooft, evenmin verdedigen, als eene vervolging tegen eenen scheurmaker, van welken godsdienst ook. Wanneer wij het materialisme bestrijden, dan zijn het niet de personen, maar de leer, die wij aanvallen; eene leer, wellicht onschadelijk voor de maatschappij, als zij diep in het geweten van verlichte menschen besloten blijft, maar die, algemeen ingang vindende, een maatschappelijke kanker zoude zijn.

Het geloof, dat alles voor den mensch met den dood eindigt, brengt dezen er toe om iedere opoffering van het tegenwoordige, ten behoeve van zijnen naaste, als eene dwaasheid te beschouwen. Vandaar de stelregel: ieder voor zich in deze wereld, want daarna is er niets meer. Menschenliefde, broederschap, zedenleer in één woord, niets heeft meer eenigen grondslag of reden van bestaan. Waartoe zich te bedwingen, zich te onthouden, als wij er wellicht morgen niet meer zijn zullen? De ontkenning der toekomst, de eenvoudige twijfel aan een toekomstig leven, zijn de grootste drijvers tot het egoïsme, dat de bron van meest alle kwalen des menschedoms is. Men moet in zeer hooge mate deugdzaam zijn, om alleen door de kracht van den wil op het hellend pad van ondeugd en misdaad tegengehouden te worden. De menschelijke eerzucht moge de man van de wereld tegenhouden, voor hem, bij wien geen vrees voor de publieke opinie bestaat, is die eerzucht niet bij machte om hem van het kwade terug te houden.

Het geloof aan een toekomstig leven, dat de eeuwige betrekking tusschen de menschen aantoonst, vestigt tusschen hen eene solidariteit, welke met het graf niet ophoudt. Het geeft daardoor den gedachtenloop eene andere richting. Indien dat geloof slechts eene ijdele vreesaanjaging was, zoude het van korten duur zijn; maar daar er de wezenlijkheid proefondervindelijk van bewezen is, wordt het plicht, dat geloof te verspreiden, en de tegenovergestelde richting, in het belang der maatschappij, te bestrijden. Dat doet het Spiritisme met goed gevolg, omdat het bewijzen aanvoert, en de mensch het toch eigenlijk verkieslijker vindt zekerheid te erlangen van te blijven leven, en gelukkig te blijven leven, in eene betere wereld, tot vergoeding van de ellende, op deze ondervonden, dan te gelooven dat hij

voor eeuwig dood zal blijven. De gedachte, voor altijd vernietigd te zijn, te gelooven dat onze kinderen en allen, die wij hebben liefgehad, voor altijd voor ons verloren zijn, geloof mij, lacht slechts zeer weinigen toe; daardoor komt het, dat de aanvallen van het ongelooft tegen het Spiritisme ondernomen, zoo weinig bijval vinden, en het geen oogenblik hebben doen wankelen.

De Priester. Dat alles leert ook de godsdienst, en tot nog toe was dat voldoende; waartoe heeft men dan eene nieuwe leer noodig?

A. K. Indien de godsdienst voldoende is, waarom zijn er dan zooveel godsdienstig ongelooften? Het is waar, de godsdienst leert ons dat alles; maar er zijn zoovele menschen, die niet op hooren zeggen gelooven. Het Spiritisme *bewijst*, en doet *zien*, wat de godsdienst theoretisch leert. Buitendien hoe verkrijgt men die bewijzen? Door de manifestatiën der Geesten; en men kan aannemen, dat de geesten zich niet dan met Gods toestemming openbaren; indien dus God, in zijne goedertierenheid, aan het menschedom deze hulp zendt, om het van het ongelooft te redden, dan wordt het goddeloosheid die af te wijzen.

De Priester. Gij zult toch niet willen ontkennen, dat het Spiritisme het niet op alle punten met den godsdienst eens is?

A. K. Maar, mijnheer, elke godsdienst zal hetzelfde beweren; de protestantsche, joodsche, mahomedaansche, evenzoo goed als de katholieke godsdienst.

Indien het Spiritisme het bestaan van God, van de ziel, van hare individualiteit en onsterfelijkheid, de toekomstige belooningen of straffen, of den vrijen wil des menschen loochende; indien het leerde, dat iedereen op deze aarde alleen voor zich zelf bestaat, en alleen aan zich zelf moet denken: dan zoude het niet alleen strijdig

met den katholieken en alle overige godsdiensten der wereld zijn, maar het zoude de ontkenning wezen van alle zedelijke wetten, die de grondzuilen der menschelijke maatschappij uitmaken. Welverre van dat te doen, verkondigen de Geesten een eenig almachtig, rechtvaardig en goedertieren God. Zij leeren, dat de mensch vrij en voor zijne daden verantwoordelijk is; dat hij beloond of gestraft wordt, naarmate hij kwaad of goed handelt; boven alle deugden stellen zij de evangelische liefde, en de verheven leer ons door den Christus verkondigd: aan anderen te doen, wat wij wenschen, dat anderen ons doen zullen. Zijn dat niet de grondslagen van den godsdienst? De Geesten doen meer: zij wijden ons in, in de geheimen van het toekomstige leven. Dat is voor ons geen abstract denkbeeld, maar eene werkelijkheid, want zij zijn het zelf, die ons hunnen toestand komen beschrijven, die ons komen zeggen, hoe en waarom zij lijden of gelukkig zijn. Wat is daarin, dat tegen den godsdienst strijdt? Die zekerheid van eene toekomst, die zekerheid van degenen, die men liefgehad heeft, te zullen terugvinden, is dat geene vertroosting?

Dat grootsche van ons toekomstig geestelijk leven (hetwelk ons normale leven is), vergeleken met de nietige bemoeiingen van het aardsche, zeg mij, is dat niet geschikt, om onze ziel te verheffen, en ons tot goeddoen aan te sporen?

De Priester. Ik beken, dat, wat de algemeene vraagpunten betreft, het Spiritisme met de waarheden van het Christendom overeenkomt; maar is dat ook zoo wanneer men het uit het oogpunt der dogmatiek beschouwt? Spreekt het niet sommige grondstellingen, welke de Kerk ons leert, tegen?

A. K. Het Spiritisme is vóór alles eene wetenschap, en bemoeit zich niet met dogmatische geschillen. Uit

deze wetenschap vloeien, zooals uit alle wijsgeerige wetenschappen, zedelijke gevolgen voort, en nu stellen wij de vraag: zijn die gevolgen goed of slecht? Hierop moeten de algemeene grondbeginselen, welke ik opgesomd heb, antwoorden. Sommige menschen hebben zich omtrent het wezenlijke karakter van het Spiritisme vergist. De vraag is belangrijk genoeg, om eenigszins uitvoerig behandeld te worden.

Laat ons met eene vergelijking beginnen: De electriciteit is in de natuur en heeft dus ten allen tijde bestaan; zij heeft ook ten allen tijde de ons bekende, maar ook vele andere ons nog onbekende, verschijnselen voortgebracht. In de onbekendheid met de wezenlijke oorzaak, heeft men die uitwerkselen op meer of min zonderlinge wijze verklaard. De ontdekking der electriciteit en harer eigenschappen, heeft meer licht over de geheimen der natuur verspreid, en een aantal belagchelijke theorieën omvergeworpen. Hetzelfde, wat de electriciteit, en in het algemeen de natuurkundige wetenschappen, tot opheldering van sommige verschijnselen gedaan hebben, heeft het Spiritisme voor de verschijnselen eener andere orde gedaan.

Het Spiritisme is gegrond op het bestaan eener onzichtbare wereld, gevormd door onlichamelijke wezens, welke de ruimte bevolken, en die niets anders zijn dan de zielen van hen, die op aarde of andere hemellichamen geleefd, en daar hun aardisch hulsel achtergelaten hebben. Deze ons steeds omringende wezens oefenen op den mensch, zonder diens medeweten, eenen grooten invloed uit; zij hebben eene zeer bedrijvige rol in de zedelijke, en ook in zekere mate in de fysieke, wereld te vervullen. Het Spiritisme bestaat dus in de natuur, en in zekeren zin kan men zeggen, dat het eene macht is, evenals de electriciteit ook is, ofschoon uit een an-

der oogpunt beschouwd, en zooals de aantrekkingskracht wederom eene andere kracht is. De verschijnselen, waarvan de onzichtbare wereld de bron is, hebben dus ook ten allen tijde moeten plaats gevonden hebben; en zulks is ook werkelijk het geval, want de geschiedenis van elk volk maakt er melding van. Alleen hebben de menschen, in hunne onwetendheid, deze verschijnselen, evenals die van de electriciteit, aan min of meer rationeele oorzaken toegeschreven, en hebben zij hierbij den vrijen loop aan hunne verbeelding gelaten. Het Spiritisme, beter onderzocht, sedert het algemeen geworden is, komt over eene menigte vragen, welke tot nu toe onoplosbaar of verkeerd begrepen waren, een helder licht verspreiden. Zijn wezenlijk karakter is dus dat van eene wetenschap, en niet van eenen godsdienst. Dit wordt bewezen door het feit, dat het onder zijne ingewijden, volgers van alle godsdiensten telt, die evenwel daarom hunne godsdienstige overtuiging niet hebben opgegeven; men telt er ijverige katholieken onder, die toch al de plichten, welke hun openbare godsdienst hun oplegt, volbrengen, ten minste wanneer de kerk hen niet van zich stoot. Verder protestanten van alle richtingen; Israëlieten, Mahomedanen, ja zelfs Bouddhisten en Brahminen. Het Spiritisme berust dus op beginselen; geheel afgescheiden van eenige dogmatische quaestie. Zijne zedelijke gevolgen vallen in den geest van het Christendom, omdat het Christendom, onder alle godsdiensten, de meest verlichte en de zuiverste is; en daardoor komt het, dat van alle godsdienstige secten; de Christenen het Spiritisme, in zijne ware beteekenis, het gemakkelijkst begrijpen. Dat zal men het toch niet tot een verwijt maken? Ongetwijfeld kan een ieder zijne persoonlijke denkbeelden tot godsdienst verheffen, of op zijne wijze de bekende godsdiensten verklaren, maar

het is er nog verre van af, dat zulks het stichten eener nieuwe Kerk kan genoemd worden.

De Priester. Roept gij dan de Geesten niet op volgens een godsdienstig formulier?

A. K. Er heerscht bij onze bijeenkomsten en oproepingen zeer zeker een godsdienstige geest, maar wij gebruiken geene sacramenteele formulieren. Voor de Geesten is de gedachte alles, de vorm niets. Wij roepen hen in den naam van God, omdat wij aan God gelooven, en omdat wij weten, dat niets zonder Zijne toestemming geschiedt, en dat, indien God hun het niet toestaat, zij niet tot ons komen zullen. Wij verrichten onzen arbeid met kalmte en in stille aandacht, wijl dit eene noodzakelijke voorwaarde is om te kunnen opmerken, en omdat wij den eerbied beseffen, welken men aan hen, die niet meer op aarde leven, hetzij hun toestand in de geestenwereld gelukkig of ongelukkig zij, verschuldigd is. Wij roepen de goede Geesten aan, omdat wij weten, dat er goede en kwade zijn, en er belang bij hebben dat de laatste hunne mededeelingen, door list, niet onder die welke wij ontvangen, mengen. Wat bewijst een en ander nu? Het bewijst, dat wij geene atheïsten zijn, maar er ligt volstrekt niet in opgesloten, dat wij godsdienst-hervormers zijn.

De Priester. Zeer goed; en wat zeggen dan nu de hoogere Geesten van den godsdienst? De goede moeten ons daarin raad geven, leiden. Ik vooronderstel voor een oogenblik, dat ik geen godsdienst heb: nu wil ik eene keus doen. Indien ik hun nu vraag: Raadt gij mij aan katholiek, protestant, anglicaan, kwaker, jood, mahomedaan of mormoon te worden? wat zal dan hun antwoord zijn?

A. K. Er zijn twee punten in de godsdiensten, die men niet uit het oog mag verliezen, namelijk: de al-

gemeene grondbeginselen, welke alle gemeen hebben, en de grondbeginselen, welke aan iederen godsdienst in het bijzonder toebehooren. De eerste zijn die, waarover wij reeds gesproken hebben, en die worden door alle Geesten, welke ook hun rang zij, verkondigd. Wat de andere betreft, daaromtrent kunnen gewone Geesten, doch die daarom niet slecht behoeven te zijn, verschillende gedachten koesteren, voorliefde voor het een of ander stelsel gevoelen, en den eenen of den anderen vorm voorstaan of aanbevelen. Zij kunnen dus sommige practijken, hetzij uit overtuiging, hetzij doordien zij de denkbeelden van het aardsche leven behouden hebben, aanmoedigen, ook wel uit voorzichtigheid, om de zwakke zielen niet af te schrikken. Denkt gij, bij voorbeeld, dat een verheven Geest, al ware het Fénelon, tot eenen muzelman sprekende, onhandig genoeg zoude zijn, om hem te zeggen, dat Mahomet een bedrieger is, en dat hij verdoemd zal wezen, indien hij niet tot het Christendom overgaat? Hij zal zich wachten, dit te doen, want men zoude niet meer naar hem luisteren.

In het algemeen bemoeien zich de hoogere Geesten, indien niet daartoe door hoogere of bijzondere belangen gedreven, niet met bijzonderheden. Zij bepalen er zich bij, te zeggen: „God is goed en rechtvaardig, Hij wil niets dan het Goede; de beste van alle godsdiensten is dus die, welke niets leert, dan hetgeen met die Goedheid en Rechtvaardigheid overeenstemt; die welke over God het meest grootsche en verhevenste denkbeeld doet ontstaan, en Hem niet vernedert door aan Hem de kleingeestigheden en driften der menschen toe te schrijven; die de menschen goed en deugdzaam maakt, en hun leert elkander als broeders lief te hebben; die elk kwaad, den naaste toegebracht, veroordeelt; die, onder welken vorm of voorwendsel ook, geene on-

rechtvaardigheid gedooft, en die niets strijdigs met de onveranderlijke wetten der Natuur voorschrijft, want God kan niet met zich zelf in tegenspraak zijn; de godsdienst, wiens leeraren het beste voorbeeld geven van goedheid, menschenliefde en zedelijkheid; die welke er het beste toe leidt, het egoïsme te bestrijden, en die het minst de ijdelheid en de trotschheid der menschen vleit; eindelijk die godsdienst, in welks naam het minste kwaad gedaan wordt, want een goede godsdienst kan nooit het voorwendsel voor eenig kwaad zijn; niets mag middellijk of onmiddellijk, of door uitlegging daartoe aanleiding geven. Zie, oordeel en doe eene keuze."

De Priester. Voorondersteld, dat eenige punten van het katholieke geloof door de Geesten, die gij hoogere noemt, bestreden worden; voorondersteld zelfs, dat deze geloofspunten dwalingen zijn, maar dat iemand die, hetzij met of zonder rede, als waar aanneemt en er naar handelt: kan dan zulk een geloof, volgens diezelfde Geesten, nadeelig voor het heil van den geloovige zijn?

A. K. Zeer zeker niet, als dat geloof hem niet van het goeddoen afbrengt, maar hem integendeel daartoe aanspoort; terwijl het op de beste gronden gevestigde geloof hem bepaald nadeelig zal zijn, indien hij daardoor kwaad doet of liefdeloos jegens zijne medemenschen wordt, of wanneer dat geloof hem hardvochtig of baatzuchtig maakt; want dan handelt hij niet volgens Gods gebod en God kent de gedachte, die tot de daad leidt, vóór dat die daad zelve volbracht wordt. Wie zoude het tegendeel durven volhouden?

Geloofst gij, dat bij voorbeeld iemand, die bepaald aan God geloofst, en in Diens naam onmenschenlijke, of tegen de menschenliefde aandruischende daden pleegt, uit dat geloof het geringste voordeel zou trekken; zou hij, door-

dien hem meerdere middelen om zich te verlichten ten dienste staan, veeleer niet dubbeld misdadig zijn?

De Priester. Dus wordt de ijverige katholiek, die met nauwgezetheid de plichten, welke de openbare godsdienst hem oplegt, waarneemt, daarvoor niet door de Geesten gelaakt?

A. K. Neen, indien het voor hem eene gewetenszaak is, en indien hij het met oprechtheid doet. Maar ja, duizendmaal ja, als het huichelarij en slechts schijnvroomheid is.

De hoogere Geesten, aan wien de bevordering van den vooruitgang van het menschdom is opgedragen, verzetten zich tegen elk misbruik, dat dien vooruitgang (hoe die ook zij, en welke de stand der individuën of der maatschappij ook zij, die er door bevorderd moeten worden) zou kunnen tegenwerken. Gij zult niet ontkennen, dat de godsdienst er niet altijd vrij van is gebleven. Indien er onder zijne dienaren gevonden worden, die hunne roeping met christelijken ijver volbrengen, die van die roeping iets gròtschs, schoons en eerbiedwaardigs maken, dan zult gij mij toch moeten toestemmen dat niet allen, ten allen tijde, de heiligheid hunner bediening begrepen hebben. De Geesten schandvlekken het kwaad, waar zij dit ook mogen aantreffen; maar de *misbruiken* van den Godsdienst openbaren, is dat godsdienst bestrijden? De godsdienst heeft geen grooter vijanden dan diegenen, die de misbruiken verdedigen, want het zijn juist de misbruiken, die de gedachte doen geboren worden, iets beters te zoeken, om er voor in de plaats te stellen. Indien wezenlijk de godsdienst met eenig gevaar bedreigd wordt, dan ligt de schuld hiervan alleen aan hen, die er eene valsche voorstelling van gegeven hebben, door er een strijdperk voor de menschelijke hartstochten van te maken, of te gebruiken ter bevordering hunner eigene eerzucht.

De Priester. Gij zegt dat het Spiritisme het dogmatische niet behandelt, en toch voert het eenige punten aan, die door de Kerk bestreden worden, onder andere, de wedergeboorte, het bestaan van den mensch op aarde vóór Adam. Het loochent de eeuwigheid der straffen, het bestaan van duivels, het vagevuur, de hel.

A. K. Deze punten zijn immers reeds lang bestreden geworden, en het is het Spiritisme niet, dat de quaestie opgeworpen heeft. Het zijn geloofspunten, waarvan eenige zelfs door de theologische faculteiten verworpen worden, en waarover de toekomst uitspraak zal doen. Één groot beginsel beheerscht alle geloofspunten: Wel-doen, dat is de hoogste wet, de *conditio sine qua non* van onze toekomst, zooals dat door de Geesten, die zich aan ons openbaren, bewezen wordt. Geloof, zoo lang niet meerder licht over die quaestie uw deel is, indien gij dat verkiest, aan de materiele vlammen en pijnigingen, indien dat geloof u van het kwaaddoen kan afhouden: zoo zij niet bestaan, zal dat ze niet wezenlijker maken; geloof, zoo gij wilt, dat wij slechts ééns lichamen bestaan: het zal u niet beletten hier of elders te herleven, als dat, hoewel ook tegen uwen wil, zoo wezen moet; geloof dat de wereld opeens, in zesmaal vier en twintig uren geschapen is, indien dat uwe meening is: het zal niet beletten dat men in iedere geologische laag der aarde het bewijs van het tegendeel zal vinden; geloof, zoo gij wilt, dat Josua de zon deed stilstaan: dat zal de aarde niet beletten te draaien; geloof dat de mensch zich eerst sinds 6000 jaren op de aarde bevindt: het zal niet beletten, dat feiten het tegendeel zullen bewijzen. En wat zult gij antwoorden, wanneer op den eenen of anderen dag die onverbiddelijke geologie door onomstootbare sporen bewijzen zal, zooals zij reeds zoovele dingen duidelijk bewezen heeft,

dat het menschdom veel ouder is? Geloof dus aan alles, wat gij wilt, zelfs aan den Duivel, indien dat geloof u deugdzaam, menschlievend en liefderijk jegens uwe natuurgenooten maken kan. Het Spiritisme, als zedekundige leer, legt slechts één plicht op: de noodzakelijkheid van het goede te doen, en het kwade te laten. Het is eene wetenschap van onderzoek, die, ik herhaal het, zedelijke gevolgen heeft, en deze gevolgen bewijzen en bevestigen de groote grondregels van elken godsdienst. Alleen de ondergeschikte punten laat het aan de beslissing van het geweten van ieder mensch over.

Let evenwel op, mijnheer, dat het Spiritisme eenige van die uiteenloopende geloofspunten, waarover gij spreekt, niet uit beginsel bestrijdt. Indien gij alles wat ik hierover geschreven heb, gelezen hadt, zoudt gij bemerkt hebben dat het zich er toe bepaalt, er eene meer logische en rationeele verklaring van te geven, dan die, welke men er in 't algemeen van geeft. Bij voorbeeld wordt het purgatorium (plaats van loutering) niet door het Spiritisme ontkend; het bewijst er integendeel de noodzakelijkheid en rechtvaardigheid van; maar het doet meer, het geeft er een duidelijk begrip van. De hel wordt beschreven als een onmetelijke gloeiende oven; maar denkt de hooge geestelijkheid er ook zoo over? Zeer zeker, neen; zij zeggen zonder omwegen, dat het slechts een beeld is en dat het vuur, waarin men brandt, een zedelijk vuur, het zinnebeeld der grootste smart, is.

Wat de eeuwigheid der straffen betreft, indien het mogelijk ware hierover de stemmen op te nemen, om daardoor de innige overtuiging van alle menschen die denken en begrijpen kunnen, zelfs die der geestelijken, te leeren kennen, dan zou men zien aan welke zijde

de meerderheid ware, omdat het denkbeeld van eeuwige straffen de ontkenning is van Gods oneindige goedertierenheid. //

Ziehier ten overvloede wat het Spiritisme daaromtrent leert:

De duur der straffen is afhankelijk van de verbetering van den zondigen Geest; geen straf voor eenen bepaalden tijd wordt tegen hem uitgesproken; wat God eischt om een einde aan zijn lijden te maken, is berouw, boetedoening en herstelling van het bedreven kwaad, in één woord: eene ernstige, daadwerkelijke verbetering en terugkeer tot het goede. De Geest is dus de bewerker van zijn eigen lot; hij kan zijn lijden verlengen door halsstarrig in het kwade te volharden; hij kan het verzachten of verkorten door zijne pogingen om goed te doen. De duur der straf, afhankelijk van het berouw zijnde, vloeit daaruit voort, dat een Geest, die nooit berouw gevoelt, noch zich verbetert, altijd zal blijven lijden en dat dus voor dezen de straf eeuwig zal wezen. De eeuwigheid der straffen moet dus in betrekkelijken, niet in absoluten, zin verstaan worden.

Een van de toestanden, aan de kwade Geesten eigen, is: geen einde aan hunne straffen te zien, en dus te gelooven dat zij eeuwig ongelukkig zullen blijven. Dat is voor hen eene straf; maar van het oogenblik af, dat hun gemoed zich voor het berouw opent, doet God voor hen een straal van hoop schijnen.

Deze leer komt klaarblijkelijk veel beter overeen met Gods rechtvaardigheid, die straft zoolang men in het kwaad volhardt, maar die vergeving schenkt zoodra men op den goeden weg terugkeert. Wie heeft die leer verzonnen? Zijn wij het? Neen, het zijn de Geesten zelf, die dat leeren, en het door hun eigen voorbeeld, dat zij ons dagelijks voor oogen houden, bewijzen. ↙

*Wardt dit dan niet aan de kwaadige geesten
geleerd en waarom heeft dit dan geen
invloed op hen? Zij die meer zijn in weten dan wij
menschen.*

De Geesten ontkennen dus de toekomstige straffen niet, daar zij hunne eigene smarten beschrijven, waarvan het tafereel ons meer treft, dan dat der eeuwige vlammen, omdat alles hier volkomen logisch is. Men begrijpt, dat het, zooals het daar wordt voorgesteld, mogelijk is, en dat het zoo wezen moet; dat deze toestand een natuurlijk gevolg der oorzaak is, dit gevoelen kan door den wijsgeerigen denker omhelsd worden, omdat niets er van tegen het gezond verstand aandruischt. Dat is dan ook de reden, waarom de Spiritische denkbeelden een aantal menschen, zelfs materialisten, wie de vrees voor de hel, zooals men ons deze afschildert, niet van het kwaad teruggehouden had, tot het goede hebben teruggevoerd.

De Priester. Indien ik uwe redeneering al beaamde, gelooft gij dan niet, dat het gemeen sterker beelden noodig heeft, dan die van eene wijsbegeerte, welke boven zijne bevatting ligt?

A. K. Dat is juist de dwaling, waardoor meer dan één materialist geworden is, of ten minste heeft dat meer dan een van den godsdienst afkeerig gemaakt. Er komt een oogenblik, waarop al die voorstellingen hare kracht verliezen, en die menschen, welke niets doorgronden kunnen, verwerpen dan *alles*, omdat zij zeggen: Indien men mij als eene bepaalde waarheid iets onderwezen heeft, dat blijkt onwaar te zijn; indien men mij eenen schijn, een beeld als waarheid opgedrongen heeft: wie verzekert mij dan, dat het overige meer overeenkomstig de waarheid is? Zoo daarentegen de rede zich allengskens ontwikkelt en niets verwerpelijk vindt, wordt het geloof vaster. De godsdienst zal, als hij de ontwikkeling der denkbeelden volgt, daar altijd bij winnen; en indien de godsdienst ooit ten onder moest gaan, zal dat komen, doordien het menschdom vooruit-

gegaan is, terwijl de godsdienst is blijven stilstaan. Men vergist zich in den tijd, wanneer men gelooft, dat men thans de menschen door vrees voor den duivel en de eeuwige folteringen leiden kan.

De Priester. De Kerk erkent inderdaad thans, dat de voorstelling der hel een beeld is; doch zij ontkent het bestaan der duivels niet; hoe anders, zonder deze, den invloed van het kwaad te verklaren, dat toch niet van God afkomstig kan zijn?

A. K. Het Spiritisme neemt het bestaan van duivels niet in den gewonen zin aan, maar wel dat van slechte Geesten, die daarom niets beter zijn, en die, door slechte gedachten op te wekken, evenveel kwaad doen. Alleen leert het, dat het geene bijzondere wezens zijn, die voor het kwaad geschapen en eeuwig daartoe gedoemd, eene soort van paria's der schepping en beulen van het menschdom zijn. Het leert dat die Geesten achterlijke, nog onvolmaakte wezens zijn, doch voor wie God ook de toekomst geopend houdt. Hierin is het Spiritisme het met de Grieksch-catholieke Kerk eens, die de bekeering van Satan aanneemt en zinspeelt op de verbetering der slechte Geesten. Vergeet daarbij niet, dat het woord Demon, alleen door toepassing der hedendaagsche beteekenis, welke er aan gegeven is, „slechten Geest” beteekent; want het Grieksche woord *daimon*, beteekent: genius, intelligentie. Hoe het zij, tegenwoordig gebruikt men het slechts in den slechten zin. Neemt men de gemeenschap met slechte Geesten aan, dan erkent men daardoor de wezenlijkheid van het beginsel der manifestatiën. De vraag is nu maar, te weten, of de slechte Geesten de eenigen zijn, die zich kunnen openbaren, zooals de Kerk dat beweert, om daarop haar verbod om met Geesten in aanraking te komen, te kunnen gronden. Hier roepen wij de redeneering en

de feiten te hulp, om uitspraak te doen. Indien Geesten, onverschillig welke, zich kunnen openbaren, dan kan dat alleen met Gods toestemming geschieden, en zoude men het begrijpen, dat Hij dit alleen aan de slechte zoude toelaten? Hoe, terwijl Hij aan dezen alle vrijheid zoude laten, om de menschen te komen bedriegen, zoude hij aan de goede beletten, hun tegenwicht in de schaal te' leggen; hun beletten de slechte leering onschadelijk te maken? Te gelooven dat het werkelijk zoo is, zoude dat niet zijn aan Gods macht en goedheid twijfelen, en den Satan tot eenen mededinger van God verheffen? De Bijbel, de evangeliën, de kerkvaders erkennen bepaald de mogelijkheid om met de onzichtbare wereld in gemeenschap te komen, en van die wereld waren immers toen de goede Geesten niet uitgesloten; waarom zouden zij het dan nu zijn? De Kerk, terwijl zij bovendien de echtheid van zekere verschijningen en mededeelingen der Heiligen aanneemt, sluit zelve daardoor de gedachte uit, dat men niet anders, dan met slechte Geesten, kan te doen krijgen. Voorzeker, wanneer de mededeelingen niets dan goede dingen bevatten; wanneer men er niets dan de zuiverste en verhevenste evangelische zedenleer, zelfverloochening, belangloosheid en liefde tot den naaste in verkondigt; wanneer men er het kwaad, met welke kleuren dat ook moge prijken, schandvlekt: is het dan verstandig te gelooven, dat de booze Geest op die wijze zijne belangen verdedigt?

De Priester. Het Evangelie leert ons, dat de Engel der duisternis zich vermomt als Engel des lichts, om de menschen te verleiden.

A. K. Volgens het Spiritisme en naar het gevoelen van vele christen wijsgeeren, is Satan geen wezenlijk bestaand schepsel. Het is een persoonsnaam voor het kwaad, zooals Saturnus die voor den tijd was; de Kerk

neemt dat zinnebeeld letterlijk op; dat is een gevoelen, waarover ik niet twisten zal. Laat ons voor een oogenblik aannemen dat Satan wezenlijk in persoon bestaat, dan heeft de Kerk, door de voorstelling van zijne macht te overdrijven, met het doel om vrees aan te jagen, juist eene tegenovergestelde uitkomst verkregen; dat wil zeggen, zij heeft alle vrees voor, en tevens alle geloof aan den Duivel vernietigd, want, zooals het spreekwoord zegt: Die te veel bewijst, bewijst niets. De Kerk stelt Satan voor als zeer slim, handig en geslepen, en in het Spiritisme doet zij hem de rol van een gek en domoor spelen.

Daar het Satan's doel is, de hel met zijne slachtoffers te vullen en zielen aan God te ontnemen, zoude men denken dat hij het vooral op hen, die goed zijn, gemunt zou hebben, ten einde hen tot het kwaad over te halen, en dat hij zich te dien einde, volgens eene schoone allegorische voorstelling, als een Engel des lichts zoude vermommen, dat wil zeggen, de rol eens huichelaars, door deugd voor te wenden, zoude spelen; maar dat hij degene, dien hij reeds meester is, doet ontsnappen, dit gaat het begrip te boven. Zij, die noch aan God, noch aan hunne ziel gelooven, die het gebed minachten en in ondeugd gedompeld zijn, behooren hem immers reeds toe, zooveel dat slechts mogelijk is. Hij behoeft niets meer te doen, om hen nog dieper in den poel des kwaads te doen zinken; en hen dan aan te sporen om tot God terug te keeren, te bidden, zich aan Gods wil te onderwerpen; hen dan aan te moedigen om het kwade na te laten, door hen op de gelukzaligheid der uitverkorenen en het jammerlijke lot, dat den slechten wacht, te wijzen, zoude immers de daad van eenen dwaas wezen en nog dommer zijn dan aan vogels, welke men reeds in de kooi heeft, de vrij-

heid te geven, met het voornemen ze later terug te vangen.

Er bestaat dus in de leer, dat de openbaringen uitsluitend door demons plaats vinden, eene tegenstrijdigheid, welke elk verstandig mensch moet in 't oog vallen. Daarom zal ook de leer, dat het de handlangers van Satan zijn, die de godloochenaars tot het geloof, hen, die kwaad doen, tot het goede terugbrengen, die de bedroefden troosten, de zwakken kracht en moed inspreken, de ziel, door hun verheven onderwijs, boven het aardsche verheffen, en dat men zich daarom moet wachten, eenige gemeenschap met die onzichtbare wereld te onderhouden, nooit ingang vinden.

De Priester. Indien de Kerk de gemeenschap met de Geesten der afgestorvenen verbiedt, geschiedt dit omdat het ongodsdienstig is, zijnde het bepaald door het Evangelie en door Mozes verboden. Door de doodstraf op de daad toe te passen, bewijst de laatste genoeg hoezeer het in Gods oogen afkeurenswaardig is.

A. K. Ik vraag u om versooning; maar dat verbod staat nergens in de Evangeliën; alleen vindt men het in de Mozaïsche wetten. Het komt er nu maar op aan te weten, of de Kerk de Mozaïsche wet boven die van het Evangelie stelt; of, met andere woorden, of de Kerk meer Joodsch dan Christelijk is. Het is zelfs opmerkelijk, dat van alle godsdiensten het juist de Israëlitische is die het Spiritisme het minst bestreden heeft, en tegen de oproepingen van Geesten niet de wet van Mozes, op welke de Christenen zich beroepen, vooropgezet heeft. Indien de voorschriften van den Bijbel de wet voor het Christelijk geloof zijn, waarom verbiedt men dan het lezen van dat boek? Wat zoudt gij wel zeggen als men aan eenen burger verbod, de landswetten te bestudeeren?

Het verbod, door Mozes uitgevaardigd, had in dien tijd reden van bestaan, omdat de Hebreuwsche wetgever zijn volk met al de gewoonten, bij de Egyptenaren opgedaan, wilde doen breken en die, waarvan nu sprake is, eene bron van misbruiken was. Men riep de dooden niet op uit eerbied of uit liefde tot hen, noch met een vroom gemoed, maar het was een middel tot waarzeggerij en het voorwerp van eenen schandelijk handel, die door kwakzalverij en bijgeloof geëxploiteerd werd. Mozes deed dus goed het te verbieden. Indien hij tegen dat misbruik gestrenge straffen uitgesproken heeft, komt het omdat er krachtige middelen moesten gebruikt worden om zulk een tuchteloos volk te besturen. De doodstraf is trouwens de schering en inslag zijner geheele wetgeving. Men beroept zich dus ten onrechte op de gestrengheid der straf, om daardoor den graad van schuld, gepleegd door de oproeping der dooden, te bewijzen.

Indien het verbod van de dooden op te roepen van God zelve is uitgegaan, zooals de Kerk voorwendt, moet het God zelf ook zijn, die de doodstraf tegen de overtreders bepaald heeft. De straf heeft dus denzelfden goddelijken oorsprong als het verbod: waarom dan niet behouden? Al de wetten van Mozes zijn in den naam van God en op diens last afgekondigd. Indien men gelooft dat God de steller dier wetten is, waarom volgt men die dan niet meer op? Indien de wet van Mozes op één punt voor de Kerk als geloofsartikel geldt, waarom dan niet op alle punten? Waarom zou men zijne toevlucht tot haar nemen voor dat, waarvoor men haar noodig heeft, en haar verwerpen voor dat, waarin zij ons niet aanstaat? Waarom worden al de voorschriften dier wet, zooals onder andere de besnijdenis, die Jezus ondergaan en niet afgeschafte heeft, niet meer opgevolgd?

De Mozaïsche wet bestond uit twee deelen:

1°. De wetten van God, vermeld in de tafelen van Sinaï. Deze wet is gebleven, omdat zij goddelijk is en Christus heeft die alleen ontwikkeld.

2°. De burgerlijke of disciplinaire wet, geschikt voor de zeden van *dien* tijd — en het is deze wet, die Christus heeft afgeschaft.

Heden ten dage zijn de omstandigheden niet meer dezelfde, en heeft het verbod van Mozes geen reden van bestaan meer. Buitendien, zoo al de Kerk verbiedt de Geesten op te roepen, dan kan zij toch de Geesten niet verbieden, om, zonder dat men hen roept, uit zich zelve te verschijnen. Ziet men niet dagelijks bij menschen, die zich nooit met het Spiritisme bemoeid hebben, en zag men niet, lang vóór er sprake van Spiritisme was, manifestatiën van allerlei aard, plaats vinden?

Nog eene andere tegenstrijdigheid. Indien toch Mozes verboden heeft de Geesten van afgestorvenen op te roepen, geeft dat het bewijs, dat de Geesten inderdaad *kunnen* komen; anders zoude zijn verbod nutteloos geweest zijn. Indien zij in Mozes' tijd konden komen, dan kunnen zij het ook nu; en indien het de Geesten der afgestorvenen zijn, dan volgt daaruit, dat het niet uitsluitend demons zijn. Vóór alles moet men logisch zijn.

De Priester. De Kerk ontkent niet, dat goede Geesten zich kunnen openbaren, want zij erkent, dat de Heiligen dusdanige openbaringen ontvangen hebben; maar zij kan nooit die Geesten, welke hare onveranderlijke grondbeginselen komen tegenspreken, als goede erkennen. Het is waar, de Geesten leeren het bestaan van toekomstige belooningen en straffen, maar zij leeren dat niet op dezelfde wijze, en het is alleen de Kerk, die hunne leer beoordeelen, en er het goede van het kwade in onderscheiden kan.

A. K. Dat is nu juist de groote vraag. Galileï werd van ketterij en van ingeving door den Duivel beschuldigd, omdat hij een van de wetten der natuur kwam openbaren, die het verkeerde van een, tot nu toe vermeend, onaantastbaar geloof duidelijk maakte; hij werd veroordeeld en in den ban gedaan. Indien de Geesten overal uitsluitend de leerstellingen der Kerk voorop hadden gesteld; indien zij niet vrijheid van geweten gepredikt, en eenige misbruiken veroordeeld hadden, dan zoude de Kerk hen welkom geheeten, en geen demons genoemd hebben.

Dat is dan ook de reden, waarom iedere godsdienst, die zich uitsluitend in het bezit der absolute waarheid waant, de mahomedaansche zoowel als de katholieke, alle leer, die volgens hunne opvatting niet orthodox is, als het werk van den Duivel beschouwt. Nu komen de Geesten den godsdienst niet omverwerpen, maar, gelijk Galileï, nieuwe natuurwetten verkondigen; zoo eenige punten van het geloof er onder lijden, komt dit, doordien die punten, evenals het geloof aan het draaien der zon om de aarde, met die wetten in tegenspraak zijn. Nu is het de vraag: kan een geloofsartikel eene natuurwet, het werk van God, vernietigen? en is het dan niet verstandiger, wanneer zulk eene natuurwet als waar erkend wordt, het geloofsartikel in den geest der wet uit te leggen, in plaats van die aan den Duivel toe te schrijven.

De Priester. Laat ons van de quaestie der duivels afstappen. Ik weet, dat die verschillend door de godgeleerden wordt uitgelegd; maar het komt mij moeielijk voor, om de leer der wedergeboorte met die der Kerk overeen te brengen. Het is niets anders, dan de zielsverhuizing van Pythagoras, in een nieuw kleed gestoken.

A. K. Het is nu het oogenblik niet om eene vraag

van zulk eenen omvang te beantwoorden; ik zoude te wijdloopig worden — gij zult die trouwens behandeld vinden in het Boek der Geesten 1) en in de zedenleer van het evangelie volgens het Spiritisme 2); ik zal er dus slechts een paar woorden van zeggen.

De zielsverhuizing der Ouden bestond in de verhuizing der menschelijke ziel in het ligchaam van een dier, hetgeen een verlaging deed vooronderstellen. Bovendien luidde die leer niet zoo, als men gewoonlijk denkt. De verhuizing in een dier werd niet beschouwd als eene voorwaarde, aan de natuur der menschelijke ziel eigen, maar als eene tijdelijke straf. Zoo gingen de zielen der moordenaars in verscheurende dieren over, om er hunne straf in te ondergaan; die van ontuchtigen in tamme en wilde zwijnen; die van onstandvastigen in vogels; die der luiaards en der onwetenden in de waterdieren. Na eenige duizenden jaren verblijf in die gevangenis, langer of korter al naarmate de grootte der schuld, kwam de ziel weder onder de menschheid terug. De zielsverhuizing in een dier was dus geene absolute noodzakelijkheid, en knoopte zich, zooals men ziet, toch aan de menschelijke wedergeboorte aan; het bewijs daarvan vindt men in de straf der bloodaards, die in het ligchaam van vrouwen, welke aan smaad en hoon blootgesteld waren, overgingen 3).

Het was meer eene soort van bangmakerij voor de eenvoudigen, dan wel een geloofsartikel der wijsgeeren, evenals men aan een kind zegt. „Als gij stout zijt, zal de wolf u komen halen.” De Ouden zeiden tot den schuldige: Gij zult in eenen wolf veranderen. Heden

1) Le Livre des Esprits n°. 166 en volg., n°. 222 en 1010.

2) L'évangile selon le Spiritisme, hoofd IV en V.

3) Zie La Pluralité des existences de l'ame, par Pezzani.

ten dage zegt men hun: de Duivel zal u halen en in de hel brengen.

Het meermalen wedergeboren worden, volgens het Spiritisme, is in het wezen der zaak geheel iets anders dan de zielsverhuizing, want het verwerpt de herleving in de lichamen van dieren, zelfs als straf. De Geesten leeren, dat de ziel niet achteruit, maar steeds vooruit, gaat. Haar herhaald lichamelijk bestaan vervult zij altijd als *mensch*, en ieder leven is voor haar een stap voorwaarts in verstandelijke en zedelijke ontwikkeling, hetgeen een groot verschil is met de zielsverhuizing.

Omdat de ziel in een enkel, dikwijls nog door ongelukkige omstandigheden verkort, leven, niet tot volmaakte ontwikkeling kon komen, staat God haar toe, in een nieuw menschenleven de taak, welke zij in het vorige niet heeft kunnen afmaken, te voleindigen, of wel datgene over te doen, wat zij slecht uitgevoerd had. De boetedoening in het lichamelijke leven bestaat in het dragen der wederwaardigheden, welke men er in ondervindt.

Wat nu de vraag betreft, of de wedergeboorte al of niet met de leer der Kerk in strijd is, daarop antwoord ik slechts:

Van twee dingen moet één waar zijn: de wedergeboorte bestaat, of zij bestaat niet. Indien zij bestaat, is het doordien zij eene natuurwet is. Om te bewijzen, dat zij niet bestaat, zoude men moeten bewijzen, niet dat zij met het geloof, maar dat zij met de natuurwetten in strijd is, en men zou eene andere wet moeten kunnen vinden, die duidelijker en op eene meer logische wijze die vragen, welke alleen de wedergeboorte kunnen oplossen, verklaart.

Overigens, is het gemakkelijk om aan te toonen, dat eenige geloofspunten er eene rationeele bevestiging door

verkrijgen, en daarom door hen, die ze vroeger verwierpen, aangenomen zijn. Er is hier dan ook geene sprake van afbreken, maar van verklaren, en dat zal later, door de kracht der zaak zelve, plaats vinden. Degenen, welke die verklaring niet zullen willen aannemen, hebben daartoe volle vrijheid, evenals zij die hebben om te gelooven, dat de zon om de aarde draait. Het begrip der wedergeboorte verspreidt zich dan ook met eene verbazende snelheid, zoowel tengevolge der strikte logica, waarop het gevestigd is, als door de overeenstemming er van met Gods rechtvaardigheid. Wanneer de wedergeboorte nu als eene natuurlijke waarheid erkend, en door iedereen aangenomen zal zijn, wat zal dan de Kerk doen?

In korte woorden. De wedergeboorte is geen systeem, in het belang eener zaak uitgevonden, noch een persoonlijk gevoelen. Zij is een feit, of zij is het niet. *Indien het uitgemaakt is, dat eenige bestaande dingen zonder de wedergeboorte bepaald onmogelijk zijn, dan moet men toch wel aannemen, dat zij het werk der wedergeboorte zijn;* wanneer die dus in de natuur bestaat, kan zij niet door eene met haar strijdige meening vernietigd worden.

De Priester. Worden degenen, die niet aan de Geesten en hunne manifestatiën gelooven, in het toekomstige leven minder goed bedeeld?

A. K. Indien dat geloof voor de zaligheid van den mensch onontbeerlijk was, wat zoude er dan van hen worden, die van het begin der wereld af niet in de gelegenheid geweest zijn, dit te verkrijgen, en van hen, die nog in eenen geruimen tijd na ons zullen sterven, zonder het verkregen te hebben? Zal God de poort der toekomst voor hen sluiten? Neen; de Geesten, die ons onderwijzen, zijn oordeelkundiger. Zij zeggen ons: God is de hoogste rechtvaardigheid en goedertierenheid, en

maakt het toekomstig lot van den mensch niet afhankelijk van voorwaarden, onafhankelijk van zijnen wil. Zij zeggen niet: *Buiten het Spiritisme geene zaligheid*, maar zooals Christus: *Buiten de liefde geene zaligheid*.

De Priester. Maar, veroorloof mij dan op te merken, dat indien de Geesten niets leeren dan de grondbeginselen der zedenkunde, die wij in het Evangelie vinden, ik niet inzie, welk nut het Spiritisme kan doen, daar wij toch vóór het Spiritisme zalig konden worden, en wij het nu nog, zonder dat, kunnen. Het zoude eerst anders zijn, indien de Geesten eene nieuwe groote waarheid kwamen onderwijzen, eenige van die grondstellingen, welke de wereld omkeeren, zooals Christus gedaan heeft. De Christus was ten minste alleen, zijne leer was éénig, terwijl er duizenden geesten zijn, die elkander tegenspreken, de eenen beweren zwart te zijn, wat de anderen wit noemen, waarvan het gevolg is, dat hunne aanhangers reeds verschillende secten vormen. Zoude het niet beter wezen, de Geesten maar met rust te laten, en ons te houden bij hetgeen wij hebben?

A. K. Gij hebt het gebrek, mijnheer, uw standpunt niet te willen verlaten, en altijd de Kerk als den eenigen maatstaf tot beoordeeling der menschelijke kennis te stellen.

Indien Christus *de* waarheid heeft gesproken, dan kon toch het Spiritisme niet iets *anders* zeggen, en in stede van het met steenen te werpen, moest men het inhalen als eene machtige hulp, die door alle stemmen van gene zijde van het graf de grondwaarheden van het geloof, welke door het ongeloof ondermijnd worden, komt bevestigen. Dat het materialisme het bestrijdt, is gemakkelijk te begrijpen, maar dat de Kerk met het materialisme tegen het Spiritisme samenspanst, is minder begrijpelijk. Even inconsequent is het dat de Kerk

eene leer, welke, evenals zij, de goddelijke zending van den Stichter van het Christendom verkondigt, als van den Duivel afkomstig voorstelt.

Maar heeft Christus alles gezegd? Kon hij alles openbaren? Neen, want zelf zegt hij immers: „Ik zoude u nog veel te zeggen hebben, maar gij zoudt het niet verstaan; daarom spreek ik tot u door gelijkenissen.” Nu, dat de mensch rijp is geworden om het te verstaan, komt het Spiritisme datgene, wat Christus opzettelijk slechts even aangeroerd of alleen zinnebeeldig voorgesteld heeft, aanvullen en verklaren. Gij zult hier waarschijnlijk tegen inbrengen, dat zulks het werk der Kerk is; maar van welke Kerk dan, de katholieke, grieksche of protestantsche? Daar deze het onderling niet eens zijn, zoude ieder het naar eigen opvatting uitgelegd en het recht alleen voor zich geëischt hebben. Wie zoude al die uiteenloopende godsdiensten tot elkander gebracht hebben? God, in zijne wijsheid vooruitziende, dat de menschen er hunne driften en vooroordeelen in zouden mengen, heeft hun de verkondiging der nieuwe leer niet willen toevertrouwen; hij heeft dat aan zijne gezanten, de Geesten, opgedragen, die het over de geheele aarde en zonder eenigen bepaalden godsdienstvorm verkondigen, opdat het op iederen godsdienst zoude kunnen worden toegepast, en opdat geen bijzondere secte er zich, tot bevordering van eigen voordeel, van zoude kunnen meester maken.

En, zeg mij, zijn de verschillende Christelijke secten niet afgeweken van den door Christus afgebakenden weg? Worden zijne zedelijke voorschriften nauwkeurig opgevolgd? Heeft men zijne woorden niet verdraaid om er eenen hefboom voor eerezucht en menschelijke driften van te maken, terwijl zij er juist de veroordeeling over uitspreken? Nu komt het Spiritisme door de

stem der door God gezonden Geesten, hen, die er van zijn afgeweken, tot de nauwgezette betrachtting der goddelijke voorschriften terugroepen; zoude dat laatste niet de reden zijn, waarom men het Spiritisme een werk des Duivels genoemd heeft?

Gij geeft ten onrechte den naam van secte aan eenig verschil in opvatting der Spiritische verschijnselen. Het is niet te verwonderen dat bij het optreden eener nieuwe wetenschap, wanneer bij velen de ondervinding nog zeer onvolkomen is, er zich tegenstrijdige stellingen opdoen; maar die stellingen betreffen alleen de bijzonderheden, niet de grondbeginselen en kunnen scholen doen ontstaan, waarin enkele feiten op bijzondere wijze verklaard worden, maar het zijn geen secten, evenmin als de verschillende systemen, welke de beoefenaars der stellige wetenschappen, geneeskunde, natuurkunde, enz. verdeelen, met dien naam verdienen bestempeld te worden. Wisch dus het woord secte uit, dat in het geheel niet op de zaak, waarvan wij spreken, toepasselijk is.

Heeft bovendien het Christendom zelf van den aanvang af niet eene massa secten doen ontstaan? Waarom is het woord van den Christus niet machtig genoeg geweest om aan alle tegenspraak een einde te maken? Waarom is dat woord voor verschillende uitleggingen vatbaar, die, tot op den huidigen dag, de Christenen in verschillende Kerken verdeelen, terwijl zij allen beweren alleen in het bezit der waarheid, welke tot zaligheid voert, te zijn, en elkander met innigheid haten en verdoemen in naam van hunnen goddelijken Meester, die niets verkondigd heeft dan Liefde en Humaniteit? Gij zult daarop antwoorden, dat het een gevolg is der menschelijke zwakheid. Het zij zoo; maar waarom vergt gij dan, dat het Spiritisme dadelijk die zwakheid overwinne en als door eenen tooverslag hervorme?

Ik ga nu tot de nuttigheidsvraag over. Gij zegt, dat het Spiritisme ons niets nieuws leert. Daarin vergist gij u; integendeel leert het zeer veel aan hen, die zich niet tot het oppervlakkige bepalen. Indien het niets anders gedaan had dan de uitspraak: „Buiten de liefde geen zaligheid,” welke de menschheid tot elkander voert, in de plaats te stellen van: „Buiten de Kerk geen zaligheid,” welke het menschedom verdeelt, zoude het daardoor reeds een nieuw tijdperk in het leven der menschheid geopend hebben.

Gij beweert, dat men het Spiritisme ontberen kan; ik stem dat toe, evenals men dat van eene menigte wetenschappelijke uitvindingen zeggen kan. De mensch was ongetwijfeld even gezond vóór de ontdekking van alle nieuwe planeten, vóór dat men de verduisteringen der hemellichamen berekend had, vóór dat men de microscopische wereld, en zoovele andere dingen, kende; de landman heeft, om te leven, en zijn koren te doen groeien, niet noodig te weten, wat eene komeet is; en toch ontkent niemand, dat al die zaken de grens onzer gedachten uitbreiden, en ons dieper in de wetten der natuur doen indringen. Nu is de geestenwereld ééne van die wetten, welke het Spiritisme ons doet kennen; het leert ons den invloed, welchen die wet op de stoffelijke wereld uitoefent. Gesteld, dat zijne nuttigheid zich daartoe bepaalde: zoude dan de openbaring van zulk eene macht niet reeds van belang zijn?

Laat ons nu zijnen zedelijken invloed beschouwen. Nemen wij voor een oogenblik aan, dat het ook te dien opzichte niets nieuws leert; wat is de grootste vijand van den godsdienst? Het Materialisme, omdat het Materialisme aan niets geloofte. Nu is het Spiritisme de ontkenning van het Materialisme, dat daardoor geen reden van bestaan meer heeft. Het is niet meer tenge-

volge van redeneering, noch van blind geloof, dat men tot den Materialist zegt, dat niet alles met het lichaam eindigt, maar het is door feiten; men toont het aan, men doet het hem tasten en zien. Noemt gij dat slechts een kleinen dienst aan het menschdom en aan den godsdienst bewijzen? Maar dat is nog niet alles: de zekerheid van het toekomstige leven, het levendige tafereel van hen, die er ons in zijn voorgegaan, toonen de noodzakelijkheid van het goede, en de onvermijdelijke gevolgen van het kwaad aan. Daardoor dringt ons het Spiritisme, zonder zelf een godsdienst te zijn, tot godsdienstige gedachten; het doet die ontstaan bij hen, die er geen hebben, en versterkt die van hen, bij wie zij wankelend zijn. De godsdienst vindt dus in het Spiritisme eenen steun, niet bij menschen met bekrompen denkbeelden, die alleen de leer van het eeuwige vuur als godsdienst beschouwen, en meer aan de letter dan aan den geest hechten, maar bij hen, die zich van den godsdienst een begrip vormen, overeenstemmend met de grootheid en majesteit van God.

In één woord, het Spiritisme verruimt en verheft de gedachten; het bestrijdt de misbruiken, door eigenbaat, begeerlijkheid en eerzucht voortgebracht, en wie zoude als kampioen daarvoor durven optreden? Indien het Spiritisme niet onontbeerlijk is tot verkrijging der zaligheid, dan maakt het die toch gemakkelijker, door ons den weg tot het goede effen te maken. Welk verstandig mensch toch zoude durven beweren, dat gebrek aan Orthodoxie in Gods oogen lakenswaardiger is, dan het Atheïsme en het Materialisme? Hun, die het Spiritisme bestrijden, stel ik de volgende vragen, zuiver ter beantwoording, voor:

1°. Wie zal de slechtst bedeelde zijn in het toekomstige leven, degene, die niets gelooft, of hij, die, in

het algemeen geloovig, een of ander gedeelte van het dogma niet aanneemt?

2°. Zal de protestant en de scheurmaker in dezelfde veroordeeling begrepen worden, die den atheïst en den materialist treft?

3°. Degene, die niet orthodox is naar de stiptste opvatting van het woord, maar die zooveel goed doet als hij bij mogelijkheid doen kan — die goed en toegevend jegens zijnen naaste is — eerlijk in zijne maatschappelijke betrekkingen, zal die minder zeker zijn van zijne zaligheid, dan hij, die alles gelooft, maar hardvochtig, baatzuchtig en liefdeloos is?

4°. Wat is in Gods oog beter: de beoefening der christelijke deugden, zonder die, welke de Orthodoxie voorschrijft, of de beoefening der laatste, zonder die der zedelijkheid?

Ik heb, mijnheer, op uwe vragen en tegenwerpingen geantwoord, maar, zooals ik bij het begin zeide, zonder het voornemen te koesteren, te trachten u tot onze denkbeelden over te halen of uwe overtuiging aan het wankelen te brengen. Ik heb mij bepaald, u het Spiritisme, zooals dat wezenlijk is, voor te stellen. Indien gij daarvoor niet tot mij gekomen waart, zoude ik u niet opgezocht hebben. Dat wil niet zeggen, dat wij uwe toetreding tot onze beginselen zouden minachten, indien dit er het gevolg van zijn mocht; integendeel, wij gevoelen ons door elken bijval zeer gelukkig en waardeeren dien des te hooger, naarmate die meer vrijwillig en uit eigen beweging verkregen wordt.

Wij hebben niet alleen geen recht om eenigen dwang, op wien ook, uit te oefenen, maar achten het integendeel strijdend met ons geweten, het gemoed van iemand, die, in het bezit van een hem voldoende geloof zijnde, niet uit zich zelve tot ons komt, te verontrusten.

Wij hebben gezegd, dat de beste wijze om inzicht in het Spiritisme te erlangen, is, er vooraf de theorie van te bestudeeren; dan zullen later de feiten (welke ook de orde moge zijn, waarin zij, door de omstandigheden geleid, zullen voorkomen) zeer natuurlijk gevonden, en begrepen worden.

Onze geschriften zijn met het doel, om die studiën gemakkelijk te maken, in het licht gegeven; ziehier de volgorde, welke wij bij de lezing aanbevelen.

Voor eerste lectuur zal dit overzicht, dat toch een geheel uitmaakt, en de voornaamste punten der wetenschap behelst, het geschiktste zijn. Door dit geschrift zal men zich er reeds een denkbeeld van kunnen vormen, en zich overtuigen kunnen, dat het wezen der zaak iets zeer ernstigs is.

Wij hebben ons in deze vluchtige schets beijverd, die punten aan te wijzen, waarop bij voorkeur de oplettendheid van den onderzoeker moet gevestigd zijn. De onbekendheid met de grondbeginselen is de oorzaak der verkeerde begrippen van de meesten hunner, die, òf wat zij niet kennen, òf naar vooraf opgevatte denkbeelden, beoordeelen.

Indien dit eerste overzicht den lust opwekt er meer van te leeren kennen, zal men weldoen het Boek der Geesten 1), waarin de grondstellingen der leer breedvoerig worden ontwikkeld, te lezen; daarna voor het proefondervindelijke gedeelte het Boek der Mediums 2), bestemd tot gids zoowel voor dengene, die zelf wil trachten proeven te nemen, als voor hem, die zich zelf behoorlijk rekenschap der verschijnselen wenscht te geven. Daarna komen er nog verscheidene werken, waarin de toepassing

1) Le livre des Esprits.

2) Le livre des Mediums.

en de gevolgen der leer ontwikkeld worden, zooals het Evangelie volgens het Spiritisme 1), hemel en hel volgens het Spiritisme 2), enz.

Het Spiritistisch Tijdschrift 3) is, door de menigte voorbeelden en verklaringen, die er in voorkomen, als 't ware een cursus van toepassingen, zoowel over het theoretische als practische gedeelte.

Het zal ons steeds een genoegen zijn, ernstigen menschen, die eene voorafgaande studie der wetenschap gemaakt hebben, op die punten, welke niet voldoende door hen begrepen zijn, mondeling de noodige verklaringen te geven.

1) L'Évangile selon le Spiritisme.

2) Le Ciel en l'Enfer.

3) Revue Spirite.

TWEEDE HOOFDSTUK.

EERSTE BEGINSELEN VAN HET SPIRITISME.

Voorbereidende opmerkingen.

1. Het is eene dwaling te gelooven, dat het voor sommige ongeloovigen voldoende is, buitengewone verschijnselen te zien om overtuigd te worden. Zij, die geen Geest of Ziel bij den mensch aannemen, kunnen die nog minder als buiten den mensch bestaande aannemen. Aldus, daar zij de oorzaak loochenen, loochenen zij ook het gevolg. Zij komen dus meestal met eene vooraf opgevatte meening, en met het bepaalde voornemen om te ontkennen, hetgeen een ernstig, onpartijdig onderzoek onmogelijk maakt. Zij doen vragen en opperen zwarigheden, waarop het niet mogelijk is op staanden voet een, in allen deele volledig, antwoord te geven, omdat men dan voor ieder mensch eene soort van cursus zoude moeten openen en van voren af aan beginnen moest. De voorafgaande studie nu, dient om bij voorbaat de te opperen zwarigheden op te lossen, waarvan de meeste op de onbekendheid met de oorzaak der verschijnselen en met de voorwaarden, waaronder die zich voordoen, gegrond zijn.

2. Zij, die het Spiritisme niet kennen, verbeelden zich, dat men Spiritische verschijnselen op dezelfde wijze

als men physische en chemische proeven doet, voortbrengt. Vandaar hun eisch, die verschijnselen naar hun goeddunken te doen voortkomen, en hunne weigering om zich aan de voor de waarneming vereischte voorwaarden te onderwerpen. In beginsel erkennen zij het bestaan en de tusschenkomst van Geesten niet, of ten minste kennen zij noch hunnen aard, noch hunne wijze van doen, en nu handelen zij, evenalsof zij de ruwe stof te bewerken hebben. Verkrijgen zij niet hetgeen zij verlangen, dan maken zij daaruit op, dat er geen Geesten bestaan.

Indien zij zich op een ander standpunt plaatsten, zouden zij begrijpen dat, aangezien Geesten de zielen der menschen zijn, zij na hunnen dood ook Geesten zullen zijn, en zij dan evenmin gezind zouden wezen om, tot bevrediging der nieuwsgierigheid, als speelgoed te dienen.

3. Ofschoon eenige verschijnselen te voorschijn geroepen kunnen worden, omdat zij afkomstig zijn van vrije intelligentiën, staan zij evenwel nooit ter beschikking van wien ook; en hij, die voorgeeft ze op bevel te kunnen verkrijgen, bewijst daardoor zijne onkunde of zijne kwade trouw. Men moet de verschijnselen afwachten en, als zij zich voordoen, waarnemen. Dikwijls gebeurt het dat, wanneer men er het minste op rekent, zich juist de belangrijkste en meest afdoende verschijnselen voordoen. Hij, wien het dus ernst is onderwezen te worden, moet in dezen, evenals in alles, met geduld en volharding te werk gaan, en aldatgene doen, wat noodig is; kan hij dat niet, dan is het voor hem beter er zich niet mede in te laten.

4. De Vereenigingen, die zich met Spiritische verschijnselen bezighouden, voldoen niet altijd aan de vereischte voorwaarden, onder welke men bevredigende

resultaten verkrijgen kan, of door welke men overtuiging kan doen geboren worden; er zijn er zelfs, men moet het bekennen, waaruit de ongeloofigen minder overtuigd heengaan, dan zij er binnentraden, waarna zij hun, die hen over het ernstige karakter van het Spiritisme onderhouden, de dikwijls bespottelijke dingen, waarvan zij getuige waren, tegenwerpen. Deze zijn niet redelijker dan zij, die eene kunst naar de eerste proeven eens leerlings, een mensch naar diens caricatuur, of een treurspel naar de parodie, zouden beoordeelen. Het Spiritisme heeft ook zijne leerlingen, en zij, die zich bekwamen willen, moeten hunne kennis niet uitsluitend uit ééne bron putten. Slechts door onderzoek en vergelijking kunnen zij een goed oordeel vellen.

5. De beuzelachtige Vereenigingen zijn voor de nieuwelingen, die er deel aan nemen, zeer nadeelig, daar zij een verkeerd denkbeeld van het Spiritisme geven. Zij, die alleen zoodanige bijeenkomsten hebben bijgewoond, kunnen iets, dat zij door hen, welke zich ingewijden noemen, op eene lichtzinnige wijze zien behandelen, niet als ernstig beschouwen. Eene voorafgaande studie zal de strekking van hetgeen men ziet beter doen begrijpen, en het kwade van het goede leeren onderscheiden.

6. Dezelfde redeneering is toepasselijk op hen, die over het Spiritisme oordeelen, volgens den inhoud van eenige hoogdravende boeken, die er niets dan een onvolkomen en bespottelijk denkbeeld van kunnen geven. Het ernstige Spiritisme is niet meer verantwoordelijk voor degenen, die het verkeerd begrijpen of toepassen, dan de dichtkunst dat is voor hen, die kreupele verzen maken. Het is te betreuren, zegt men, dat zulke boeken bestaan, want zij doen aan de wezenlijke

wetenschap veel kwaad. Het zoude natuurlijk te verkiezen zijn, dat er alleen goede waren; maar het grootste nadeel wordt gesticht door hen, die zich de moeite niet geven om alles te bestudeeren. Bovendien verkeeren alle kunsten, alle wetenschappen in hetzelfde geval; of zijn er niet over de ernstigste dingen ongerijmde verhandelingen, vol dwalingen, geschreven? Waarom zoude aan het Spiritisme, vooral in het begin van zijn bestaan, daarin eene uitzondering te beurt vallen? Indien zij, die het bestrijden, het niet naar den schijn beoordeelden, zouden zij weten, wat het erkent en wat het verwerpt, en zouden zij niet juist datgene, wat het in naam der rede en der ondervinding verwerpt, ten zijnen laste brengen.

De Geesten.

7. De Geesten zijn niet, zooals men zich dat dikwijls voorstelt, bijzondere wezens der schepping; het zijn de zielen van hen, die op aarde of in andere werelden geleefd hebben, ontdaan van hun lichamelijk omhulsel. Ieder, die het bestaan van de ziel erkent, welke het lichaam overleeft, erkent daardoor het bestaan der Geesten. De Geesten verwerpen, is de ziel loochenen.

8. Over het algemeen vormt men zich een zeer verkeerd denkbeeld van den toestand der Geesten. Het zijn niet, zooals sommigen gelooven, onbepaalde, onbegrensde wezens, noch vlammen zooals dwaallichten, noch spoken zooals in de spookgeschiedenissen. Het zijn schepselen, aan ons gelijk, met een lichaam zooals het onze, doch luchtvormig, en in den normalen toestand onzichtbaar.

9. Wanneer gedurende het leven de ziel met het lichaam vereenigd is, heeft zij een dubbel omhulsel; het eene, zwaar, grof en vergankelijk, noemt men

lichaam; het andere, luchtvormig, licht en onverganke-
lijk, noemt men Perisprit. of ASTRAAL-LICHAAM

10. Er zijn dus in den mensch drie samenstellende
dingen: 1°. de Ziel of Geest, het intelligent begin-
sel, waarin de gedachte, de wil en de zedelijke zin
gevestigd zijn; 2°. het Lichaam, het stoffelijk omkleed-
sel, dat de Geest met de buitenwereld in betrekking
stelt; 3°. het Perisprit, het luchtvormig, licht, on-
weegbaar omkleedsel, hetwelk tot band tusschen Geest
en Lichaam dient, en de betrekking tusschen die twee
onderhoudt.

11. Wanneer het uitwendig bekleedsel (het Lichaam)
versleten en werkeloos geworden is, valt het in elkan-
der, en de Geest ontdoet er zich van, zooals de vrucht
haar omhulsel, de boom zijne schors, de slang haar vel
afwerpt; in één woord, zooals men een oud kleed, als
het afgedragen is, aflegt. Dat noemt men sterven.

12. Sterven is dus de vernietiging van het stoffelijk
omhulsel; de Ziel verlaat dat, zooals de vlinder zijn
masker, maar zij behoudt haar luchtvormig lichaam of
Perisprit.

13. Door den dood van het stoffelijk lichaam wordt
de Geest van het omhulsel, dat hem aan de aarde boeide
en hem deed lijden, verlost. Van dien last bevrijd, be-
houdt hij alleen zijn verfijnd lichaam, hetwelk hem in
staat stelt, de ruimte te doorklieven, en afstanden met
de snelheid der gedachte af te leggen.

14. De vereeniging van ziel, perisprit en stoffelijk
lichaam vormt den mensch; de vereeniging ziel en
perisprit, van het lichaam afgescheiden, vormt dat wat
men Geest noemt.

Opmerking. De Ziel is dus een enkelvoudig, de Geest een tweevoudig
en de Mensch een drievoudig wezen. Het zoude dus juister zijn wanneer
men het woord „ziel” alleen behield, om het intelligent beginsel aan te

duiden, en het woord Geest voor het halfstoffelijke wezen, door dat beginsel en het luchtvormige lichaam gevormd. Aangezien men zich evenwel het intelligent beginsel niet afgescheiden van alle stof, en het perispriet niet zonder door het intelligent beginsel bezielde te zijn, kan voorstellen, zoo worden gewoonlijk de woorden Ziel en Geest voor elkander gebruikt; het is het beeld, dat gevormd wordt, door het *deel* voor het *geheel* te nemen, gelijk men zegt, dat eene stad zoovele zielen telt, een dorp zooveel haarden, doch, wijsgeerig beschouwd, blijft het van belang onderscheid te maken.

15. De Geesten, bekleed met het stoffelijk lichaam, vormen de menschheid of zichtbare lichamelijke wereld, welke de ruimte bevolkt, en waaronder wij, zonder het te bemerken, leven, gelijk wij te midden der wereld van het oneindig kleine leven, welke wij vóór de uitvinding van het microscoop, evenmin vermoedden.

16. De Geesten zijn dus geene abstracte, onbepaalde of onbegrensde, maar bepaalde en begrensde wezens, waaraan de zichtbaarheid slechts ontbreekt om op menschen te gelijken. Daaruit vloeit voort, dat, indien op een gegeven oogenblik, de sluier, die hen aan onze oogen onttrekt, kon opgeheven worden, zij voor ons eene omringende bevolking zouden vormen.

17. De Geesten bezitten hetzelfde waarnemingsvermogen, dat zij als mensch op aarde hebben, doch in eene veel hooger graad, omdat hunne zintuigen niet door de stof getemperd worden; zij hebben gewaarwordingen; die ons onbekend zijn; zij zien en hooren, wat wij, met onze beperkte zintuigen, niet zien of hooren kunnen. Voor hen bestaat er geen duisternis, uitgezonderd voor diegenen, wier straf het is, tijdelijk in duisternis te verkeerren. Al onze gedachten kaatsen in hen terug, en zij lezen die, als in een open boek; zoodat wij al wat wij voor iemand bij zijn leven konden verborgen houden, niet meer voor hem kunnen verbergen, zoodra hij een Geest is. (*Livre des Esprits*, n°. 237.)

18. De Geesten zijn overal; zij zijn in ons midden, naast ons, zij raken ons aan, en zij letten onophoudelijk op ons. Door hunne onophoudelijke tegenwoordigheid onder ons, zijn zij de bewerkers van onderscheidene verschijnselen. Zij vervullen eene belangrijke rol in de zedelijke, en, in zekere mate, ook in de physische wereld; zij zijn dus een van de machten der Natuur.

19. Als men het voortbestaan der Ziel of van den Geest aanneemt, dan is het ook rationeel het voortbestaan der genegenheid aan te nemen, zonder welke de zielen onzer bloedverwanten en vrienden voor altijd voor ons verloren zouden zijn.

Aangezien de zielen overal kunnen gaan, is het even rationeel aan te nemen, dat zij, die ons gedurende hun aardse leven hebben liefgehad, bij ons zullen komen; dat zij zich gaarne met ons in gemeenschap zullen stellen, en dat zij daartoe van de middelen, welke ter hunner beschikking staan, gebruik zullen maken. Een en ander wordt door de ondervinding bevestigd.

De ondervinding bewijst inderdaad, dat de Geesten de oprechte genegenheid, welke zij op aarde voor iemand koesterden, blijven behouden; dat zij gaarne tot hem, dien zij liefgehad hebben, terugkomen, als zij daartoe door liefde-ademende gedachten en gevoelens worden aangetrokken, terwijl zij onverschillig zijn voor hen, die dat ten hunnen opzichte zijn.

20. Het Spiritisme heeft ten doel: de manifestatiën der Geesten te constateeren en hunne eigenschappen, hunnen gelukkigen of ongelukkigen toestand, hunne toekomst te leeren kennen; in één woord: de kennis der Geestenwereld is het doel van het Spiritisme.

21. Een bijna algemeen bestaand begrip onder hen, die het Spiritisme niet kennen, is, dat de Geesten, alleen reeds doordat zij van de stof bevrijd zijn, alles

moeten weten en dus de volmaakte wijsheid moeten bezitten. Dit is eene groote dwaling.

Daar de Geesten niets dan de zielen van menschen zijn, kunnen zij alleen door het afleggen van hun lichaam niet de volmaaktheid bereikt hebben. De ontwikkeling van den Geest heeft slechts na verloop van tijd plaats; het is slechts van lieverlede, dat hij zich van zijne onvolmaaktheden ontdoet en de noodige kennis, welke hem nog ontbreekt, vergaart. Het zou even onberedeneerd zijn aan te nemen, dat de Geest van eenen wilde of van eenen boosdoener opééns beschaafd en deugdzaam werd, als het tegen de rechtvaardigheid van God zou strijden, te denken, dat zij eeuwig op dien lagen trap zouden blijven.

Eveneens als er menschen zijn op alle trappen van wetenschap en onkunde, van deugd en ondeugd, is dit ook het geval met de Geesten. Er zijn er, die slechts onnadenkend en spotachtig zijn; anderen zijn leugenaars, bedriegers, schijnheiligen, deugnieten, wraakzuchtigen; weer anderen daarentegen bezitten de verhevenste deugden en kennis, in eene mate, welke op de aarde onbekend is. Deze verscheidenheid in de hoedanigheden der Geesten vormt eene der belangrijkste punten van onderzoek en waarneming, omdat het de verklaring geeft der goede of slechte mededeelingen, welke wij verkrijgen, en het vooral ons streven zijn moet, de kwade van de goede te leeren onderscheiden.

Gemeenschap met de onzichtbare wereld.

22. Zijn het bestaan, het voortleven, en de individualiteit der ziel aangenomen, dan brengt dit het Spiritisme tot eene hoofdvraag terug, namelijk: *Is de gemeenschap tusschen de zielen en de levenden mogelijk?*

Dat het mogelijk is, heeft de ondervinding bewezen. Is het feit der betrekking tusschen de zichtbare en onzichtbare wereld vastgesteld, de aard, de oorzaak van en de wijze waarop die plaats vindt bekend, dan levert dat wederom een nieuw veld tot onderzoek, en den sleutel tot een tal van verschijnselen; tegelijkertijd is het een machtig zedelijk beginsel, door de wegneming van den twijfel over de toekomst.

23. Wat in het gemoed van vele menschen twijfel, omtrent de mogelijkheid der mededeelingen van gene zijde van het graf, doet ontstaan, is het valsche denkbeeld, dat men zich van den toestand der ziel na den dood maakt. Men stelt zich die gewoonlijk voor als eenen ademtocht, eenen rook, als iets onbepaalds, nauwelijks vatbaar voor de gedachte; als iets dat verdampt, en men weet niet waarheen, maar zoo ver verdwijnt, dat men moeite heeft om te begrijpen, dat het op de aarde kan terugkomen. Indien men de ziel, daarentegen, in hare verbinding met een luchtvormig, halfstoffelijk lichaam, waarmede zij een concreet en individueel wezen vormt, beschouwt, dan heeft hare gemeenschap met de menschen niets meer, dat met het verstand in tegenpraak is.

24. De zichtbare wereld leeft te midden van de onzichtbare, waarmede zij in onafgebroken aanraking is, en daaruit vloeit voort, dat zij wederkeerig op elkander inwerken; dat sedert er menschen zijn er ook Geesten waren, en dat, indien deze laatsten zich kunnen openbaren, zij dit ten allen tijde, en bij alle volkeren hebben kunnen doen. Deze openbaringen hebben evenwel, in den laatsten tijd, eene groote uitbreiding en een grooter kenmerk van echtheid verkregen, omdat het in de bedoeling der Voorzienigheid lag, door onloochenbare feiten, paal en perk te stellen aan den geesel van het

ongeloof en van het materialisme, door hun, die deze aarde verlaten hebben, te veroorloven hun bestaan te komen openbaren, en de menschen met hunnen gelukkigen of ongelukkigen toestand bekend te maken.

25. De gemeenschap tusschen de zichtbare en onzichtbare wereld kan in het verborgene of openlijk, onwillekeurig of daartoe aangezocht, plaats vinden.

De Geesten werken op den mensch op eene verborgene wijze, door gedachten, welke zij bij hem opwekken, en door gebruik te maken van zekere invloeden; op eene openlijke wijze, door verschijnselen, welke door onze zintuigen kunnen worden waargenomen.

De onwillekeurige verschijnselen (manifestatiën) geschieden onverwacht, zonder dat men er aan denkt; zij komen dikwijls voor bij menschen, die aan Spiritische denkbeelden geheel vreemd zijn, en die, omdat zij er zich juist daarom geen rekenschap van kunnen geven, zulke verschijnselen aan bovennatuurlijke oorzaken toeschrijven.

De manifestatiën, die opgewekt worden, hebben plaats door tusschenkomst van zekere individuen, welke daartoe bijzondere eigenschappen bezitten; zulke individuen noemt men Mediums.

26. De Geesten kunnen zich op zeer onderscheidene wijze openbaren: door het gezicht, door het gehoor, door aanraking, door geluiden, door beweging van voorwerpen, door schrift, teekenen, muziek enz.

27. De Geesten openbaren zich soms uit zich zelve, door het maken van gerucht en door kloppen. Het is dikwijls een middel, dat zij bezigen, om hunne tegenwoordigheid aan te kondigen en de opmerkzaamheid op zich te vestigen, evenals iemand aanklopt, om te waarschuwen, dat hij binnen verlangt te komen. Er zijn er, die zich niet bepalen bij het voortbrengen van matige geluiden, maar die zelfs, een hevig geweld, zoo-

als het geluid van het verbrijzelen van aardewerk, het open- en toeslaan van deuren, het omverwerpen van meubels, nabootsen. Eenigen veroorzaken zelfs eene wezenlijke storing en aanmerkelijke schade.

(Revue Spirite 1858, de Klopgeest van Bergzabern, bladz. 125, 153, 184. Idem de Klopgeest van Dibbelsdorff, bladz. 219. Idem 1860, de Bakker van Dieppe, bladz. 76. Idem de Fabrikant van St.-Petersburg, blz. 115. Idem de Voddenraper van la rue du Noyers, bladz. 236).

28. Het Perisprit, ofschoon in den normalen toestand voor ons onzichtbaar, is desniettemin eene verfijnde *stof*, en de Geest kan in sommige gevallen die stof eene soort van moleculaire modificatie doen ondergaan, waardoor zij zichtbaar en zelfs tastbaar wordt. Het is daardoor, dat verschijningen kunnen plaats vinden. Dat verschijnsel is niet buitengewoner, dan dat van den stoom, die onzichtbaar is zoolang hij zeer verfijnd is, doch in gecondenseerden toestand zichtbaar wordt.

De Geesten, die zich zichtbaar maken, nemen gewoonlijk het uiterlijk aan, dat zij als mensch hadden, en waardoor men ze dus herkennen kan.

29. Het onafgebroken en algemeen zien van Geesten is zeer zeldzaam, maar op zich zelf staande verschijningen zijn vrij menigvuldig, vooral op het oogenblik van het sterven. De vrij geworden Geest schijnt zich te haasten zijne bloedverwanten te gaan zien, als ware het om hen te waarschuwen dat hij de aarde verlaten heeft, en hun te zeggen, dat hij nog voortleeft. Laat een ieder zijne herinneringen raadplegen, en men zal ontwaren, dat inderdaad vele feiten van dien aard, waarvan men zich toen geen rekenschap kon geven, niet alleen in den nacht of in den slaap, maar op den vollen middag en in eenen volmaakt wakenden toestand,

hebben plaats gehad. Voorheen beschouwde men die gebeurtenissen als bovennatuurlijk en wonderbaarlijk, en schreef die aan tooverij en zwarte-kunst toe; thans stellen de ongeloofigen, die op rekening der verbeelding. Sinds echter het Spiritisme er den sleutel van gegeven heeft, weet men op welke wijze die verschijningen gebeuren, en dat zij niet buiten de grens van het natuurlijke liggen.

30. Het is door middel van het Perisprit, dat de Geest gedurende het leven als mensch op zijn lichaam invloed uitoefent, en het is door datzelfde fluidum, dat hij na den dood zich openbaart door op de trage stof invloed uit te oefenen. Daardoor brengt hij geluiden voort, doet hij tafels of andere voorwerpen draaien, daardoor is het dat hij die oplicht, omverwerpt of verplaatst. Dat verschijnsel heeft niets wonderlijks in zich als men nagaat, dat bij ons de sterkste oorzaken van beweging juist onder de fijnste, zelfs onder de onweegbare vloeistoffen, zooals de lucht, den stoom, de electriciteit, gevonden worden.

Het is eveneens door het Perisprit, dat de Geest de mediums doet schrijven, spreken, teekenen; zelf geen tastbaar lichaam hebbende om zichtbaar te handelen, als hij zich manifesteren wil, gebruikt hij daartoe het lichaam van het medium, waarvan hij de organen leent en doet werken, alsof het zijn eigen lichaam ware, en wel door het fluidum, dat hij over het medium uitstort.

31. Bij het verschijnsel, dat men met den naam van draaiende, kloppende of sprekende tafels bestempeld heeft, geschiedt de werking op de tafel op dezelfde wijze, hetzij dat de Geest die zonder bepaald doel in beweging brengt, hetzij hij de tafel intelligente teekens, welke de letters van het alphabet aanduiden en woorden en zinnen vormen, doet geven. Dat noemt men typto-

logie. De tafel is in zulk geval niets dan een werktuig, waarvan hij zich bedient, zooals hij dat doet met het potlood om te schrijven. Hij geeft aan de tafel, door het fluïdum, waarmede hij die doortrekt, eene tijdelijke vitaliteit, maar hij vereenzelvigd zich niet *met* de tafel.

Menschen, die bij de manifestatie van een geliefd wezen in hunne verrukking de tafel kussen, doen iets bespottelijks, want het is eveneens alsof men den stok, welke een vriend gebruikt heeft om te kloppen, ging omhelzen. Even zot doen zij, die de tafel aanspreken, alsof de Geest in het hout verborgen, of het hout een Geest geworden was.

Wanneer mededeelingen door dat middel plaats vinden, moet men zich den Geest voorstellen niet in, maar, zooals hij bij zijn leven tegenwoordig zoude geweest zijn, naast de tafel, en zoo zoude men hem zien, indien hij zich zelve op dat oogenblik zichtbaar kon maken. Geheel hetzelfde heeft plaats bij de schriftelijke mededeelingen. Men zoude den Geest naast het medium zien, terwijl hij diens hand bestuurt, of wel hem zijne gedachten ingeeft door eene fluïdieken strooming.

Wanneer de tafel zich van den grond opheft en, zonder ondersteund te worden, in de ruimte zwevende blijft, dan wordt zij niet door de kracht der armen van den Geest opgelicht, maar de Geest omringt en doortrekt de tafel met eene soort van fluïdieken dampkring, die de zwaartekracht overwint, zooals de lucht het doet bij de luchtballons en bij de vliegers. Het fluïdum, waarmede de tafel doortrokken is, geeft aan deze eene grootere specifieke lichtheid. Wanneer zij integendeel als 't ware aan den grond vastgenageld schijnt, dan is zij in denzelfden toestand, als de klok der luchtpomp, die men luchtledig gemaakt heeft. Een en ander zijn slechts vergelijkingen, welke wij aanvoeren om de over-

eenkoms en niet om de absolute gelijkheid der oorzaken aan te toonen.

Als de tafel iemand naloopt, dan is het niet de Geest die loopt, want die kan onbeweeglijk op de plaats, waar hij zich bevindt, blijven, maar het is de Geest, die in dat geval de tafel door eene fluidieke strooming in beweging zet, en naar zijn believen doet bewegen.

Wanneer men in de tafel of in een ander voorwerp slagen hoort, dan klopt de Geest niet met zijne hand of wat ook, maar hij richt op het punt, van waar het geklop uitgaat, eenen stroom fluidum, die de uitwerking van eenen electrischen stroom heeft. Hij kan dat geklop wijzigen, zooals men de geluiden, welke door de lucht ontstaan, evenzeer wijzigen kan.

Men zal dus gereedelijk begrijpen, dat het voor eenen Geest niet moeilijker is om een mensch, dan om eene tafel op te nemen, of een voorwerp van de eene plaats naar de andere te verplaatsen of te werpen, want deze verschijnselen hebben alle dezelfde wet tot oorzaak.

32. Uit dit weinige blijkt duidelijk, dat de Spiritische manifestaties, van welken aard die ook zijn mogen, niets bovennatuurlijks noch wonderbaarlijks hebben. Het zijn verschijnselen, welke door de wetten, die de onderlinge betrekking tusschen de zichtbare en onzichtbare wereld regelen, te voorschijn worden gebracht; wetten, die even natuurlijk zijn, als die der electriciteit, aantrekkingskracht enz. Het Spiritisme is de wetenschap welke ons deze wet leert kennen, zooals de werktuigkunde ons met die der beweging, de gezichtkunde met die van het licht bekend maakt. Zijn de Spiritische manifestatiën in de natuur, dan hebben zij ten allen tijde plaats gevonden; nu de wetten, waardoor zij beheerscht worden, bekend zijn, worden ons eene menigte vraagstukken, welke tot nog toe onverklaarbaar

waren, duidelijk; die wet geeft den sleutel tot eene menigte verschijnselen, welke door het bijgeloof vergroot en geëxploiteerd werden.

33. Is nu het wonderbaarlijke geheel opgehelderd, dan hebben die verschijnselen niets meer, waartegen het gezond verstand kan opkomen; want zij nemen hunne plaats naast andere natuurlijke verschijnselen in. In tijden van onwetendheid werden alle verschijnselen, waarvan men de oorzaak niet kende, als bovennatuurlijk uitgekreten. De ontdekkingen der wetenschap hebben het wonderbaarlijke gaandeweg in eenen engeren kring besloten; de kennis van die nieuwe wet vernietigt het geheel en al. Zij, die dus het Spiritisme beschuldigen van het wonderbaarlijke te doen herleven, bewijzen, dat zij spreken over iets, wat zij niet kennen.

34. De manifestatiën der Geesten zijn van tweeërlei aard: de physische verschijnselen, en de intellectueele mededeelingen. De eerste zijn stoffelijk en waarneembaar, zooals: beweging, geluid, overbrengen van voorwerpen, enz.; de andere bestaan uit geregelde gedachtenwisseling, door middel van teekens, door spreken, en voornamelijk door het schrift.

35. De mededeelingen, welke men van de Geesten ontvangt, kunnen goed of slecht, waar of valsch, diepzinnig of lichtzinnig zijn, al naar den aard der Geesten, die zich openbaren.

Die mededeelingen, welke bewijzen van wijsheid of kennis geven, zijn van verlichte Geesten, die vorderingen gemaakt hebben; die, welke bewijzen geven van onwetendheid of slechte hoedanigheden, zijn afkomstig van nog achterlijke Geesten, maar bij wie mettertijd vooruitgang zal plaats vinden.

De Geesten kunnen alleen op datgene, wat hun, naar den graad hunner ontwikkeling, bekend is, antwoorden,

en kunnen alleen datgene mededeelen, waarvan de openbaring hun geoorloofd is; want er zijn dingen, welke zij niet mogen openbaren, omdat het den mensch nog niet gegeven is alles te weten.

36. Uit die verschillende hoedanigheden en geschiktheid der Geesten, vloeit van zelf voort, dat het niet voldoende is, zich tot den eersten den besten Geest te wenden, om op iedere vraag een juist antwoord te bekomen; want over vele zaken kan deze alleen zijne eigene meening mededeelen, en die kan of juist, of verkeerd zijn. Indien hij wijs is, zal hij omtrent dat, wat hem onbekend is, zijne onwetendheid bekennen; wanneer hij lichtvaardig of leugenachtig is, zal hij op alles antwoorden, zonder zich in het minst omtrent de waarheid te bekommeren; indien hij trotsch is, zal hij zijn gevoelen als absolute waarheid opgeven. Het is daarom dat de Evangelist Johannes gezegd heeft: Geloof niet eenen iegelyken Geest, maar beproeft de Geesten of zij uit God zijn. 1) De ondervinding staft de wijsheid dier raadgeving. Het zoude dus onvoorzichtig en lichtvaardig zijn om, zonder onderzoek, alles, wat de Geesten zeggen, als waarheid aan te nemen. (*Livre des Mediums*, n°. 267).

37. Men herkent de hoedanigheid der Geesten aan hunne taal. Die van de goede en verheven Geesten is altijd waardig, edel, logisch, vrij van tegenstrijdigheden; zij ademt wijsheid, welwillendheid, bescheidenheid en de zuiverste zedenleer, zij is kort en zonder onnutte woorden. Bij de lagere, onwetende of trotsche Geesten wordt het zinledige der denkbeelden meestal aangevuld door een overvloed van woorden.

Ieder klaarlijk valseh denkbeeld, elke met eene

1) 1° Zendbrief van Johannes, Hoofdst. IV, vs. 1.

zuivere zedenleer strijdige stelling, elke bespottelijke raadgeving, grove, platte of zelfs beuzelachtige uitdrukking, ieder bewijs eindelijk van kwaadgezindheid, trotsche inbeelding of aanmatiging zijn zekere bewijzen van de mindere waarde eens Geestes.

38. De laaggeplaatste Geesten zijn min of meer onwetend, hun zedelijke gezichtseinder is begrensd, hunne scherpzinnigheid beperkt. Zij hebben dikwijls over zaken valsche en onvolkomen denkbeelden. Bovendien zijn zij nog onderworpen aan hunne aardsche vooroordeelen, welke zij dikwijls als zoovele waarheden beschouwen, en het is daarom, dat zij sommige vragen niet kunnen beantwoorden.

Daarom kunnen zij omtrent datgene, wat zij zelven niet weten, hetzij opzettelijk of onwillekeurig, ons op een dwaalspoor brengen.

39. De laaggeplaatste Geesten zijn daarom niet allen bepaald slecht; neen, er zijn er, die slechts onwetend en lichtzinnig zijn, anderen, die grappig, geestig, vermakelijk zijn, en die op eene zeer fijne en schampere wijze weten te schertsen. Naast dezen vindt men er, evenals op aarde, alle schakeeringen van verdorvenheid, zoowel als alle graden van intellectueele en zedelijke voortreffelijkheid onder.

40. De verheven Geesten doen alleen intelligente mededeelingen met het doel om ons te onderwijzen. De physische of zuiver stoffelijke manifestatiën behooren meer uitsluitend tot de verrichtingen der mindere Geesten (gemeenlijk Klopgeesten genoemd), zooals bij ons kunstenmaken het werk van hansworsten, en niet van geleerden, is.

41. De gemeenschap met de Geesten moet altijd met kalmte en aandacht plaats vinden. Men moet nooit uit het oog verliezen, dat de Geesten zielen van menschen

zijn, en dat het dus zeer ongepast is, er een spel of grap van te maken. Indien men eerbied voor het aardsche hulsel gevoelt, moet men dien nog meer voor den Geest hebben. De Vereenigingen dus, welke op eene lichtzinnige en oppervlakkige wijze te werk gaan, verzaken eenen plicht, en zij, die haar bijwonen, moesten bedenken, dat zij ieder oogenblik kunnen geroepen worden, om een deel uit te maken van de Geestenwereld, dat zij alsdan niet gaarne zouden zien, dat men ook hen met zoo weinig eerbied behandelde.

42. Een ander punt, waarop vooral ook dient geteet te worden, is, dat de Geesten volkomen vrij zijn. Zij openbaren zich dus alleen, wanneer het met hunnen wil overeenstemt, en wanneer het hun gelegen komt of mogelijk is, want zij hebben hunne eigene werkkring. Zij staan derhalve niet ter beschikking van elkeen; niemand is bij machte de Geesten tegen hunnen wil te doen verschijnen, of iets te doen zeggen, dat zij verzwijgen willen, zoodat niemand de verzekering kan geven, dezen of genen Geest, tengevolge zijner oproeping, op eenen bepaalden tijd te kunnen doen verschijnen, of op eene bepaalde vraag te kunnen doen antwoorden. Het tegendeel te beweren, verraadt de volslagenste onkunde omtrent de eenvoudigste beginselen van het Spiritisme. Alleen kwakzalverij is in het bezit van onfeilbare middelen.

43. De Geesten worden door ons aangetrokken door sympathie, gelijkvormigheid van smaak en inborst, en door de gedachte, welke het verlangen naar hunne tegenwoordigheid te kennen geeft. De verhevene Geesten bezoeken geen beuzelachtige bijeenkomsten, evenmin als een geleerde het gezelschap van jonge losbollen zoekt. Het eenvoudig gezond verstand zegt ons, dat het zoo en niet anders zijn kan; en indien zij er zich

soms vertoonen, dan is het alleen om eenen goeden raad te geven, de ondeugd te bestrijden, of om te trachten, afgedwaalden op den goeden weg terug te brengen. Luistert men niet naar hen, dan gaan zij eenvoudig heen. Het zoude een geheel verkeerd denkbeeld van het Spiritisme zijn, te gelooven, dat ernstige Geesten er genoeg in zouden kunnen vinden, om te antwoorden op nietigheden of ijdele vragen, welke noch genegenheid, noch eerbied voor hen, noch wezenlijke zucht om te leeren aan den dag leggen. Nog minder kan men gelooven, dat zij zich tot het geven eener vertooning, om nieuwsgierigen te vermaken, zouden doen gebruiken. Zij zouden dat tijdens hun leven niet gedaan hebben, des te minder na hunnen dood.

44. Het gevolg der beuzelachtige bijeenkomsten is, dat zij de lichtzinnige geesten, die slechts gelegenheid zoeken om te bedriegen en te mystificeeren, tot zich trekken. Om dezelfde rede, waarom ernstige en bezadigde lieden geen lichtzinnig gezelschap bezoeken, bezoeken ernstige Geesten alleen ernstige bijeenkomsten, welker doel onderwijs, en geen bevrediging der nieuwsgierigheid, is. Het is in die soort van bijeenkomsten, dat de verhevene Geesten er genoeg in vinden, onderwijs te geven.

45. Uit het voorgaande vloeit voort, dat, wil men eenig nut van eene Spiritische bijeenkomst trekken, deze, voor alles, met ernst en aandacht moet bijgewoond worden. Alles moet er eerbiedig, plechtig en met waardigheid plaats vinden, indien men de gewone medewerking der goede Geesten verwachten wil. Men moet niet uit het oog verliezen, dat, bijaldien diezelfde Geesten daar tijdens hun leven gekomen waren, men ze met onderscheiding zoude ontvangen hebben, en daarop hebben zij na hunnen dood nog meer aanspraak.

46. Het is dan ook een ijdel werk het nut te verdedigen van sommige zonderlinge, nietige of vermakelijke proeven, die zouden moeten dienen om de ongeloovigen te overtuigen. Men verkrijgt door zulke proeven juist eene geheel tegenovergestelde uitkomst. De ongeloovige, reeds geneigd om met het heiligste geloof te spotten, kan in iets, dat men als eene grap behandelt, niets ernstigs zien. Hij kan onmogelijk eerbied gevoelen voor iets, dat hem niet op eene waardige wijze wordt voorgesteld; hij behoudt dan ook van alle beuzelachtige en lichtzinnige bijeenkomsten, waarbij geen orde, geen ernst noch aandacht heerschen, altijd eenen slechten indruk. Wat den ongeloovige vooral zou kunnen overtuigen, is het bewijs der tegenwoordigheid van wezens, waarvan hem de herinnering dierbaar is. Het is onder de ernstige en plechtige toespraak van die wezens, bij de mededeeling van innige geheimen, dat men hen ziet ontroeren en verbleeken. Maar juist omdat hij meer eerbied, ontzag en toegenegenheid gevoelt voor hem, wiens ziel zich tot hem wendt, is hij beleedigd, geërgerd, dien in een oneerbiedig gezelschap, te midden van dansende tafels, en onder de kwinkslagen van lichtzinnige Geesten te zien komen. Zoo ongeloovig als hij is, verwerpt zijn gevoel die samenkoppeling van het ernstige met het lichtzinnige, van het godsdienstige met het profane, en daarom beschuldigt hij alles van kwakzalverij en vertrekt dikwijls nog ongelooviger, dan hij gekomen was.

Bijeenkomsten van dien aard doen altijd meer kwaad dan goed, want zij verwijderen meer menschen van het Spiritisme, dan zij er overtuigen. Buitendien laten zij vrij spel aan de bestrijders, wien zij gegronde redenen tot bespotting geven.

47. Men doet evenwel verkeerd, wanneer men met

de physische manifestatiën den spot drijft; want, al zijn zij niet zoo belangrijk als het wijsgeerige onderwijs, dan hebben zij toch, als verschijnselen beschouwd, haar nut, want zij zijn het alfabet der wetenschap en hebben den sleutel daartoe gegeven. •Ofschoon de physische manifestatiën niet meer dat nut hebben, zijn zij toch nog een middel om sommige menschen te overtuigen; evenwel behoeft men daarom in de Vereenigingen, waar zij plaats vinden, de orde en betamelijkheid niet te overschrijden. Indien de manifestatiën altijd met ernst en betamelijkheid geleid werden, zouden zij gemakkelijker overtuigen, en in alle opzichten betere uitkomsten leveren.

48. Sommige menschen hebben zonderlinge gedachten omtrent de oproeping van Geesten. Zij verbeelden zich, dat die oproeping daarin bestaat, dat men de dooden met al de akeligheden van het graf terug doet komen. Het weinige, dat wij hierover gezegd hebben, moet doen inzien, dat zulks eene dwaling is. Het is alleen in de romans, in de spookhistories en op het tooneel, dat men ontvleesde dooden met doodskleederen, en hun ratelend gebeente uit hunne graven ziet komen. Het Spiritisme, dat nooit wonderen gedaan heeft, heeft deze schrikbeelden evenmin gewrocht, en nog nimmer heeft het een lijk doen herleven. Als het lichaam in den grafkuil nedergelaten is, ligt het daar voorgoed, maar het geestelijke, fluidieke, intelligente wezen, is daar niet nevens zijn aardsch omhulsel neergelegd. Op het oogenblik van het sterven wordt het daarvan gescheiden, en is 'eenmaal de scheiding volbracht, dan heeft het niets meer daarmede gemeen.

49. De kwaadgezinde critiek heeft er vermaak in gevonden, om de Spiritische mededeelingen voor te stellen, als vergezeld gaande van alle zotte en bijge-

loovige gebruiken der tooverij en zwarte-kunst. Indien zij, die zonder het te kennen, over het Spiritisme spreken, zich de moeite gegeven hadden, datgene, waarover zij spreken willen, te bestudeeren, dan zouden zij aan hunne verbeeldingskracht al die moeite en zich zelve al die aantijgingen, welke alleen hunne onwetendheid en hunnen kwaden wil bewijzen, bespaard hebben. Tot stichting van hen, voor wie de wetenschap nog geheel vreemd is, deelen wij hier mede: dat, om in gemeenschap met Geesten te komen, er noch dagen, noch uren, noch plaatsen de voorkeur hebben; dat men, om de Geesten op te roepen, noch formulieren, noch sacramentele of kabalistische woorden behoeft te gebruiken; dat er noch voorbereiding, noch inwijding toe noodig is; dat het gebruik, van welk teeken of stoffelijk voorwerp ook, hetzij om hen aan te trekken of hen te verwijderen, zonder de minste uitwerking is, en dat alleen de gedachte daartoe voldoende is; dat de mediums, zonder uit hunnen normalen toestand te geraken, de mededeelingen even zoo eenvoudig en natuurlijk ontvangen, alsof die door een levend mensch gedictieerd worden. Het is de kwakzalverij alleen, die het kan doen voorkomen; alsof zonderlinge handelingen en bespottelijke toevoegselen daarbij noodig zijn.

De oproeping der Geesten geschiedt met eerbied en aandacht, en in den naam van God; dat is het eenige, hetgeen wij aan ernstige menschen, die in gemeenschap met ernstige Geesten wenschen te komen, aanbevelen.

Voorzorgend doel der Spiritische Manifestatiën.

50. Het voorzorgend doel der manifestatiën is: de ongeloofigen te overtuigen, dat alles voor den mensch niet met dit aardsche leven eindigt, en om de geloof-

vigen een juister denkbeeld over de toekomst te geven. De goede Geesten komen om ons te onderwijzen, met het oog op onze verbetering en ontwikkeling, en niet om ons te leeren dat, wat wij nog niet weten mogen, of door eigen arbeid moeten verkrijgen. Indien het voldoende was, dat men eenen Geest ondervroeg om de oplossing van alle wetenschappelijke moeilijkheden te verkrijgen, of om voordeelige ontdekkingen en uitvindingen te doen, dan, zou op eene gemakkelijke wijze ieder domoor een geleerde, ieder luiaard zonder moeite rijk kunnen worden; en dat wil God niet. De Geesten helpen de geniale menschen, door onbewuste inspiratie, maar ten einde hun er geheel de verdienste van te laten, ontheffen zij den mensch niet van den arbeid, noch van het onderzoek.

51. Het zoude een zeer verkeerd denkbeeld omtrent de Geesten verraden, indien men geloofde, dat zij de handlangers van waarzeggers zijn. De ernstige Geesten weigeren om zich met nietige zaken in te laten; de lichtzinnige Geesten en de Spotgeesten bemoeien zich gaarne met alles, antwoorden op alles, voorzeggende al, wat men wil, zonder zich in 't minst om de waarheid te bekreunen, en scheppen er een kwaadaardig genoegen in, de al te lichtgeloovige menschen te bedriegen. Daarom is het zoo noodzakelijk, om juist te weten, welke de vragen zijn, die men aan de Geesten richten kan. (*Livre des Mediums*, no. 286. Vragen die men tot de Geesten richten kan.)

52. Behalve datgene, wat tot zedelijke verbetering kan strekken, bestaat er bij de mededeelingen, welke men van de Geesten ontvangen kan, niets dan onzekerheid. Het eerste nadeelige gevolg voor hem, die het mediumschap tot iets anders gebruikt dan waartoe hem dat geschonken is, bestaat hierin, dat hij door mislei-

dende Geesten, die ons altijd in overvloed omringen, bedrogen wordt. Ten tweede geraakt hij onder de macht van dezelfde Geesten, die door verraderlijke raadgevingen, hem tot zedelijke en materieele rampen kunnen voeren. Ten derde kan hij, na den dood, de vruchten van de kennis van het Spiritisme verliezen.

53. De manifestatiën zijn dus niet bestemd, om stoffelijke belangen te bevorderen, maar haar nut ligt geheel in de zedelijke gevolgen, welke er uit voortvloeien. Brachten zij niets anders teweeg dan dat zij eene nieuwe natuurwet doen kennen, en materieel de onsterfelijkheid der ziel bewijzen, dan zoude dit al zeer veel zijn, daar het eene nieuwe, breede baan voor de wijsbegeerte opent.

Over de Mediums.

54. Men vindt onder de mediums eene groote verscheidenheid van aanleg en eigenschappen, waardoor zij min of meer de geschiktheid bezitten, om zekere verschijnselen te doen ontstaan of zekere mededeelingen te ontvangen.

Volgens dien aanleg en die eigenschappen onderscheidt men ze in mediums, die physische verschijnselen kunnen doen ontstaan, en mediums, die intelligente mededeelingen ontvangen. Verder heeft men: ziende, sprekende, hoorende, gevoelende, teekenende, polyglottische, poëtische, musiceerende en schrijvende mediums enz. Men kan van een medium niets verwachten buiten den kring van den aanleg en de eigenschappen, welke hem eigen zijn; zonder die te kennen, kan de waarnemer zich van eenige moeilijkheden, ja zelfs, beletselen, welke zich in de practijk voordoen, niet behoorlijk rekenenschap geven. (*Livre des Mediums*, Hoofd XVI, n°. 185.)

De mediums met physische uitwerkselen bezitten de bijzondere gave, om, door middel van tafels of andere voorwerpen, stoffelijke verschijnselen te doen ontstaan, zooals: beweging, kloppen enz. Toonen deze verschijnselen de uiting eener gedachte, of blijkt het, dat zij aan eenen wil gehoorzamen, dan zijn het intelligente uitwerkselen, welke eene intelligente oorzaak te kennen geven. Dat is eene der wijzen, waarop de Geesten zich openbaren. Door middel van een zeker overeengekomen getal slagen, verkrijgt men antwoorden, welke ja of neen beduiden, of die letters aangeven, om daarmede woorden en zinnen te vormen. Deze primitieve wijze kost veel tijd, en men kan er geen uitvoerige mededeelingen door krijgen. De draaiende tafels waren de eerstelingen der wetenschap; thans nu men even snelle en volmaakte middelen van gemeenschap bezit, als tusschen levenden, maakt men van de tafels niet dan toevallig, of om proeven te nemen, gebruik.

56. Van alle middelen van gemeenschap is het schrift het eenvoudigste, snelste en gemakkelijkste, en waardoor men de volledigste mededeelingen kan verkrijgen; het is tevens de gaaf, welke men het menigvuldigst bij de mediums aantreft.

57. Om schrift te bekomen, heeft men zich in den beginne van hulpwerktuigen, zooals mandjes, plankjes enz., waaraan een potlood bevestigd was, bediend (*Livre des Mediums, Chap. XIII, n°. 152 en volgende*). Later heeft men het nuttelooze van dat bijvoegsel begrepen, en ingezien, dat men de mediums even zoogoed dadelijk met de hand, zooals gewoonlijk, kan doen schrijven.

58. Het medium schrijft door den invloed der Geesten, die zich van hem als van een werktuig bedienen. Zijne hand wordt door eene onwillekeurige beweging, welke hij meestentijds niet bedwingen kan, medege-

voerd. Sommige mediums weten niet, wat zij schrijven; anderen hebben er een min of meer onbepaald bewustzijn van, ofschoon de gedachte zelve hun vreemd is. Daardoor heeft men werktuiglijke, en onmiddellijk waarnemende of halfwerktuiglijke mediums. De Spiritische wetenschap verklaart de wijze, waarop de gedachte van den Geest op het medium overgaat, en de rol die deze laatste in de mededeelingen vervult.

59. Het medium bezit slechts het vermogen de mededeeling over te brengen, maar de mededeeling zelve is geheel afhankelijk van den wil des Geestes. Indien de Geesten zich niet willen openbaren, dan verkrijgt het medium niets; hij is dan gelijk aan een muziekinstrument zonder bespeler.

De Geesten openbaren zich alleen, wanneer zij dat willen en kunnen, en staan dus niet ten dienste der grillen van iedereen; *geen medium heeft de macht hen door zijnen wil, en tegen den hunnen, te doen komen.*

Dit verklaart de tusschenpoozen in het vermogen der mediums, en de opheffing er van, soms gedurende eenige maanden, zelfs bij de beste.

Men zou dus ten onrechte het mediumschap met een kunstvermogen gelijkstellen. Kunstvermogen wordt door arbeid verkregen, en hij, die het verkregen heeft, is er altijd meester van, terwijl het medium nooit van zijn vermogen, als geheel van vreemden invloed afhankelijk, zeker is.

60. De mediums met physische uitwerkselen, die geregeld en tengevolge van hunnen wil zekere verschijnselen doen ontstaan, hebben, aangenomen dat het geen goochelaars zijn, altijd te doen met zeer laaggeplaatste Geesten, die in zoodanige vertooningen genoeg scheppen, en wellicht gedurende hun leven hetzelfde bedrijf hebben uitgeoefend. Het zoude evenwel ongerijmd zijn

te gelooven, dat eenigszins verheven Geesten zich zouden leenen om tot eene kermisvertooning mede te werken. (Zie hiervoren bladz. 75).

61. De duisternis, welke voor sommige physische verschijnselen noodig is, wekt natuurlijk de achterdocht op, maar bewijst overigens niets tegen de wezenlijkheid van het verschijnsel zelf. Het is bekend, dat er scheidkundige samenstellingen zijn, die niet in het licht kunnen verkregen worden; dat sommige samenstellingen en ontledingden door den invloed van het licht plaats vinden; nu zijn alle Spiritische verschijnselen het gevolg der vereeniging van vloeistoffen, aan den Geest eigen, met die van het medium; aangezien deze vloeistoffen tot de *stof* behooren, moet het geen verwondering baren, dat in sommige omstandigheden de lichtgevende vloeistof deze vereeniging verhindert.

62. De intelligente mededeelingen, geschieden eveneens door de fluidieke werking van den Geest op het medium; het fluïdum van het medium moet zich met dat van den Geest vereenzelvigen. De gemakkelijheid, waarmede de mededeelingen ontvangen worden, hangt af van de affiniteit, welke tusschen de twee fluïdums bestaat. Ieder medium is dus min of meer geschikt, om den indruk of de impulsie der gedachten van dezen of genen Geest te ontvangen, en kan een goed werktuig voor den een, en een slecht werktuig voor den ander zijn. Daaruit volgt, dat, indien er twee even geschikte mediums bij elkander zijn, een Geest zich wel door den eenen, maar niet door den anderen zal kunnen openbaren.

63. Men vergist zich dus, als men gelooft, dat het voldoende is medium te zijn, om even gemakkelijk mededeelingen van alle Geesten te kunnen ontvangen. Er bestaan geen universeele mediums, zoomin om Geesten

op te roepen als om andere verschijnselen te voorschijn te brengen. De Geesten gebruiken bij voorkeur die werktuigen, welke gelijkvormig met hen gestemd zijn. Den Geest het eerste het beste werktuig te willen opdringen, zoude gelijkstaan met een pianist te willen verplichten eene viool te bespelen, onder het voorwendsel, dat, aangezien hij de muziek kent, hij op alle instrumenten moet kunnen spelen.

64. Zonder overeenstemming, door welke alleen de assimilatie van het fluïdum kan plaats vinden, zijn mededeelingen onmogelijk, onvolledig of valsch. Zij kunnen valsch zijn, omdat bij afwezigheid van den verlangden Geest, er nooit gebrek is aan andere Geesten, die altijd gereedstaan om van de gelegenheid om zich te openbaren gebruik te maken, en die zich daarbij weinig om de waarheid bekommeren.

65. Somtjids is de fluidieke assimilatie tusschen zekere Geesten en mediums onmogelijk; andere malen, en dat komt het meeste voor, komt die assimilatie slechts trapsgewijze en door den tijd tot stand. Dat verklaart, waarom de Geesten, die *gewoon* zijn zich door een medium te openbaren, het gemakkelijker doen, en waarom de eerste mededeelingen meestal iets gedwongens hebben en beknopt zijn.

66. Die assimilatie is even noodzakelijk voor de mededeelingen door kloppen (typtologie) als voor de schriftelijke openbaringen, omdat in beide gevallen de gedachten van den Geest, wat ook het daartoe gebezigde stoffelijk hulpmiddel moge zijn, moeten overgebracht worden.

67. Daar men geen medium aan den Geest, dien men wil oproepen, kan opdringen, is het 't beste hem zelve het medium te doen kiezen. In ieder geval is het noodig, dat het medium zich vooraf, ten minste

gedurende eenige minuten en, zoo mogelijk, zelfs eenige dagen te voren, door stille aandacht en door het gebed met den Geest vereenzelvigd, ten einde daardoor de fluïdieke assimilatie te doen plaats vinden en te bevorderen. Het is de eenige wijze, om de daartegen bestaande bezwaren te verminderen.

68. Wanneer de fluïdieke toestand niet gunstig is, tot verkrijging van directe mededeelingen van den Geest aan het medium, kunnen die mededeelingen door tusschenkomst van den Beschermgeest van het medium plaats vinden, in welk geval de gedachte eerst door de tweede hand, dat wil zeggen, na door twee middenstoffen gegaan te zijn, ontvangen wordt. Men zal hieruit kunnen opmaken, van hoeveel belang het is, dat het medium goed bijgestaan wordt, want indien hij bijgestaan wordt door eenen heerschzuchtigen, onwetenden of trotschen Geest, zal de mededeeling noodwendig bedorven worden.

De persoonlijke hoedanigheden van het medium oefenen, door den aard der Geesten, die zij tot zich trekken, noodwendig eenen grooten invloed op de te verkrijgen mededeelingen uit. De onwaardigste mediums kunnen krachtige mediumische eigenschappen bezitten, maar de mediums, die men het beste vertrouwen kan, zijn die, welke nevens die kracht de meeste sympathie van de Geestenwereld genieten. De meer of min indrukwekkende namen der Geesten, of die de Geesten aannemen, strekt niet het minst tot waarborg, dat die sympathie bestaat; *de altijd goede aard* der mededeelingen alleen, geeft daarvan zekerheid.

69. Op welke wijze de mededeelingen ook mogen ontvangen worden, de practijk van het Spiritisme levert altijd vele moeilijkheden op, en is voor hen, die de noodige ondervinding nog niet opgedaan hebben, niet vrij van

onaangenaamheden. Ten einde niet het onmogelijke te vergen, is het van het grootste belang, hetzij men zelf proeven neemt, of dat men eenvoudig waarnemer blijft, dat men den verschillenden aard der Geesten, welke zich kunnen manifesteren, van elkander kan onderscheiden, en de oorzaak van alle verschijnselen, de toestanden, waarin zij zich kunnen voordoen, de belemmeringen, die hun in den weg kunnen staan, leert kennen. Niet minder noodig is het, met alle toestanden, en alle klippen, welke het mediumschap omringen, met den invloed der omgeving, der zedelijke stemming, enz. bekend te zijn. (*Livre des Médiums*, 2e gedeelte.)

Bezwaren voor de Mediums.

70. Een der grootste bezwaren voor het mediumschap is de *Beheersching*, dat wil zeggen, de macht, welke sommige Geesten over de mediums kunnen uitoefenen, door zich aan hen onder verdichte namen op te dringen, en hun te beletten met andere Geesten in aanraking te komen. Dat is vooral eene klip voor den onervaren nieuweling, die, den aard van dat phenomeen niet kennende, door den schijn kan bedrogen worden, evenals hij, die niets van de geneeskunde weet, zich verkeerde denkbeelden over de oorzaak en den aard eener ziekte vormt. Indien voorafgaande studie voor den eenvoudigen opmerker nuttig is, zoo is die voor het medium onontbeerlijk, doordien zij hem het middel aan de hand doet, om het ontstaan van hinderpalen, welke voor hem nadeelige gevolgen zouden kunnen hebben, te voorkomen. Daarom kunnen wij niet genoeg aanbevelen te studeeren, vóór dat men tot de practijk overgaat. (*Livre des Médiums*, Hoofdst. XXIII.)

71. De *Beheersching* vertoont voornamelijk drie goed

gekaracteriseerde toestanden: de eenvoudige beheersching, (*obsession simple*,) de verblinding (*fascination*) en de overheersching (*subjugation*.) In den eersten toestand is het medium volkomen bewust, dat hij niets goeds verkrijgt, en maakt zich niet de minste illusie over den aard van den Geest, die halsstarrig voortgaat zich te manifesteren, niettegenstaande het medium van hem ontslagen verlangt te worden. In dezen toestand steekt geen ernstig gevaar; het is alleen onaangenaam, en het medium kan er zich van ontslaan door een tijdlang het schrijven te staken; de Geest wordt het moede dat men niet naar hem luistert en eindigt met te vertrekken.

De beheersching, welke met verblinding gepaard gaat, is van veel ernstiger aard, doordien het medium alsdan geheel begoocheld is. De Geest, die hem beheerscht, heeft zich in zulk eene mate van zijn vertrouwen meester gemaakt, dat zijn eigen oordeel omtrent de ontvangen mededeelingen geheel verlamd is, en de ongerijmdste dingen het medium verheven voorkomen.

Het kenmerkend karakter van deze beheersching is eene overdreven prikkelbaarheid bij het medium te veroorzaken, welke hem dringt alleen dat, wat hij zelf schrijft, als goed, juist en waar te beschouwen, en elken raad, ja zelfs iedere critische opmerking zeer euvel op te nemen, en liever allen omgang met zijne vrienden te staken, dan te bekennen, dat hij bedrogen wordt. Het dringt hem najverig te zijn jegens andere mediums, wier mededeelingen hooger dan de zijne geschat worden; zich in Spiritische vereenigingen als medium op te dringen, en die te verlaten als hij daar niet heerschen kan. Eindelijk kan het gebeuren, dat hij zoodanig overheerscht wordt, dat de Geest hem tot het verrichten der zotste daden, welke hem in de grootste verlegenheid brengen, verleiden kan.

72. Een van de bijzondere kenteekenen der slechte Geesten is hunne zucht om zich op te dringen; zij geven bevelen, en eischen gehoorzaamheid. De goede daarentegen dringen zich aan niemand op; zij geven raad en wil men dien niet volgen, dan vertrekken zij. Het gevolg van een en ander is, dat de indruk, welken slechte Geesten veroorzaken, bijna altijd onaangenaam en vermoeiend is, in één woord, eene soort van malaise doet ontstaan. Dikwijls veroorzaken zij eene koortsachtige' onrust, haastige en onafgebroken bewegingen. De indruk, welken de goede Geesten daarentegen maken, is kalm en zacht, een wezenlijk behaaglijk gevoel.

73. De overheerschende beheersching, vroeger met den naam van „Bezeten zijn” bestempeld, is een fysieke dwang, die altijd door Geesten van het slechtste soort wordt teweeggebracht, en die in den hoogsten graad den vrijen wil geheel kan vernietigen.

Somtijds bepaalt zich die beheersching tot het veroorzaken van onaangename gewaarwordingen, maar dikwerf ook veroorzaakt zij ongeregelde bewegingen, waanzinnige daden, schreeuwen, onzamenhangende en beleedigende uitdrukkingen, waarvan degene, die ze uit, al het bespottelijke inziet, terwijl hij niet bij machte is die in te houden. Deze toestand is geheel iets anders dan de pathologische waanzin, waarmede men hem ten onrechte verwart, want er heeft geene organische beleediging plaats gevonden. De oorzaak dus verschillend zijnde, moeten de middelen tot genezing ook anders wezen. Door het gewone middel tot genezing, zooals stortbaden en andere lichamelijke behandelingen, aan te wenden, maakt men dikwijls dat daar, waar niets dan eene zedelijke oorzaak bestond, eene bepaalde krankzinnigheid ontstaat.

74. Bij de eigenlijk gezegde krankzinnigheid bestaat

de oorzaak der kwaal inwendig, en moet men dus trachten het organisme weder in den normalen toestand te brengen. Bij de overheersching is de oorzaak der kwaal uitwendig te zoeken, en moet men den zieke van eenen onzichtbaren vijand verlossen, niet door tegen dezen physische geneesmiddelen te gebruiken, maar door er eene zedelijke kracht, sterker dan de zijne, tegenover te stellen. De ondervinding heeft geleerd, dat in zulke gevallen „bezwingingen” niet alleen altijd nutteloos zijn, maar veeleer den toestand verslimmeren dan verbeteren. Alleen het Spiritisme kan, door de wezenlijke oorzaak der kwaal aan te toonen, de middelen om die te genezen aan de hand doen. Men moet als het ware de zedelijke opvoeding van den overheerschenden Geest bevorderen. Door verstandig aangevoerde raadgevingen kan het gelukken hem te verbeteren en hem er toe te brengen, de kwellung, welke hij den zieke doet ondergaan, vrijwillig af te breken. Doet hij dat, dan is de zieke genezen. (*Livre des Médiums*, n°. 279. — *Revue Spirite*, Février, Mars et Juin, 1864. De jonge bezetene van Marmande.)

75. De overheerschende beheersching is gewoonlijk individueel; maar als eene massa slechte Geesten zich op een volk werpt, kan het een aanstekend karakter aannemen. Een verschijnsel van dien aard had ten tijde van Christus plaats. Een machtige, zedelijke voortreffelijkheid alleen kon toen die kwade wezens, die toen onder den naam van Demons bekend waren, overwinnen en de kalmte aan hunne slachtoffers hergeven 1).

76. Wij moeten evenwel hierbij opmerken, dat de

1) Een dergelijk epidemium heerschte eenige jaren geleden in een dorp in Opper-Savoye (zie *Revue Spirite*, April en December 1862; Januari, Februari, April en Mei 1863: de Bezetenen van Morzines.)

beheersching, van welken aard ook, geheel onafhankelijk van het mediumschap is, en dat men haar, vooral de laatstgenoemde, in alle graden bij eene massa menschen aantreft, die nooit van Spiritisme hebben hooren spreken. Inderdaad, wanneer de Geesten altijd bestaan hebben, moeten zij ook altijd denzelfden invloed uitoefend hebben. Het mediumschap is geene oorzaak vóór dien invloed, maar eenvoudig een van de wijzen, waarop die invloed zich openbaart. Men kan dus met zekerheid besluiten, dat ieder beheerscht wordend medium dezen invloed op de eene of andere wijze, dikwijls bij de meest gewone bedrijven van het leven, heeft moeten ondervinden, en dat zonder het mediumschap die invloeden zich op eene andere wijze zouden geopenbaard hebben. Deze openbaringen worden dikwijls aan die geheimzinnige ziekten, welke aan elk onderzoek der geneeskunst ontsnappen, toegeschreven. *Door* het mediumschap verraadt de kwade Geest zijne tegenwoordigheid; *zonder* het mediumschap is hij een verborgen vijand, tegen wien men niet op zijne hoede is.

77. Zij, die niets buiten de Stof erkennen, kunnen ook geen geheime oorzaken aannemen; maar wanneer de wetenschap het materialistische spoor zal verlaten hebben, zal zij in de werking der ons omringende onzichtbare wereld eene macht erkennen, die zoowel op de stoffelijke als op de zedelijke zaken inwerkt. Het zal eene nieuwe baan voor den vooruitgang openen, en de sleutel tot eene menigte verkeerd begrepen verschijnselen zijn.

78. Daar de beheersching nooit de daad van eenen goeden Geest is, blijft het van belang den aard van degenen, die zich openbaren, te leeren onderscheiden. Het niet behoorlijk ingelichte medium kan door den schijn bedrogen worden; maar hij, die gewaarschuwd

is, merkt het geringste verdachte teeken op, en de Geest, ziende dat voor hem daar niets uit te richten is, eindigt met heen te gaan. De voorafgaande kennis der middelen om de goede van de kwade Geesten te onderkennen, is dus onontbeerlijk voor ieder medium, die zich niet aan het gevaar om in den val te loopen wil blootstellen. Van niet minder belang is het voor den eenvoudigen onderzoeker, die daardoor de waarde van hetgene hij hoort en ziet beoordeelen kan. (*Livre des Médiums*, Hoofdst. XXIV).

Eigenschappen der Mediums.

79. De gave van het mediumschap hangt van het organisme af, en is onafhankelijk van het zedelijke gehalte van het medium. Men vindt het bij de onwaardigste, evenals bij de edelste menschen ontwikkeld. Niet aldus is het met de voorkeur, die de goede Geesten aan de mediums geven.

80. De goede Geesten openbaren zich al of niet gaarne door dit of dat medium, naarmate dit meer of min met hen sympathiseert. Wat de goede hoedanigheid eens mediums bepaalt, is niet het gemak waarmede hij eene mededeeling ontvangt, maar de geschiktheid om niets dan goede te ontvangen en niet de speelbal van lichtzinnige en bedrieglijke Geesten te worden.

81. De mediums die dikwijls, wat het zedelijke betreft, veel te wenschen overlaten, ontvangen zeer goede mededeelingen, welke alleen van goede Geesten afkomstig kunnen zijn, en men behoeft zich daarover niet te verwonderen, want het is dikwijls om de belangen van het medium te bevorderen en hem wijzen raad te geven, dat het gebeurt. Indien hij er geen voordeel uit trekt, is hij des te misdadiger; hij onderteekent dan

zijn eigen vonnis. God, die de oneindige Liefde is, kan Zijnen bijstand niet weigeren aan hen, die hem juist het meeste noodig hebben. De deugdzame leeraar, die den misdadiger tracht beter te maken, doet niets anders, dan wat de goede Geesten voor de mingoede mediums doen.

Aan den anderen kant zullen goede Geesten, aan allen nuttig onderwijs willende geven, zich van het werktuig, dat zij ter hunner beschikking hebben, bedienen; maar zij laten het liggen, zoodra zij er een vinden, dat zich met hen vereenzelvigen en nut uit hunne lessen trekken kan. Wanneer de goede Geesten zich verwijderen, hebben de kwade, die zich weinig storen aan de zedelijke hoedanigheden, welke hun in den weg staan, vrij spel.

Het gevolg daarvan is, dat, als de minder zedelijke goede mediums zich niet beteren, zij vroeg of laat de prooi zullen worden der kwade Geesten, die hen dikwijls, zelfs in dit leven, tot hun verderf en tot de grootste rampen drijven. Wat hun mediumschap aangaat, dat zal, zoo schoon als het was en gebleven zoude zijn, eerst door het vertrek der goede Geesten bederven en later geheel te niet gaan.

82. De beste mediums zijn daarom niet tegen het bedrog der bedrieglijke Geesten beveiligd. Vooreerst, omdat niemand zóó volmaakt is, dat hij geene zwakke zijde zoude hebben, waardoor een slechte Geest vat op hem kan hebben; ten tweede, laten de goede Geesten dat somtijds toe om hun oordeel te oefenen, hun de waarheid van dwaling te leeren onderscheiden, en hen waakzaam te maken, opdat zij niets blindelings en zonder onderzoek zouden aannemen. Bedrog is evenwel nooit het werk van goede Geesten zelve, en iedere eerbiedwaardige naam, waarmede eene dwaling onder-teekend is, is noodwendig verdacht.

Het kan ook eene beproeving zijn, aan het geduld en de volharding van iederen Spiritist, hetzij al of niet medium, opgelegd. Degenen, die door een weinig misleiding ontmoedigd worden, leveren daardoor aan de goede Geesten het bewijs, dat zij niet op hen kunnen rekenen.

83. Het behoeft ons niet meer verwondering te baren dat slechte Geesten verdienstelijke menschen plagen, dan dat op aarde slechte menschen de goede met woede vervolgen.

Opmerkelijk is het, dat sedert de uitgave van het „Boek der Mediums”, de beheerscht wordende mediums veel minder talrijk zijn. De oorzaak daarvan is, dat zij, vooraf gewaarschuwd, op hunne hoede zijn en het geringste teeken, dat eenen slechten Geest kan verraden, opmerken. De meeste mediums, die beheerscht worden, hebben òf vooraf niet gestudeerd, òf de hun gegeven raadgevingen niet opgevolgd.

84. Wat het eigenlijk gezegde medium vormt is eene gave, die bij den een meer, bij den ander minder aanwezig of ontwikkeld kan zijn. Vertrouwbare mediums, die, welke men wezenlijk goede mediums kan noemen, zijn zulken, die de gave, welke zij bezitten, goed gebruiken, en daardoor de geschiktheid hebben om de tolk van goede Geesten te zijn. De gave daar gelaten, staat de macht van het medium, om de goede Geesten aan te trekken en de slechte af te weren, in verhouding tot hunne zedelijke voortreffelijkheid. Deze voortreffelijkheid staat in verhouding gelijk met de som der hoedanigheden, welke den braven mensch samenstellen. Door deze wint hij de genegenheid der goeden en oefent hij invloed op de slechten uit.

85. Om dezelfde reden brengt de som der zedelijke onvolmaaktheden van het medium, hen nader tot de

natuur der slechte Geesten, en ontnemt hem daardoor den noodigen invloed om die te verwijderen. Terwijl hij het moet wezen, die hun ontzag inboezemt, zijn zij het, die hem beheerschen. Dat is niet alleen op mediums toepasselijk, maar op iederen mensch, daar er niet één bestaat, op wien de Geesten geen invloed uitoefenen. (Zie hiervoren n°. 74 en 75.)

86. Met het oogmerk om het medium te beheerschen, weten de kwade Geesten van al zijne zedelijke gebreken gebruik te maken. Het gebrek, dat hun daartoe de beste gelegenheid geeft, is de *hoogmoed*, en die is dan ook de ondeugd, welke men bij beheerscht wordende mediums, vooral bij de verblinden, aantreft. Het is hoogmoed, die hen aan hunne onfeilbaarheid doet gelooven, en die hen noopt goede raadgevingen te verwerpen. Dat gevoelen wordt ongelukkigerwijze opgewekt door de loftuitingen, welke hun worden toegezwaaid; wanneer zij eene eenigszins uitstekende geschiktheid bezitten, worden zij gezocht, gevlaid; zij beginnen hunne gewichtigheid in te zien, beschouwen zich zelve als onmisbaar, en dat is het, wat hen ten verderve leidt.

87. Terwijl het onvolmaakte medium zich verhoogvaardigt op de meestal verdachte namen van vermaarde personen, die de mededeelingen, welke hij ontvangt, onderteekenen, en zich zelfs als den bevoorrechtten tolk der hemelsche machten beschouwt, vermeent het goede medium zulk eene gunst niet waardig te zijn; hij koestert altijd een heilzaam wantrouwen omtrent de hoedanigheid der mededeelingen, welke hij ontvangt, en gaat niet alleen op zijn eigen oordeel af, daar hij slechts een passief werktuig is. Hij begrijpt dat, indien de mededeelingen goed zijn, hij dat niet aan zich zelve kan toeschrijven, evenmin als hij zich voor eene slechte mededeeling verantwoordelijk acht, en dat het belachelijk zoude

wezen, de absolute identiteit der Geesten met hand en tand te willen volhouden. Hij laat hierover onpartijdige lieden oordeelen, zonder dat zijne eigenliefde door een afkeurend oordeel meer te lijden heeft, dan de tooneelspeler gekwetst wordt, door het afkeuren van een tooneelstuk, waarin hij eene rol vervult. Zijn karakter onderscheidt zich vooral door eenvoudigheid en bescheidenheid; hij gevoelt zich gelukkig door de gave, welke hij bezit, niet omdat het zijne ijdelheid streelt, maar omdat hij daardoor een middel bezit om nuttig te kunnen zijn; hetgeen hij dan ook gaarne, wanneer men hem daartoe in de gelegenheid stelt, doet, zonder zich ooit gekrenkt te gevoelen, als men hem niet op den eersten rang plaatst.

De mediums zijn de tusschenpersonen en de tolken der Geesten; het is dus voor dengene, die eene oproeping wil laten doen, en zelfs voor den eenvoudigen onderzoeker, van het grootste belang, de waarde van het te bezigen werktuig te kunnen schatten.

88. Het mediumschap is, evenals alle andere be-gaafdheden, een gave Gods, welke men zoowel tot het kwade als tot het goede kan aanwenden, en van welke men misbruik maken kan. Die gave is ons gegeven met het doel, om ons met de zielen van hen, die geleefd hebben, onmiddellijk in gemeenschap te stellen, ten einde hun onderwijs te ontvangen, en ons in het toekomstige leven in te wijden. Gelijk het gezicht ons in aanraking brengt met de zichtbare wereld, brengt het mediumschap ons in aanraking met de onzichtbare; degene, die het tot een nuttig doel of tot verbetering van zich zelve en van zijnen naaste gebruikt, vervult eenen wezenlijken plicht, waarvoor hij beloond zal worden. Degene, die er misbruik van maakt, en het tot nietige doeleinden, of ter verkrijging van stoffelijk

voordeel aanwendt, leidt het van Gods voorzorgend doel af, en zal daarvoor vroeg of laat, evenals ieder-een, die van eene goede gave een slecht gebruik maakt, te lijden hebben.

Kwakzalverij.

89. Sommige Spiritische manifestaties zijn vrij gemakkelijk na te bootsen; maar het zoude ongerijmd zijn daaruit de gevoltrekking te maken, dat, daar de kunstmakers en goochelaars ze geëxploiteerd hebben, er geene manifestatiën bestaan. Voor hem, die onderwezen is, en die de gewone voorwaarden kent, waaronder zij zich voor kunnen doen, is het gemakkelijk, de nabootsing van de wezenlijkheid te onderscheiden. De nabootsing kan trouwens nooit volkomen zijn, en kan alleen den onwetende, die buiten staat is de onderscheiden karakteristieke schakeeringen van het ware verschijnsel te vatten, bedriegen.

90. De gemakkelijkst na te bootsen manifestatiën zijn zekere physische, zoomede alledaagsche intelligente verschijnselen, zooals: beweging, kloppen, aanbrenge van voorwerpen, direct schrift, platte onbeduidende antwoorden, enz. Dat is niet het geval met verheven intelligente mededeelingen. Om de eerste na te bootsen is slechts handigheid noodig; voor de andere zoude men meestal eene buitengewone kunde, eene boven alles verheven intellectuele voortreffelijkheid, en eene gave om als 't ware over alles voor de vuist te kunnen spreken, moeten bezitten.

91. Zij, die het Spiritisme niet kennen, zijn gewoonlijk geneigd om de goede trouw der mediums te verdenken. Onderwijs en ondervinding kunnen hun de mid-

delen aan de hand doen, om zich van de wezenlijkheid der feiten te overtuigen, maar buiten dat, is de volstreckte belangloosheid en achtbaarheid van het medium de beste waarborg, dien zij daarvoor vinden kunnen. Er zijn toch menschen genoeg, wier stand in de maatschappij, gevoegd bij hun karakter, hen voor alle verdenking vrijwaart. Het gezond verstand zegt ons, dat winstbejag een lokaas is tot het plegen van bedrog, en dat kwakzalverij zich niet afgeeft met iets, waarbij geen voordeel te behalen is. (*Livre des Médiums*, Hoofdst. XXVIII: kwakzalverij, goochelarij, bezoldigde mediums, Spiritisch bedrog, n°. 300. *Revue Spirite*, 1862, p. 52.)

92. Onder de ingewijden in het Spiritisme vindt men, zooals overal, dweepers en opgewonden lieden. Dezen zijn in het algemeen de slechtste verspreiders der wetenschap, omdat men het gemak, waarmede zij, zonder onderzoek, alles voor waar aannemen, wantrouwt. De verlichte Spiritist wacht zich voor die geestdrift, welke verblindt; hij onderzoekt alles met bedaardheid en kalmte, en dat is het middel om noch door de verbeelding, noch door bedriegers in dwaling gebracht te worden. De goede trouw daargelaten, moet de nieuweling, vóór alles, op het achtenswaardige van het karakter dergenen, tot wie hij zich wendt, acht geven.

Identiteit der Geesten.

93. Aangezien men bij de Geesten al de verkeerdheden, aan de menschen eigen, aantreft, is onder hen ook de list en de logen vertegenwoordigd; er zijn er die zich niet ontzien, met de achtenswaardigste namen te pronken, om daardoor meer vertrouwen in te boezemen. Men moet zich dus wel wachten, de volstreckte echtheid van alle handteekeningen aan te nemen.

94. De identiteit is een der grootste bezwaren van het practische Spiritisme. Het is dikwijls onmogelijk die te constateeren, vooral als het namen van verheven Geesten der oudheid zijn. Onder de Geesten, die zich aan ons openbaren, zijn er velen, die eenen ons onbekenden naam dragen. Om onze gedachten te vestigen, kunnen zij die van eenen anderen bekenden Geest, tot dezelfde categorie behoorende, aannemen; indien zich dus een Geest onder den naam van St.-Petrus openbaart, dan bewijst niets, dat hij juist de Apostel van dien naam is; hij *kan* het zijn, maar het kan ook een Geest van denzelfden rang als hij, of een door hem gezondene, zijn.

De quaestie der identiteit is in het bovenaangehaalde geval geheel van ondergeschikt belang, en het zoude kleingeestig zijn er aan te hechten; maar wat hier van belang is, dat is de aard der mededeeling zelve; is die goed of slecht, hem, wiens naam zij draagt waardig of onwaardig; en zoude deze haar als de zijne willen erkennen of niet? Dat is alleen de vraag.

95. De identiteit is gemakkelijker te herkennen als het Geesten van onzen tijd betreft, wier karakter en gewoonten men kent, want het is door die gewoonten en de bijzonderheden van het privaat-leven, dat de identiteit het zekerst, en dikwijls op onwederlegbare wijze, bewezen wordt. Wanneer men een bloedverwant of vriend oproept, is het de *persoon*, in wien men belang stelt, en is het in dat geval zeer natuurlijk, dat men de zekerheid van de identiteit tracht te verkrijgen; maar de middelen, welke door hen, die slechts onvolledig met het Spiritisme bekend zijn, daartoe aangewend worden, zijn onvoldoende en kunnen tot dwaling leiden.

96. De Geest zelf bewijst zijne identiteit door eene menigte bijzonderheden, welke uit de mededeelingen

zelve voortvloeien. In deze toch spiegelen zijne gewoonten, zijn karakter, zijne taal, ja zelfs zijne, hem eigene, uitdrukkingen zich af. Die identiteit openbaart zich nog door vertrouwelijke bijzonderheden, welke hij geheel uit zich zelve aan de personen, die hij genegen is, mededeelt. Dat zijn de beste bewijzen van identiteit, doch de Geest antwoordt zeer zelden op de vragen, die tot hem over zijne identiteit worden gericht, vooral niet wanneer die door hem onverschillige menschen, uit nieuwsgierigheid en met het doel om hem op de proef te stellen, gedaan worden. De Geest bewijst zijne identiteit op de wijze, welke hem goeddukt of mogelijk is, al naarmate de geschiktheid zijns vertolkers. Dikwijls zijn die bewijzen zeer talrijk; de fout zit daarin, dat men verlangt, dat de Geest die geven zal op de wijze welke door dengene, die de oproeping doet, verlangd wordt, want dan weigert de Geest zich aan dien eisch te onderwerpen.

(*Livre des Médiums*, Hoofdst. XXIV: Identiteit der Geesten. — *Revue Spirite*, 1862, p. 82: Bewijzen van Identiteit).

Tegenstrijdigheden.

97. De tegenstrijdigheden, welke men dikwijls in de taal der Geesten opmerkt, kunnen alleen hen, die slechts eene oppervlakkige kennis van het Spiritisme bezitten, verwonderen. Die tegenstrijdigheden toch zijn het gevolg van de natuur der Geesten, die, zooals reeds gezegd is, slechts datgene kennen, wat zij naarmate hunner ontwikkeling weten kunnen, en onder welke er zijn, die minder weten dan sommige menschen. Over een aantal dingen kunnen zij dus niets anders dan hun persoonlijk, min of meer juist, gevoelen, waarin wellicht

de vooroordeelen, waarvan zij zich nog niet ontdaan hebben, afgespiegeld worden, mededeelen. Anderen vormen zich, over hetgeen zij nog niet kennen en, voornamelijk over wetenschappelijke quaestiën en over den oorsprong der dingen, een eigen systeem. Het moet dus volstrekt geen verwondering baren, indien zij het onderling niet altijd ééns zijn.

98. Ook verwondert men zich, dat men tegenstrijdige mededeelingen ontvangt, die door denzelfden naam onderteekend zijn. Het zijn alleen de mindere Geesten, die, als het hun te pas komt, eene tegenstrijdige taal kunnen voeren; maar de verheven Geesten spreken zich zelden of nimmer tegen. Al degenen, die eenigermate met de geheimen der Geestenwereld bekend zijn, weten met welk gemak sommige Geesten, om meer geloof aan hunne woorden te hechten, valsche namen aannemen. Men kan met zekerheid aannemen, dat, indien twee mededeelingen, in het wezen der gedachte met elkander in strijd, doch met denzelfden eerbiedwaardigen naam onderteekend zijn, ééne van beide zeker valsch is.

99. Wij hebben twee middelen om ons een eigen oordeel over een twijfelachtig geval te vormen: het eerste is, alle mededeelingen aan het strenge oordeel der rede, van het gezond verstand en der logica te onderwerpen. Dat wordt door alle goede Geesten aanbevolen. De kwade wachten zich wel dien raad te geven, want zij weten zeer goed, dat hunne mededeelingen, bij een ernstig onderzoek, alleen verliezen kunnen. Daarom vermijden zij ook iedere discussie en willen op hun woord geloofd worden. Het tweede kenmerk der waarheid is, de overeenstemming in hetgeen onderwezen wordt. Wanneer hetzelfde grondbeginsel op onderscheidene punten der aarde, door verschillende Geesten en door elkander onbekende mediums,

welke niet onder denzelfden invloed staan, verkondigd wordt, kan men tot het besluit komen, dat die mededeeling meer waarheid behelst, dan die, welke slechts uit eene bron vloeit, en met de meerderheid in tegenpraak is.

(*Livre des Médiuns*, Hoofdst. XXVII: Van de tegenstrijdigheden en mystificatiën. — *Revue Spirite*, April 1864, p. 99: Gezag van de Spiritische leer. — *La morale de l'Évangile selon le Spiritisme*. Inleiding, p. VI).

Gevolgen van het Spiritisme.

100. Bij de onzekerheid der Geesten-openbaringen vraagt men zich zelve af: waartoe mag dan wel de studie van het Spiritisme dienen?

Het dient om *feitelijk* het bestaan der Geestenwereld te bewijzen.

Bestaat de Geestenwereld uit de zielen van degenen, die geleefd hebben, dan vloeit daaruit voort het bewijs van het bestaan der ziel, en van haar voortleven na den dood van het lichaam.

De zielen, die zich aan ons openbaren, maken ons, al naarmate de wijze, waarop zij van hun aardsche leven hebben gebruik gemaakt, met hunne vreugde of met hun lijden bekend; hieruit ontleenen wij het bewijs der toekomstige straffen en belooningen.

De zielen of Geesten verbeteren, door de beschrijving van hunnen toestand, de valsche denkbeelden, welke men zich over het toekomstige leven, en voornamelijk over den aard en den duur der straffen, gemaakt had.

Het toekomstige leven is dus, van eene onbepaalde en onzekere theorie, eene door feiten verkregen zekerheid geworden en daaruit vloeit de noodzakelijkheid voort, van in het tegenwoordige leven, dat slechts zeer

kort is, zooveel mogelijk ten voordeele van het volgende leven, hetwelk zonder einde is, te arbeiden.

Gesteld eens dat iemand van twintig jaren zeker was, op vijf en twintigjarigen leeftijd te zullen sterven; wat zoude hij dan gedurende die vijf jaren, welke hem nog te leven overbleven, doen? Zoude hij voor de toekomst arbeiden? Zeer zeker, neen; hij zou trachten zooveel mogelijk te genieten, en het als eene dwaasheid beschouwen, zich zelve zonder doel vermoeienissen of ontberingen op te leggen. Had hij evenwel de zekerheid eenen tachtigjarigen ouderdom te zullen bereiken, dan zoude hij geheel anders handelen, omdat hij de noodzakelijkheid zoude inzien van nu eenige oogenblikken rust op te offeren, om daardoor later gedurende vele jaren rust te kunnen genieten. Evenzoo is het met hem, voor wien het toekomstige leven eene zekerheid is.

De twijfel aan een toekomstig leven leidt er geheel natuurlijk toe, alles op te offeren, om de genietingen van het tegenwoordige te kunnen smaken. Vandaar die overdreven waarde, welke men aan rijkdom hecht.

De overdreven waarde, welke men aan de aardsche goederen hecht, wekt de begeerte, den nijd, de walgunst op van degenen die weinig hebben, tegen hen die veel bezitten. Tusschen de begeerlijkheid en de zucht om zich, tot welken prijs ook, meester te maken van hetgeen een ander heeft, ligt maar ééne schrede; daaruit komen haat, twisten, rechtsgedingen, oorlogen en al de kwalen, welke door het egoïsme ontstaan, voort.

Door den twijfel aan de toekomst ziet hij, die in dit leven onder kommer en verdriet gebukt gaat, alleen in den dood het einde van zijn lijden. Is alle hoop voor hem verloren, dan vindt hij het rationeel, door zelfmoord een einde aan dat lijden te maken.

Zonder hoop voor de toekomst, is het niet meer dan natuurlijk, dat de mensch, gedrukt door teleurstellingen, wanhopig wordt. De hevige gemoedsaandoeningen, welke hij ondervindt, zijn door de schokken, die zij op zijne hersenen teweegbrengen, oorzaak van de meeste gevallen van krankzinnigheid.

Zonder toekomstig leven, is het tegenwoordige voor den mensch de hoofdzaak, het eenige voorwerp van zijne zorgen. Hij brengt alles daartoe terug; daarom wil hij vóór alles genieten, niet alleen materieel genot, maar hij wil ook eer inoogsten. Hij streeft er naar te schitteren, zich boven anderen te verheffen, zijne medemenschen door de vertooning van pracht en hoogen rang te verblinden. Vandaar die onbegrensde eer- en heerschzucht, en de waarde, welke hij aan titels en al het klatergoud der ijdelheid hecht, waarvoor hij zelfs zijne eer zoude opofferen, omdat hij niets meer hierna verwacht.

De zekerheid van een toekomstig leven en zijne gevolgen geeft eene geheel andere richting aan den loop der gedachten, en doet de dingen uit een geheel ander oogpunt beschouwen. Het is een sluier, die weggeschoven wordt en ons eenen oneindigen, prachtigen gezichteinder doet aanschouwen. Voor de oneindigheid en de grootheid van het leven aan gene zijde van het Graf, verdwijnt het aardsche leven als eene seconde voor de Eeuwigheid, als een stofje voor eenen berg; alles wordt hier klein, nietig, en men verwondert zich, dat men aan zulke vergankelijke en onbeduidende dingen zoo véél waarde hechte. Vandaar onder alle omstandigheden van het leven eene kalmte en gerustheid, welke reeds zaligheid kan heeten, vergeleken bij de zorgen en angsten, die men zich zelven oplegt, bij de kwellingen, die men zich maakt, door de pogingen om

zich boven anderen te verheffen; vandaar bij ongelukken en teleurstellingen die berusting, ja zelfs een zekere onverschilligheid, welke het vervallen tot wanhoop belet en ook noodwendig de oorzaak van krankzinnigheid en de gedachte aan zelfmoord wegneemt.

Met de zekerheid omtrent de toekomst wacht de mensch af en onderwerpt zich; met den twijfel verliest hij geduld, omdat hij alleen iets van dit leven verwacht.

Het voorbeeld van hen, die geleefd hebben, bewijst, dat de som van het toekomstig geluk geëvenredigd is aan den zedelijken vooruitgang, dien men verkregen en aan het goede, dat men op aarde gedaan heeft; dat de som van het ongeluk gelijkstaat met die der ondeden en slechte daden, welke men bezeten en gepleegd heeft, en daaruit vloeit bij allen, welke van die waarheid overtuigd zijn, eene geheel natuurlijke neiging voort, namelijk, om het goede te doen en het kwade te laten.

Wanneer eenmaal de meerderheid van het menschedom daarvan doordrongen zal zijn, die grondbeginselen zal toepassen, en het goede in practijk zal brengen, dan zal de uitkomst er van zijn, dat het goede de overhand boven het kwaad krijgt; dat de menschen elkan- der niet meer zullen trachten te benadeelen; dat zij hunne maatschappelijke instellingen, met het oog op het welzijn van allen, maar niet tot voordeel van eenigen, zullen inrichten; in één woord, dan zullen zij begrijpen, dat de wet der LIEFDE, ons door Christus onderwezen, zelfs in dit leven de eenige bron van waar geluk is, en zullen zij hunne burgerlijke wetten op die der Liefde grondvesten.

Het bewezen bestaan der ons omringende Geesten- wereld en van haren invloed op de stoffelijke wereld,

is de openbaring van eene der natuurmachten, en dientengevolge de sleutel ter opheldering eener menigte tot nog toe onbegrepen verschijnselen, zoowel van stoffelijken als van zedelijken aard.

Wanneer de wetenschap ook deze nieuwe, tot heden miskende, kracht erkend zal hebben, zal zij eene menigte dwalingen, welke ontstaan zijn; doordien zij alles aan eene éénige oorzaak, *de stof*, toeschrijft, herstellen. De erkenning dezer nieuwe oorzaak voor de verschijnselen der natuur zal, evenals iedere nieuwe ontdekking, een hefboom voor den vooruitgang zijn; met de hulp der Spiritische wet zal de gezichteinder der wetenschap zich uitbreiden, zooals die door de wet der aantrekkingskracht eveneens vergroot is.

Wanneer de geleerden van hunnen leerstoel het bestaan van de Geestenwereld en hare werking op de verschijnselen van het leven zullen verkondigd hebben, zullen zij, in stede van de jeugd ontvankelijk te maken voor de verwerping der gedachte aan een toekomstig leven, haar een tegengift schenken, dat haar voor het materialisme behoeden zal.

Bij de lessen der classieke wijsbegeerte onderwijzen de hoogleeraren het bestaan der Ziel en hare hoedanigheden, volgens de onderscheidene bestaande scholen, doch zonder er bewijzen voor aan te voeren. Is het dan niet zonderling, dat nadat bewijzen geleverd worden, dezelfde leeraars die verwerpen, en als bijgeloof behandelen? Zeggen zij daardoor niet aan hunne leerlingen: wij leeren u wel de onsterfelijkheid der ziel, maar zij wordt door niets bewezen? Als een geleerde eene hypothese over eenig punt van wetenschap stelt, dan zoekt hij ijverig en begroet met vreugde de feiten, welke van die hypothese eene waarheid kunnen maken; waarom zien dan de hoogleeraren in de wijsbegeerte,

wier plicht het toch is den studenten te bewijzen, dat zij eene ziel hebben, op de middelen om hun daarvan een overtuigend bewijs te leveren, met minachting neer?

101. Vooronderstellen wij dat de Geesten ons niets meer dan hetgeen wij reeds weten, of niets, dat wij niet evengoed uit ons zelve zouden kunnen weten, konden leeren, dan moet men toch inzien, dat de enkele constateering van het bestaan der Geestelijke wereld, noodwendig eene geheele omkeering in de denkbeelden moet teweegbrengen; en eene omkeering in de denkbeelden brengt noodwendig eene omwenteling in de orde der dingen voort; het is deze omwenteling, die door het Spiritisme wordt voorbereid.

102. Maar de Geesten doen meer dan dat. Indien hunne mededeelingen met zekere moeielijkheden gepaard gaan en nauwlettende voorzorgen vereischen, om er de waarheid van te kunnen aannemen, blijft het niettemin waar, dat de verlichte Geesten, indien men het verstaat hen te ondervragen, ons onbekende feiten kunnen openbaren en onbegrepen zaken kunnen verklaren, en ons, indien hun dit veroorloofd is, op den weg tot sneller ontwikkeling kunnen leiden. Het is vooral daarom, dat eene grondige en oplettende studie der Spiritische wetenschap onontbeerlijk is, opdat men van haar niets verge, dan wat zij in staat is te geven, en op de wijze waarop zij het geven kan. Het is door het overschrijden van die grens, dat men zich er aan blootstelt bedrogen te worden.

103. De kleinste oorzaken kunnen de grootste gevolgen hebben. Een klein zaadje kan eenen grooten boom voortbrengen; het vallen van eenen appel heeft de wet, welke het Heelal beheerscht, doen vinden, de beweging van kikvorschen in eenen schotel de macht van het galvanisme doen kennen, evenzoo heeft het

geminachte verschijnsel der draaiende tafels, het bewijs van het bestaan der onzichtbare wereld voortgebracht, en dit bewijs wederom eene leer, die in weinige jaren zich over de geheele wereld heeft verspreid; eene leer, die alleen door de constateering der wezenlijkheid van het toekomstige leven, de wereld kan vervormen.

104. Het Spiritisme leert geene, of althans weinige, geheel nieuwe waarheden, volgens het axioma, dat er niets nieuws onder de zon bestaat. Er zijn geene absolute waarheden, dan alleen de eeuwige. Die, welke het Spiritisme verkondigt, op de natuurwetten gegrond zijnde, hebben dus ten allen tijde moeten bestaan, en dit is de reden, dat alle tijden sporen dier studie hebben achtergelaten, welke nu door eene meer volledige studie en nauwkeuriger waarneming ontwikkeld zijn. De waarheden, welke het Spiritisme verkondigt, zijn dus meer uitwerkselen, dan uitvindingen.

Het is niet het Spiritisme, dat de Geesten heeft ontdekt of uitgevonden; evenmin heeft het de Geestelijke wereld, waaraan men ten allen tijde geloofd heeft, ontdekt; maar het Spiritisme bewijst alleen het bestaan er van door materieele feiten, en vertoont een en ander in het ware licht, ontdaan van vooroordeelen en bijgeloovige meeningen, die twijfel en ongeloof doen geboren worden.

Aanmerking. Deze verklaringen, hoe onvolledig ook, zijn voldoende om het standpunt, waarop het Spiritisme gevestigd is, den aard der verschijnselen, en de mate van vertrouwen, dat men, de omstandigheden waaronder zij plaats vinden, in aanmerking genomen, er aan schenken kan, aan te wijzen.

DERDE HOOFDSTUK.

OPLOSSING VAN EENIGE PROBLEMEN DOOR MIDDEL DER SPIRITISCHE LEER.

De menigvuldigheid der werelden.

105. *Zijn de vele werelden, die de ruimte bevat, evenals de aarde, door menschen bewoond?*

Alle Geesten bevestigen dat, en ons verstand zegt ons, dat het zoo zijn moet. De aarde, die noch door haren stand, noch door hare grootte, eenen bijzonderen rang in het Heelal bekleedt, kan niet het uitsluitende voorrecht, bewoond te zijn, rechtvaardigen; ook kan God die millioenen wereldbollen niet geschapen hebben, alleen, om tot genot voor ons gezicht te dienen, des te minder, omdat het grootste gedeelte voor ons onzichtbaar is. (*Livre des Esprits*, n°. 55. *Revue Spirite*, 1858, p. 65: Menigvuldigheid der werelden door Flammarion.)

106. *Indien de werelden bewoond zijn, kan het dan zijn door wezens, in alles gelijk aan die der aarde? met andere woorden: zouden die bewoners op onze aarde, en wij op de hunne, kunnen leven?*

De uiterlijke vorm zoude ten naastenbij dezelfde kunnen zijn, doch het organisme moet geschikt wezen om in de middenstof, waarin zij zich bewegen moeten, te kunnen leven, zooals de visschen in het water en

de vogels in de lucht. Indien de middenstof, waarin zij leven moeten, anders dan die op aarde is, gelijk alles doet vermoeden, en zooals alle sterrenkundige waarnemingen ook schijnen aan te toonen, dan moet het organisme verschillend zijn, en het is dus niet waarschijnlijk, dat de bewoners, in hunnen normalen toestand, met hetzelfde lichaam op de verschillende werelden zouden kunnen leven. Dat wordt ook door alle Geesten bevestigd.

107. *Aangenomen, dat al die werelden bewoond zijn: bekleeden zij dan, zoowel zedelijk als intellectueel, denzelfden rang als de aarde?*

Naar hetgene de Geesten leeren, staan de werelden op onderscheidene trappen van ontwikkeling; eenige staan met de aarde gelijk, andere zijn, daarbij vergeleken, achterlijk; de menschen zijn er dan ruwer, meer materieel, en meer tot het kwade geneigd. Daarentegen zijn er werelden, die zedelijk, intellectueel en stoffelijk op eenen hooger trap van ontwikkeling staan; daar is het zedelijke kwaad onbekend, en zijn kunsten en wetenschappen tot eene volmaaktheid gebracht, waarvan wij ons geen denkbeeld kunnen vormen. Het organisme is daar minder stoffelijk, zoodat het noch aan gebreken, noch aan ziekten, noch aan smarten onderhevig is. De mensch leeft daar in vrede, zonder te trachten zijnen medemensch te schaden, vrij van verdriet, zorgen, kommer en van de behoeften, welke hem op aarde omringen. Er zijn eindelijk werelden, die nog meer ontwikkeld zijn, waar het bijna aetherisch lichamelijk omhulsel meer en meer aan dat der engelen gelijk wordt. In de opklimmende reeks der werelden, behoort de aarde noch tot de eerste, noch tot de laatste, maar zij is ééne der meest materieele en achterlijke werelden. (*Revue Spirite* 1858, p. 67, 108 en 223. — *Idem* 1860,

p. 318 en 320. — *La morale de l'Évangile selon le Spiritisme*, Hoofdst. III).

De Ziel.

108. *Waar is de zetel der ziel?*

De ziel bevindt zich niet, zooals men in het algemeen denkt, in het eene of ander deel van ons lichaam, maar vormt, vereenigd met het perispriet, een fluidiek geheel, hetwelk het lichaam geheel doordringt en zich daarmede vereenzelvigd, waardoor zij een samengesteld wezen vormen. Het sterven is, om zoo te zeggen, slechts eene scheiding der deelen. Men kan zich twee gelijke lichamen voorstellen, het eene van het andere doordrongen, gedurende het leven ineengesmolten, en na den dood van elkander afgescheiden. Bij het sterven wordt een dezer lichamen vernietigd, terwijl het andere blijft bestaan.

Gedurende het leven werkt de ziel meer bijzonder op de organen der gedachte en der gewaarwording. De ziel is te gelijk in- en uitwendig, dat wil zeggen, dat zij naar buiten uitstraalt. Zelfs kan zij zich uit het lichaam verwijderen, zich op afstanden verplaatsen en hare tegenwoordigheid bekend maken, zooals dat door de waarneming en door de somnambulistische verschijnselen bewezen is.

109. *Is de ziel gelijk met-, of eerder dan het lichaam geschapen?*

Na het bestaan der ziel, is deze vraag eene der voornaamste, want hare oplossing brengt de belangrijkste gevolgen voort en geeft den eenig mogelijken sleutel tot de oplossing eener menigte problemen, die tot nu toe onverklaarbaar waren gebleven, omdat men die vraag nog niet gesteld had.

Van twee dingen is slechts één mogelijk: de ziel

bestond vóór de vorming van het lichaam, of bestond toen niet. Er bestaat geen derde term. Door het vóór-bestaan der ziel aan te nemen, verklaart men alles op logische en natuurlijke wijze; zonder dat vóórbestaan is het zelfs niet mogelijk eenige leerstellingen der Kerk te verdedigen, en het is juist die onmogelijkheid, welke van zoovele menschen ongeloovigen maakt.

De Geesten hebben de vraag bevestigend beantwoord, en de feiten, zoowel als de logische redeneering, laten daaromtrent geenen twijfel meer over. Het vóórbestaan der ziel zelfs eenvoudig als hypothese aannemende, zal men door haar de meeste bezwaren kunnen oplossen.

110. *Indien de ziel reeds vóór hare vereeniging met het lichaam bestond, bezat zij dan individualiteit en zelfbewustzijn?*

Bestaan zonder individualiteit of zelfbewustzijn staat gelijk met niet-bestaan.

111. *Had de ziel, vóór hare vereeniging met het lichaam, reeds eenige vorderingen gemaakt, of is zij stationair in hare ontwikkeling gebleven?*

De waarneming der feiten, en het onderwijs der Geesten, bevestigen beide de voorafgegane vorderingen der ziel.

112. *Heeft God de zielen allen even zedelijk en verstandig, of heeft Hij de eene meer, de andere minder volmaakt geschapen?*

Indien God de eene ziel beter dan de andere geschapen had, zoude deze voorkeur niet met zijne rechtvaardigheid overeen te brengen zijn. Allen toch zijn zijne schepselen, en waarom zoude Hij dan den een van den arbeid, noodig om tot de eeuwige gelukzaligheid te geraken, ontheffen, terwijl hij dien aan anderen oplegt? De ongelijkheid der zielen bij hare wording zoude de ontkenning van Gods rechtvaardigheid zijn.

113. *Indien de zielen aan elkander gelijk geschapen*

zijn, hoe verklaart gij dan de verscheidenheid in de gaven en den natuurlijken aanleg der menschen op aarde?

Die verscheidenheid is het gevolg van de vorderingen welke de ziel, vóór hare vereeniging met het lichaam, gemaakt heeft. De meest in verstand en zedelijkheid gevorderde zielen zijn die, welke het langst voor hunne menschwording (incarnatie) geleefd en vorderingen gemaakt hebben.

114. *Welke is de toestand der ziel bij hare wording?*

De zielen worden eenvoudig en onwetend geschapen, dat wil zeggen, zonder kennis, ook niet van goed of kwaad, maar met eenen gelijken aanleg voor alles. In het begin verkeereren zij in eene soort van kindsheid, zonder eigen wil, en zonder volkomen bewustzijn van haar bestaan; traspgewijze ontwikkelt zich de vrije wil, te gelijk met de denkbeelden. (*Livre des Esprits*, n°. 114 en volg.).

115. *Heeft de ziel hare vroegere vorderingen in den eigenlijken staat van ziel, of in een vroeger lichamelijk bestaan, verkregen?*

Behalve hetgeen de Geesten daaromtrent leeren, be- wijst de studie der onderscheidene trappen van bescha- ving, waarop de mensch op aarde staat, dat de vroegere ontwikkeling der ziel, al naarmate men gevorderd is, in eene kortere of langere opvolging van herhaald licha- melijk bestaan is moeten verkregen worden. Dat bewijs vinden wij ook in de feiten, welke ons dagelijks onder de oogen komen. (*Livre des Esprits*, n°. 166 tot 222. — *Revue Spirite*, April 1862, p. 97—106).

De mensch gedurende het aardsche leven.

116. *Hoe en wanneer heeft de vereeniging van de ziel met het lichaam plaats?*

Van de conceptie af is de Geest (ofschoon rondwandelende) door een fluïdieken band met het lichaam, waarmede hij zich vereenigen moet, verbonden; naarmate het lichaam zich ontwikkelt, wordt die band steeds vaster; van dat oogenblik af wordt de Geest door eene zekere verbijstering bevangen, welke steeds toeneemt en op het oogenblik der geboorte volkomen is; de Geest verliest daardoor zijn zelfbewustzijn, en krijgt na de geboorte, van het oogenblik af dat het kind ademt, slechts trapsgewijze het denkvermogen terug. Dan is de vereeniging tusschen ziel en lichaam volkomen en voorgoed tot stand gebracht.

117. *Welke is de intellectueele toestand van de ziel van het kind, op het oogenblik der geboorte?*

Hare intellectueele en zedelijke toestand is dezelfde als vóór de vereeniging met het lichaam, dat wil zeggen, dat de ziel in het bezit van al de vroeger verkregene gedachten is; maar door de verbijstering, waarmede de door haar ondergane verandering gepaard gaat, zijn die gedachten tijdelijk rustende (latent). Langzamerhand klaren zij op, maar kunnen zich, slechts naarmate de organen zich ontwikkelen, openbaren.

118. *Wat is de oorsprong van aangeboren denkbeelden, van vroegen aanleg, van instinctmatigen aanleg voor kunsten of wetenschappen, die, geheel zonder eenig onderwijs, bij sommige menschen bestaat?*

De aangeboren denkbeelden kunnen slechts twee oorzaken hebben: de schepping van zielen, volmaakter dan andere, voor het geval dat de ziel te gelijk met het lichaam ontstaat; of: eene vroegere ontwikkeling, voordat de vereeniging van de ziel met het lichaam heeft plaats gehad. De eerste vooronderstelling is onvereenigbaar met Gods rechtvaardigheid; er blijft dus alleen de tweede over: De aangeboren denkbeelden zijn

het gevolg der kennis, tijdens een vroeger bestaan verkregen, die in eenen staat van innerlijke aanschouwing van den Geest (intuïtie), is gebleven, om tot grondslag voor nieuwe denkbeelden te dienen.

119. *Hoe komt het, dat er onder die klasse der maatschappij, welke geheel van verstands-ontwikkeling verstoken is, mannen van uitstekend vernuft (Genieën) gevonden worden?*

Dit feit bewijst, dat de aangeboren denkbeelden geheel onafhankelijk zijn van de omgeving, waarin de mensch geboren en opgevoed wordt. Door die omgeving kunnen de aangeboren denkbeelden wel ontwikkeld worden, maar zij kunnen er niet door ontstaan. De man van genie is de incarnatie van eenen reeds vergevorderden geest; daarom kan de opvoeding wel de ontbrekende kennis aanvullen, maar nooit het genie, waar het niet bestaat, doen geboren worden.

120. *Hoe komt het dat er kinderen zijn, die, te midden eener slechte omgeving, en ondanks de slechte voorbeelden welke zij voor oogen hebben, instinctmatig goed, terwijl andere, in een goede omgeving en niettegenstaande de goede lessen welke zij ontvangen, instinctmatig slecht zijn?*

Dat is de vrucht van volbrachte zedelijke verbetering, zooals de aangeboren denkbeelden de vruchten van den intellectueelen vooruitgang zijn.

121. *Hoe komt het, dat van twee kinderen van dezelfde ouders en onder dezelfde omstandigheden opgevoed, het eene schrander en het andere dom is? Hoe komt het dat de zoon van iemand met uitmuntende geestvermogens dikwijls een zot — en die van een zot, iemand van uitstekend verstand is?*

Dat feit bewijst eveneens den oorsprong der aangeboren denkbeelden; het bewijst daarenboven, dat de ziel

KEER
DIT
IN
EEN
VAN
16
KIND
EREN
VOORT.

van het kind niet van die der ouders afstamt, want dan zouden, volgens den regel dat het deel van dezelfde natuur als het geheel is, de ouders hunne slechte hoedanigheden, evenals zij dat met hunne lichamelijke doen, op hunne kinderen moeten overdragen. Bij de voortplanting komt alleen het lichaam uit het lichaam voort, maar de zielen zijn van elkander onafhankelijk.

122. *Indien de zielen van elkander onafhankelijk zijn, wat veroorzaakt dan de liefde der ouders voor hunne kinderen, en die der kinderen voor hunne ouders?*

De Geesten vereenigen zich door sympathie, en hunne geboorte in deze of gene familie wordt niet door het toeval geregeld, maar is meestal afhankelijk van de keus van den Geest, die zich met degenen, die hij in de geestenwereld of in een vroeger aardsch bestaan heeft liefgehad, vereenigt; daarbij hebben de ouders de opdracht ontvangen, om den vooruitgang der Geesten, die zich in hunne kinderen incarneeren, te bevorderen. Om hen daartoe aan te sporen, boezemt God hun een wederzijdsch gevoel van genegenheid in, doch velen vervullen die opdracht niet, en worden daarvoor gestraft. (*Livre des Esprits*, n°. 379: Van de kindsheid.)

123. *Hoe komt het dat er slechte ouders en slechte kinderen zijn?*

Dat komt, doordien er Geesten zijn, die zich, niet uit genegenheid, maar om elkander tot beproeving te dienen, met een gezin verbonden hebben; somtijds is het ook eene straf voor hetgeen zij in een vroeger bestaan gedaan hebben. Aan den een wordt een slechte zoon gegeven, omdat hij wellicht zelf een slechte zoon geweest is; aan den ander een slechte vader, omdat hij zelf het wellicht geweest is, en zij op die wijze de straf der wedervergelding zouden ondergaan. (*Revue Spirite*, 1861, p. 270: De straf der wedervergelding.)

124. *Hoe komt het dat men bij de in den dienstbaren stand geboren menschen instinctmatige waardigheid en grootheid van ziel aantreft, terwijl andere, in de hoogere klassen geboren, instinctmatig een lage inborst verraden?*

Dat is eene innerlijke herinnering van den maatschappelijken toestand, waarin men in een vroeger bestaan geplaatst is geweest, en van de inborst welke men toen had.

125. *Wat is de oorzaak van de toegenegenheid of den afkeer, welke tusschen menschen, die zich voor het eerst zien, kan bestaan?*

Meestal zijn het menschen, die elkander in een vroeger bestaan gekend en wellicht liefgehad hebben, en die, elkander wederom ontmoetende, wederkeurig aantrokken worden. De instinctmatige afkeer is dikwijls het gevolg van vroeger bestaan hebbende betrekking.

Beide gewaarwordingen kunnen nog eene andere oorzaak hebben: het perispit straalt als een dampkring, die met de goede en kwade hoedanigheden van den geincarneerden geest vervuld is, naar alle kanten uit; twee menschen, die elkander ontmoeten, gevoelen door de aanraking der twee uitstralende vloeistoffen denzelfden indruk als de mimosa sensitiva. Die indruk is aangenaam of onaangenaam; de vloeistoffen trachten, naar de mate van haren gelijkvormigen of ongelijkvormigen aard, zich te vereenigen of elkander terug te stooten. Op diezelfde wijze kan men de overbrenging der gedachte verklaren. Door de aanraking der uitstralende vloeistoffen, lezen twee zielen als het ware elkanders gedachten; zonder te spreken, raden en begrijpen zij elkander.

126. *Waarom herinnert zich de mensch zijn vroeger bestaan niet? zoude dat niet zeer dienstig voor zijne verdere verbetering zijn?*

(Zie hierover bladz. 88 en volgende.)

127. *Wat is de oorsprong van de gewaarwording, die men het Geweten noemt?*

Het is eene aangeboren herinnering van volbrachten vooruitgang bij vroeger bestaan, en van de vóór de incarnatie opgevatte voornemens, tot welker vervulling hij als mensch niet altijd de kracht heeft.

128. *Heeft de mensch eenen vrijen wil, of is hij aan het noodlot onderworpen?*

Indien het gedrag van den mensch van het noodlot afhing, zoude er voor hem noch verantwoordelijkheid voor het kwaad, noch verdienste in het goedgevoelen, bestaan. Elke straf zoude onrechtvaardig, iedere belooning onzin zijn. De vrije wil van den mensch is een gevolg van Gods rechtvaardigheid; het is de eigenschap, die den mensch veredelt, en hem boven alle andere schepselen verheft. Dit is zoo waar, dat de achting, welke de menschen elkander toedragen, naar het bezit van dien vrijen wil afgemeten wordt, en hij, welke die vrijheid toevallig, hetzij door ziekte, krankzinnigheid, dronkenschap of idiotisme verliest, beklaagd of veracht wordt.

De materialist, die alle zedelijke en intellectueele hoedanigheden aan het organisme toeschrijft, verlaagt den mensch tot een werktuig zonder vrijen wil, gevolgelijk zonder verantwoordelijkheid voor het kwade en zonder verdienste voor het goede, dat hij doet. (*Revue Spirite*, 1861, p. 76: Het hoofd van Garibaldi. *Id.* 1862, p. 97: Spiritualistische phrenologie.)

129. *Heeft God het kwaad geschapen?*

God heeft het kwaad niet geschapen; hij heeft wetten vastgesteld, en die wetten zijn altijd goed, omdat God oneindig goed is. Door de stipte opvolging van die wetten zoude men volmaakt gelukkig zijn, maar de Geesten hebben hunnen vrijen wil, volgen die wetten niet altijd,

en het kwaad is voor hen uit de overtreding der wet voortgevloeid.

130. *Wordt de mensch goed of slecht geboren?*

Men moet de ziel en den mensch onderscheiden. De ziel wordt eenvoudig en onwetend, dat wil zeggen, noch goed, noch kwaad, geschapen, maar door haren vrijen wil is zij in staat om den weg van het goede of van het kwade te kiezen; met andere woorden: zij is vrij om Gods wetten op te volgen of te overtreden.

De mensch wordt goed of slecht geboren, al naarmate hij de incarnatie van eenen gevorderden of van eenen achterlijken Geest is.

131. *Wat is de oorzaak van het goede en kwade op de aarde, en waarom bestaat er meer kwaad dan goed?*

Het kwaad wordt veroorzaakt door de onvolmaaktheid der Geesten, die op de aarde geïncarneerd zijn; en het overwicht van het kwaad komt, doordien de aarde eene laag geplaatste wereld is en de meerderheid der Geesten, die er op wonen, evenzeer laag is of weinig vorderingen in den vooruitgang gemaakt heeft. In de hoogere werelden, waar het slechts aan gelouterde Geesten toegestaan is zich te incarneeren, is het kwaad onbekend, of door de minderheid vertegenwoordigd.

132. *Wat is de oorzaak der onheilen, die het menschedom treffen?*

Men kan de aarde beschouwen als eene plaats tot opvoeding van weinig gevorderde, en als eene plaats van boetedoening voor schuldige Geesten. De onheilen, welke het menschedom treffen, zijn het gevolg van den lagen trap van zedelijkheid, waarop de meerderheid der geïncarneerde Geesten staat. Doordien zij met elkanders ondeugden in aanraking komen, maken zij zich wederkeerig ongelukkig, en wordt den een door den ander gestraft.

133. *Waarom is de slechte mensch dikwijls voorspoedig, terwijl de deugdzame aan kommer ten prooi gegeven wordt?*

Voor dengene, die slechts het tegenwoordige leven ziet, en dat als het eenigst bestaande beschouwt, moet zulks eene groote onrechtvaardigheid toeschijnen; doch dat is niet meer het geval, als men de menigvuldigheid en de korthed van elk bestaan, in betrekking tot de eeuwigheid, beschouwt. De studie van het Spiritisme toont duidelijk aan, dat de voorspoed van den slechte, in een toekomstig leven, door eenen verschrikkelijken omkeer gevolgd wordt. De smarten van den deugd-zame zullen daarentegen door gelukzaligheid gevolgd worden, welke des te grooter zal zijn, naarmate hij die met meer onderwerping draagt. De smart is voor den deugd-zame als één ongelukkige dag in een geheel leven van geluk.

134. *Waarom wordt de een in armoede, de ander in weelde geboren? Waarom zijn er menschen, die blind, doof, stom of met ongeneeslijke gebreken behept, geboren worden, terwijl andere lichamelijk volmaakt ter wereld komen? Is dat het gevolg van het toeval, of het werk der Voorzienigheid?*

Indien het een gevolg van 't toeval is, dan bestaat er geene Voorzienigheid; en was het een werk der Voorzienigheid, dan zoude men geneigd zijn te vragen: waar is dan hare goedheid en rechtvaardigheid?

Het is omdat velen de oorzaak dier rampen niet begrijpen, dat zij geneigd zijn de Voorzienigheid te beschuldigen. Het is niet moeilijk te begrijpen, dat iemand, die zich aan onvoorzichtigheid of buitensporigheden overgeeft, gestraft wordt door datgene, waardoor hij gezondigd heeft, en dus ellendig of gebrekkig wordt; maar *indien de ziel gelijktijdig met het lichaam gescha-*

pen is, wat kan de een dan gedaan hebben, om van de geboorte af aan, zulk eene ellende te verdienen, en de ander, om van die ellende verschoond te blijven? Indien men Gods rechtvaardigheid aanneemt, dan moet men tevens aannemen dat genoemde verschijnselen oorzaken hebben; en indien de oorzaak niet gedurende het leven bestaat, moet die vóór het leven bestaan hebben; want in alles moet *de oorzaak het uitwerksel voorafgaan*. Om aan deze voorwaarden te kunnen voldoen, moet de ziel noodwendig reeds bestaan en boetedoening verdiend hebben. De Spiritische studiën toonen ons inderdaad, dat menig in armoede geboren mensch in een vroeger bestaan rijk en geacht geweest is, maar van den rijkdom, dien God hem ter besturing toevertrouwd had, een slecht gebruik maakte; dat meer dan een, die in eenen verachten staat leeft, vroeger trotsch en machtig geweest is, en toen van zijne macht gebruik gemaakt heeft om zwakken te onderdrukken, en somwijlen zien wij dien machtigen nu onder de bevelen staan van hem, dien hij vroeger met hardheid behandeld heeft, of overgegeven aan dezelfde mishandeling en vernedering, welke hij anderen had doen ondergaan. Een met wederwaardigheden gepaard leven is niet altijd eene opgelegde boetedoening: het is dikwijls eene beproeving, welke de Geest zelf uitgekozen heeft, omdat hij daarin een middel zag, om, door die met moed te dragen, spoediger vorderingen in het goede te maken. Rijkdom is evengoed eene beproeving, maar door de verzoeking, waartoe hij leidt, en de misbruiken, waartoe hij aanleiding geeft, veel gevaarlijker dan armoede; ook leert het voorbeeld van velen, die geleefd hebben, dat rijkdom eene der beproevingen is, waarbij men het minste de overwinning behaalt.

Het verschil in de maatschappelijke toestanden zoude,

indien het niet het gevolg van het tegenwoordig gedrag is en er geene schadeloosstelling op volgde, de grootste onrechtvaardigheid zijn. De overtuiging, dat zulks eene waarheid is, verkrijgt men door het Spiritisme, dat ons kracht geeft om de wederwaardigheden van het leven te dragen, en ons in ons lot, zonder dat van anderen te benijden, doet berusten.

135. *Waarom zijn er idioten en cretins?*

De toestand der idioten en cretins zoude, bij de stelling van één enkel bestaan, het minst van al met Gods rechtvaardigheid overeen te brengen zijn. Hoe ellendig ook de toestand van den mensch bij zijne geboorte zijn moge, de mogelijkheid bestaat, om er zich door verstand en arbeid uit op te heffen. De idioot en de cretin evenwel zijn, van hunne geboorte af tot aan hunnen dood toe, aan verdierlijking en verachting overgeleverd; voor hen bestaat er niets dat hun schadeloos kan stellen. Waarom zoude dan hunne ziel idioot geboren zijn?

De Spiritische studiën hebben, wat de cretins en idioten betreft, bewezen, dat hunne ziel even intelligent is als die van alle menschen; dat deze kwaal eene boetedoening is, welke aan Geesten, die van hun verstand misbruik gemaakt hebben, is opgelegd, en dat zij vreeselijk lijden door zich gekerkerd te weten in eene gevangenis, waaruit zij niet kunnen ontvluchten, en door de minachting, waarvan zij het voorwerp zijn, terwijl zij wellicht in een vorig leven geacht en bewierookt werden. (*Revue Spirite*, 1860, p. 173: De Geest van eenen idioot. — *Idem*, 1861, p. 311: De cretins).

136. *In welken toestand verkeert de ziel gedurende den slaap?*

Gedurende den slaap rust alleen het lichaam, de Geest slaapt niet. Practische waarnemingen hebben bewezen, dat de Geest gedurende den slaap vrij is, en het gebruik

van al zijne gaven bezit. Hij maakt van de rust van het lichaam, als daar zijne tegenwoordigheid niet noodig is, gebruik, om afzonderlijk te handelen, en te gaan, waar hij verkiest.

Gedurende het leven is de ziel, op welken afstand ook van het lichaam verwijderd, altijd door eenen fluidieken band met het lichaam verbonden, welke dient om haar, wanneer hare tegenwoordigheid vereischt wordt, terug te roepen. Die band wordt slechts bij den dood verbroken.

137. *Waardoor ontstaan de droomen?*

De droomen zijn het gevolg van de vrijheid van den Geest gedurende den slaap. Soms tijds is het eene herinnering van plaatsen en personen, die de Geest in dien toestand gezien of bezocht heeft. (*Livre des Esprits*: Vrijheid van den Geest, slaap, droomen, somnambulisme, tweede gezicht, doodsslaap, enz., n°. 400 en volgende. *Livre des Médioms*: Oproeping van in leven zijnde menschen, n°. 284. *Revue Spirite*, 1860, p. 11: De Geest aan de eene en het lichaam aan de andere zijde; *Idem*, 1860, p. 81: Studie over den Geest van in leven zijnde menschen.)

138. *Hoe ontstaat het voorgevoel?*

Dat zijn onbepaalde en door innerlijke aanschouwing verkregen herinneringen, die de Geest in zijnen staat van vrijheid heeft opgedaan; en soms geheime waarschuwingen, welke door welwillende Geesten gegeven worden.

139. *Waarom zijn er wilden, en beschaafde volken op aarde?*

Zonder het vóór bestaan der ziel is deze vraag onoplosbaar, tenzij men aanneemt, dat God wilde en beschaafde zielen geschapen heeft, hetgeen de ontkenning van Zijne rechtvaardigheid zijn zou. Van den anderen kant, weigert het verstand aan te nemen, dat de ziel van eenen wilde, na zijnen dood, eeuwig in eenen staat

Zijn gaven

HENRIK ZIEKER VIST
ONDERVONDEN

van inferioriteit zal blijven voortbestaan, of wel gelijk aan die van den beschaafden mensch zal zijn.

Door voor alle zielen hetzelfde uitgangspunt aan te nemen — de eenige leer, welke met Gods rechtvaardigheid in overeenstemming is — wordt de tegenwoordigheid van den wilde te gelijk met den beschaafden mensch een duidelijk bewijs van den vooruitgang, die reeds door den een bereikt is, en door den ander bereikt kan worden. De ziel van den wilde zal dus mettertijd eene beschaafde ziel worden, maar daar er dagelijks wilden sterven, kan hunne ziel dien graad van beschaving niet bereiken, dan door herhaalde, telkens volkomener en tot hunnen vooruitgang dienende incarnatiën, en door achtereenvolgens al de tusschen de twee uiterste punten liggende toestanden te doorloopen.

140. *Kan men het gevoel van sommige menschen niet aannemen, dat de ziel zich slechts éénmaal incarneert, en haren vooruitgang, hetzij als Geest, hetzij op andere werelden, volbrengt?*

Deze voorstelling zoude aanneembaar zijn, indien alle menschen op aarde op denzelfden trap van zedelijkheid en verstand stonden; men zou dan kunnen zeggen, dat de aarde voor eene bepaalde klasse bestemd is; maar het bewijs van het tegendeel hebben wij op aarde voor oogen. Het zoude moeielijk te begrijpen zijn, dat de wilde den trap van beschaving hier op aarde niet zoude kunnen bereiken, daar hij toch in aanraking met meer ontwikkelde zielen is; evenzoo dat die meer ontwikkelde zielen, deze ontwikkeling noodwendig op eene andere wereld moeten hebben verkregen, daar er toch mindere Geesten op dezelfde wereld geïncarneerd zijn. Daarom moet men tot het besluit komen, dat de mogelijkheid van het herhaalde bestaan op aarde bewezen wordt door de voorbeelden zelve, die wij voor oogen

hebben. Ware dat zoo niet, dan zoude men moeten kunnen verklaren: 1°. Waarom de aarde alleen het monopolie der incarnatiën zoude hebben; 2°. Waarom, wanneer de aarde in het bezit van dat monopolie is, er zich geïncarneerde zielen van alle graden van beschaving op bevinden.

141. *Hoe komt het, dat men te midden der beschaafde maatschappij wezens aantreft, die met de barbaarschte wilden gelijkstaan?*

Dat zijn Geesten, afkomstig van nog op zeer lagen trap staande barbaarsche rassen, die getracht hebben zich in eene omgeving, waartoe zij niet behooren, te incarneeren; zij gevoelen zich daar misplaatst, evenals een onbeschaafd mensch, dien men op eenmaal middenin de groote wereld brengt.

Aanmerking. Men kan, zonder aan God alle rechtvaardigheid en goedheid te ontzeggen, niet aannemen, dat de ziel van den verstokten booswicht hetzelfde punt van uitgang in dit leven heeft, als een met alle deugden begaafd mensch. Indien de ziel niet vóór het lichaam bestaan heeft, dan is die van den booswicht en van den deugdzaame even nieuw: waarom zoude dan de ééne goed en de andere slecht zijn?

142. *Waardoor ontstaan de verschillende karakters der volken?*

De volken bestaan uit Geesten, die ten naastebij denzelfden smaak en dezelfde neigingen hebben en die zich in eene omgeving, welke daarmede overeenstemt, of in welke zij gelegenheid vinden aan hunne neigingen te voldoen, hebben geïncarneerd.

143. *Wat is de oorzaak van den vooruitgang en achteruitgang van een volk?*

Indien de ziel te gelijk met het lichaam geschapen wordt, dan zijn die der tegenwoordige menschen even nieuw, even oorspronkelijk als die der middeleeuwen, en gevoelt men zich gedrongen te vragen, hoe het komt,

dat hunne zeden zachter geworden en hun verstand meer ontwikkeld is? Indien de ziel bij den dood van het lichaam voor altijd de aarde verlaat, dan vraagt men: wat zijn de vruchten der moeite, welke men zich geeft om een volk te ontwikkelen, zoo men telkens met alle zielen, die dagelijks op de aarde geboren worden, van voren af aan moet beginnen?

De Geesten incarneeren zich in die omgeving, waarvoor zij sympathie gevoelen en die met hunnen graad van ontwikkeling overeenkomt. Een Chinees, bij voorbeeld, die voldoende vorderingen gemaakt heeft, en bij zijn eigen ras geene omgeving meer vindt welke ontwikkeling de zijne evenaart, zal zich bij een meer ontwikkeld volk incarneeren. Naarmate een geslacht eenen stap voorwaarts doet, trekt het door sympathie meer ontwikkelde nieuwelingen (wellicht hen, die in hetzelfde land geleefd hebben, indien zij zich ontwikkeld hebben) tot zich. Op die wijze gaat een volk allengskens vooruit. Indien daarentegen de meerderheid der nieuw aankomenden van eene mindere soort ware, zouden, doordien de ouden dagelijks de aarde verlaten en nimmer in eene minder ontwikkelde omgeving terugkomen, het volk ontaarden, en eindelijk geheel te niet gaan.

Aanmerking. Deze vragen doen wederom andere ontstaan, die allen volgens hetzelfde beginsel kunnen beantwoord worden; bij voorbeeld: Van waar de verscheidenheid in de rassen op aarde? Zijn er rassen, die voor geene ontwikkeling vatbaar zijn? Kan het negerras denzelfden trap van ontwikkeling als de Europeanen bereiken? Is de slavernij nuttig tot ontwikkeling der lagere rassen? Op welke wijze kan de vervorming van het menschdom plaats vinden? (*Livre des Esprits*: Ontwikkelingswet, n°. 776 en volg. *Revue Spirite*, 1862, p. 1: Leer der gevallen engelen. *Idem*, 1862, p. 97: Volmaakbaarheid van het negerras.)

De mensch na den dood.

144. *Op welke wijze scheidt de ziel zich van het*

Lichaam af? Geschiedt dit eensklaps of langzamerhand?

De losmaking der ziel geschiedt langzamerhand, naar gelang der individuën, en der omstandigheden, waardoor het sterven plaats vindt. De banden, welke de ziel met het lichaam verbinden, worden allengskens en, naarmate het leven meer stoffelijk en zinnelijk is geweest, des te langzamer, verbroken. (*Livre des Esprits*, n°. 155).

145. *In welken toestand verkeert de ziel onmiddellijk na den dood van het lichaam? Heeft zij dadelijk zelfbewustzijn? In een woord: wat ziet, wat ondervindt de ziel?*

Op het oogenblik van sterven is alles verward, en heeft de ziel eenigen tijd noodig, om tot zich zelve te komen. Zij is als bedwelmd en als iemand, die, uit eenen diepen slaap ontwakende, tracht zich rekenschap van zijnen toestand te geven. De helderheid van gedachten en de herinnering van het verledene komen van lieverlede terug, naarmate de invloed van de stof, welke de ziel nu afgelegd heeft, ophoudt en de soort van nevel, die haar denkvermogen omringt, verdwenen is. De duur van de verwarring, welke op den dood volgt, is zeer verschillend. Zij kan slechts weinige uren, dagen, vele maanden, zelfs jaren duren. Zij is het kortst bij hen, die zich gedurende hun leven met den toestand na den dood gemeenzaam hebben gemaakt, omdat zij onmiddellijk dien toestand, wanneer zij er zich in bevinden, begrijpen; zij is des te langer naarmate de mensch zinnelijker geleefd heeft.

Zeer verschillend gevoelt ook de ziel op dat oogenblik; de verwarring, die op den dood volgt, heeft voor den goeden mensch niets smartelijks; zij is kalm, en in alles gelijk aan een kalm ontwaken uit den slaap. Voor hem, wiens geweten niet zuiver is; voor hem, die meer aan het zinnelijke leven gehecht is geweest, is zij

vol angst en benauwdheid, die, naarmate hij tot zich zelve komt, toeneemt; want dan bekruipt hem vrees en eene soort van schrik voor hetgeen hij ziet, en vooral voor hetgeen hij verwacht.

Het gevoel, dat men fysiek zoude kunnen noemen, is dat van eene groote verlichting, en van eene ongekende behaaglijkheid. Men gevoelt zich als 't ware van eenen zwaren last ontheven, en innig gelukkig de lichamelijke smarten, welke men weinige oogenblikken te voren ondervond, niet meer te voelen; gelukkig zich zoo vrij, zoo vlug en opgewekt te gevoelen, als iemand, wien men zware ketenen heeft afgenomen. In dien nieuwen toestand ziet en hoort de ziel alles, wat zij vóór den dood zag en hoorde, maar zij ziet en hoort buitendien nog veel meer, dat bij het leven aan de grofheid der lichamelijke zintuigen ontsnapte. Zij ondervindt gewaarwordingen en heeft voorstellingen, die ons onbekend zijn. (*Revue Spirite*, 1859, p. 244: Sterven van een Spiritist. — *Idem*, 1860, p. 332: Het ontwaken van den Geest. — *Idem*, 1862, p. 129 en 171: Begrafenis van den heer Sanson).

Aanmerking. Al deze antwoorden en alle, die betrekking hebben op den toestand der ziel na den dood of gedurende het leven, zijn niet op eene theorie of op een systeem gegrond, maar zijn het resultaat van onmiddellijke studie op duizenden individuen van den laagsten tot den hoogsten trap van ontwikkeling, en in alle tijdperken van hun geestelijk leven, in hunne gewoonten gedurende het aardsche leven, in den aard van hunnen dood, enz. waargenomen.

Van het toekomstige leven sprekende, zegt men dikwijls, dat men er niets van weet, omdat nog nooit iemand er van teruggekomen is; dit nu is eene dwaling, daar juist zij het zijn, welke er zich in bevinden, die ons komen onderrichten, en God staat dat nu, meer dan in vroeger tijden, toe, als laatste vermaning aan het ongeloof en het materialisme.

146. *Ziet de ziel, die het lichaam verlaten heeft, God?*
De gave om te zien, is geëvenredigd aan de zuiver-

heid der ziel; alleen aan de verhevenste is het mogelijk God te zien.

147. *Indien God alomtegenwoordig is, waarom kunnen dan niet alle Geesten Hem zien?*

God is overal, omdat hij naar alle kanten uitstraalt, en men kan zeggen, dat het Heelal in de Godheid gedompeld is, zooals wij in het zonnelicht. De nog achterlijke Geesten evenwel zijn door eene soort van nevel omringd, die God aan hun gezicht onttrekt, en die niet, dan naarmate zij gelouterd worden en zich van het stoffelijke ontdoen, opklaart. De mindere Geesten staan, wat het gezicht aangaat, tot God als de menschen tot de Geesten: zij zijn namelijk wezenlijk blind.

148. *Behoudt de ziel na den dood het bewustzijn van hare individualiteit; hoe bemerkt zij die, en hoe kunnen wij die bewijzen?*

Indien de zielen na den dood hare individualiteit niet behielden, zoude dat voor haar en voor ons hetzelfde zijn, alsof zij, noch de zedelijke gevolgen, bestonden; de zielen zouden geen eigen, kenmerkend karakter hebben. Dus zoude de ziel van eenen booswicht op denzelfden rang als die van den braven mensch staan, waaruit zou voortvloeien, dat men er geen belang bij heeft om goed te doen.

De individualiteit der ziel wordt in de manifestatiën, door de taal en de denkbeelden aan iedere ziel eigen, om zoo te zeggen, op stoffelijke wijze voorgesteld; want de Geesten denken en handelen op verschillende wijze. Sommigen zijn goed, anderen slecht; sommigen geleerd, anderen onwetend; de een wil het tegenovergestelde van hetgeen de ander wil; daarin ligt ontegenzeggelijk het bewijs opgesloten, dat zij niet allen in een homogeen *geheel* opgelost zijn; daarenboven geven zij ons onomstootelijke bewijzen, waaruit blijkt, dat zij

in het lichaam van dezen of genen mensch op aarde hebben gewoond. Dank zij het proefondervindelijke Spiritisme, is de individualiteit der ziel geen uit de lucht gegrepen denkbeeld meer, maar een door ervaring bevestigd feit.

De ziel constateert zelve hare individualiteit door eigen gedachten en eenen eigen wil, geheel verschillend van die van andere zielen, te uiten; zij constateert dat ook door haar luchtvormig omhulsel of perisprit, eene soort van begrensd lichaam, waardoor de ziel een afzonderlijk wezen is.

EN WAARIN

Aanmerking. Sommige menschen denken het verwijt van materialisme te ontgaan door één algemeen intelligent beginsel aan te nemen, waarvan ieder bij zijne geboorte een deel voor zich zou nemen, hetwelk dan de ziel zou zijn, om dat bij den dood weder aan de massa terug te geven, waarin het dan als een druppel in den oceaan zoude verdwijnen.

Die theorie (eene soort van schikking of vergelijk) verdient zelfs niet den naam van *Spiritualisme*, want zij is even ontmoedigend als het materialisme; de algemeene bewaarplaats van dat universeel geheel zou, daar er geen individualiteit meer zou bestaan, met het NIET gelijkaan.

149. *Heeft de soort van dood invloed op den toestand van de ziel?*

Deze toestand na den dood is niet altijd dezelfde; hij is afhankelijk van de soort van dood; waaraan men sterft en de gewoonten, die men gedurende het leven gevolgd heeft.

Bij eenen natuurlijken dood heeft de vrijwording der ziel langzamerhand en zonder schokken plaats; somtijds neemt zij reeds eenen aanvang vóór dat het leven uitgebluscht is.

Bij een gewelddadigen dood, b.v. bij doodstraf, zelfmoord, of bij dien door een ongeluk veroorzaakt, worden de banden plotseling verbroken; de Geest, onverwachts overvallen, is als 't ware bedwelmd door de verandering die hij ondergaan heeft, en kan zich geen rekenschap

van zijnen toestand géven. Doorgaans heeft bij die gevallen de Geest de overtuiging niet dood te zijn, en deze begoocheling kan vele maanden, ja zelfs vele jaren aanhouden. In dien toestand handelt de Geest alsof hij nog op deze wereld was, gelooft bezig te zijn, en is zeer verwonderd, op zijne vragen geen antwoord te krijgen. Die begoocheling is niet uitsluitend het gevolg van eenen gewelddadigen dood; men vindt die ook bij vele Geesten, die hun aardsch leven uitsluitend aan aardsche genietingen of stoffelijke belangen gewijd hebben. (*Livre des Esprits*, n°. 165. — *Revue Spirite*, 1858, p. 326: Een Geest bij zijne eigene begrafenis. — *Id.*, 1859, p. 184: De Zouaaf van Magenta. — *Id.*, 1859, p. 319: Een Geest, die zich niet dood waant. — *Id.*, 1863, pag. 87: François Simon Louvet.)

150. *Waar gaat de ziel heen, na het lichaam verlaten te hebben?*

Zij verliest zich niet in de onmetelijke oneindigheid, zooals men zich dat gewoonlijk voorstelt; maar dwaalt in de ruimte rond, meestal te midden van hen, die zij gekend, en vooral van hen, die zij liefgehad heeft, doch zij kan zich ook in een oogenblik op onmetelijke afstanden verplaatsen.

151. *Blijft de ziel de genegenheid, die zij op aarde gevoelde, behouden?*

Zij behoudt iedere zedelijke genegenheid; zij vergeet alleen de stoffelijke neigingen, welke niet meer tot haar wezen behooren; daarom komt zij met genoeg bij hare bloedverwanten en vrienden terug, en voelt zij zich gelukkig, wanneer zij bemerkt, dat dezen haar blijven gedenken. (*Revue Spirite*, 1860, p. 202: Onze vrienden vergeten ons niet in eene andere wereld. II. — *Idem*, 1862, p. 132.)

152. *Behoudt de ziel de herinnering van hetgeen zij*

op aarde gedaan heeft, en stelt zij belang in de werken, die zij niet heeft kunnen ten einde brengen?

Dat hangt af van den trap van hare ontwikkeling en van den aard van die werken. De Geesten, die geheel van al wat stoffelijk is bevrijd zijn, bemoeien zich weinig met stoffelijke dingen; zij gevoelen zich gelukkig daarvan verlost te zijn; wat de werken aangaat, die zij op aarde begonnen hadden, zij wekken, zoo die werken gewichtig en nuttig zijn, somtijds bij anderen de gedachte op, ze af te maken.

153. *Vindt de ziel in de Geestenwereld hare bloedverwanten en vrienden, die haar voorgegaan zijn, terug?*

Niet alleen vindt zij die terug, welke haar voorgegaan zijn, maar nog vele anderen, die zij in een vroeger leven gekend had. Gewoonlijk komen degenen, die haar het meest liefhebben, haar bij hare intrede in de Geestenwereld verwelkomen, en haar helpen zich van de aard-sche banden te ontdoen; echter is het somtijds eene straf voor hen, die misdadig geweest zijn, dat zij de zielen van degenen, welke hun het dierbaarst waren, niet ontmoeten.

154. *Welke is in de andere wereld de intellectueele en zedelijke toestand van een jonggestorven kind: zijn zijne hoedanigheden, zooals bij zijn leven, aan die der kindsheid gelijk?*

De onvolledige ontwikkeling van de zintuigen van het kind lieten aan den Geest niet toe zich geheel te openbaren; van het lichaam ontslagen, zijn zijne be-gaafdheden, zooals die vóór zijne incarnatie waren. Daar de Geest slechts weinige oogenblikken in het leven geweest is, hebben deze geene wijziging kunnen ondergaan.

Aanmerking. Een Geest van een kind kan dus bij de Spiritische manifestatiën juist zoo spreken als die van eenen volwassene, want het kan

zels een verheven Geest zijn. Indien hij niettemin soms de taal van een kind gebruikt, geschiedt dat om de moeder niet te berooven van het bekoorlijke, dat aan de toegenegenheid van een teeder en broos, onschuldig en aanminnig wezen eigen is. (*Revue Spirite*, 1858, pag. 17: Moeder! ik ben hier.)

Dezelfde vraag kan eveneens over den intellectueelen toestand na den dood van de cretins, idioten en krankzinnigen gedaan worden; zij wordt door al, wat voorgaat, beantwoord.

155. *Welk onderscheid is er na den dood tusschen de ziel van den geleerde en van den onwetende, tusschen die van den wilde en van den beschaafde?*

Bijna hetzelfde onderscheid, dat tusschen hen op aarde bestond; want door de intrede in de Geestenwereld verkrijgt de ziel niet alle kundigheden, die haar op aarde ontbraken.

156. *Is er intellectuele en zedelijke vooruitgang bij de zielen na den dood?*

Zij gaan meer of min vooruit, naarmate zij dat willen en sommigen maken groote vorderingen; maar allen moeten, wat zij wetenschappelijk en zedelijk verkregen hebben, gedurende haar aardische leven in practijk brengen. De zielen, die op dezelfde hoogte zijn blijven staan, hervatten een leven gelijk aan dat, hetwelk zij het laatst verlaten hebben; zij die gevorderd zijn, verdienen daardoor eene incarnatie van hooger orde.

Daar de vorderingen geëvenredigd zijn aan den wil van den Geest, zoo zijn er die zeer lang hunnen smaak en hunne neigingen, die zij gedurende het leven hadden, behouden, en dezelfde denkbeelden blijven koesteren. (*Revue Spirite*, 1858, pag. 82: De koningen van Oude. — *Id.*, p. 145: De Geest en de erfgenamen. — *Id.*, p. 186: De tamboer van de Beresina. — *Id.*, 1859, p. 344: Een voormalige karrevoerder. — *Id.*, 1860, p. 325: Vorderingen der Geesten. — *Id.*, 1861, p. 126: Verbetering van een verdorven Geest.)

157. *Wordt het lot van den mensch in het volgend leven bij den dood onherroepelijk vastgesteld?*

De onherroepelijke vaststelling van het lot van den mensch na den dood, zou de geheele ontkenning van Gods goedheid en rechtvaardigheid zijn; want, daargelaten de idioten, de cretins, de wilden, en het aanzienlijk aantal kinderen, die ternauwernood een oogenblik het levenslicht aanschouwen, zijn er nog zoo velen, die nooit in de gelegenheid zijn geweest zich genoegzaam te ontwikkelen. Zijn er zelfs onder de verlichte menschen velen, die zich volmaakt genoeg wanen, zoodat zij niets meer behoeven te leeren? En is het dan niet een duidelijk bewijs, hetwelk God ons van Zijne goedertierenheid geeft, dat Hij ons toestaat om datgene, wat wij heden niet konden doen, morgen te volbrengen? Indien hun lot onherroepelijk wordt vastgesteld, waarom sterven dan de menschen op zoo verschillenden ouderdom? waarom laat God in Zijne rechtvaardigheid hun dan niet al den tijd, om zooveel goed te doen als slechts mogelijk is, of om het kwaad, dat zij bedreven hebben, te herstellen? Wie weet of de schuldige, die op dertigjarigen leeftijd sterft, zich niet gebeterd zou hebben, en geen braaf mensch zou geworden zijn, indien hij den leeftijd van zestig jaren had kunnen bereiken! waarom ontnemt God hem daartoe het middel, terwijl hij dat aan anderen geeft? Het feit alleen, dat de duur van het leven en de zedelijke toestand van de groote meerderheid van het menschedom zoo verschillend is, bewijst, zoo men Gods rechtvaardigheid aanneemt, de onmogelijkheid, dat het lot der ziel na den dood onherroepelijk bepaald wordt.

158. *Welk is in het toekomstige leven het lot der kinderen, die jong sterven?*

Die vraag is eene van die, welke het meest de

rechtvaardigheid en het noodwendige van meer dan één leven bewijst. Eene ziel toch, die slechts weinige oogeblikken geleefd heeft, kan noch goed, noch kwaad gedaan en dus ook geen straf noch belooning verdiend hebben, volgens de leer van Christus, dat ieder naar zijne werken beloond of gestraft zal worden; het zou even onlogisch, als strijdig met Gods rechtvaardigheid zijn, aan te nemen, dat de ziel zonder arbeid zou geroepen worden het volmaakte geluk der engelen te deelen, of daarvan uitgesloten te worden; en toch moet haar het een of het ander ten deel vallen; een tusschenstaat, en dat voor eeuwig, zou even onrechtvaardig zijn. Een bestaan, dat dadelijk bij het begin afgebroken wordt, moet dus zonder gevolgen voor de ziel blijven: haar lot zal dan zijn dat, hetwelk zij door haar vroeger leven verdiend heeft, en haar toekomstig lot dat, wat zij in een volgend bestaan verdienen zal.

159. *Hebben de zielen in het andere leven bezigheden? Nemen zij nog aan iets anders dan aan haar eigen geluk of lijden deel?*

Indien de zielen zich eeuwig alleen met zich zelve bemoeiden, zou dat egoïsme zijn, en God, die het egoïsme veroordeelt, kan in het Geestenleven niet goedkeuren, wat hij in het aardsche leven straft. De Zielen of Geesten hebben eenen aan hunne ontwikkeling geevenredigden werkkring, terwijl zij tevens trachten kundiger en deugdzamer te worden. (*Livre des Esprits*, n°. 558: Bezigheden en zendingen der Geesten).

160. *Waarin bestaat het lijden der ziel na den dood? Worden de misdadige zielen door wezenlijke vlammen gepijnigd? R.K.*

De Kerk erkent thans gereedelijk, dat het helse vuur een zedelijk en geen wezenlijk vuur is, doch onthoudt zich eene beschrijving van den aard der smarten.

te geven. De Spiritische mededeelingen maken ons die aanschouwelijk; daardoor zijn wij in staat ze te beoordeelen, en ons te overtuigen, dat, al mogen die smarten niet het gevolg van vuur wezen, (hetwelk inderdaad geen onstoffelijke ziel zou kunnen branden) zij daarom in sommige gevallen niet minder hevig zijn. De straffen zijn niet allen dezelfde, maar verschillen tot in het oneindige van elkander, naar den aard en de grootte van het misdrijf, en het zijn meestal die misdrijven zelve, welke tot straf dienen: zoo zijn bij voorbeeld sommige moordenaars verplicht op de plaats der misdaad te blijven, en steeds hun slachtoffer voor oogen te hebben; zoo behoudt de mensch met zinnelijke driften die zelfde driften, maar de onmogelijkheid om die te voldoen is voor hem eene foltering; sommige gierigaards verbeelden zich koude en ongemak, die zij gedurende hun leven uit gierigheid verduurden, te lijden; anderen zien goud, en worden gepijnigd door de onmogelijkheid om dat te kunnen grijpen; weer anderen verlaten de plek niet, waar zij eenen schat verborgen hebben, en verkeerēn in gestadigen angst, dat hun die ontnomen zal worden; in één woord, er is geen ondeugd, geen zedelijke onvolmaaktheid, geen slechte daad, of zij heeft eenen tegenhanger met alle natuurlijke gevolgen in de Geestenwereld; en daarvoor behoeft geen bepaalde en begrensde plaats te bestaan, want overal waar de slechte Geest is, draagt hij zijne hel met zich om.

Behalve de geestelijke straffen van den Geest, zijn er ook nog stoffelijke voor hem die zich nog niet genoegzaam gezuiverd heeft, en beproevingen, welke hij in eene nieuwe incarnatie moet ondergaan, die hem in eenen toestand zal plaatsēn, waarin hij al, wat hij anderen heeft doen lijden, zelf zal moeten verduren: in-

dien hij hoogmoedig geweest is, zal hij daar vernederd worden; zoo hij een slechte rijkard geweest is, zal hij in ellende verkeerren; indien hij een slecht vader geweest is, zal hij ongelukkig door zijne kinderen, daarentegen ongelukkig door zijne ouders zijn, zoo hij een slecht zoon geweest is, enz. De aarde is dus, zooals wij reeds gezegd hebben, een oord van verbanning en van beproeving, een vagevuur, indien men het zoo noemen wil, voor Geesten van die soort, en het hangt van iedereen persoonlijk af, of hij al of niet behoeft terug te komen. Door zich genoegzaam te volmaken, verdient hij naar eene betere wereld over te gaan. (*Livre des Esprits*, n°. 237: Gewaarwordingen, gevoel en smarten der Geesten. — *Id.*, 4de boek: Verwachtingen en troost; aardsch geluk en lijden; geluk en lijden in het toekomstige leven. — *Revue Spirite*, 1858, p. 79: De moordenaar Lemaire. — *Id.*, 1858, p. 166: De zelfmoordenaar van de Samaritaine. — *Id.*, 1858, p. 331: Gewaarwordingen der Geesten. — *Id.*, 1859, p. 275: Vader Crepin. — *Id.*, 1860, p. 61: Estelle Régnier. — *Id.*, 1860, p. 247: De zelfmoordenaar van de rue Quincampoix. — *Id.*, 1860, p. 316: De straf. — *Id.*, 1860, p. 325: Komst van eenen misdadiger in de Geestenwereld. — *Id.*, 1860, p. 384: Straf van den egoïst. — *Id.*, 1861, p. 53: Zelfmoord van eenen Godloocheenaar. — *Id.*, 1861, p. 270: De straf der wedervergelding.)

161. *Hebben gebeden enig nut voor de lijdende Geesten?*

Het gebed wordt ons door alle goede Geesten aanbevolen; buitendien vragen de onvolmaakte Geesten er om, als een middel om hun lijden te verzachten. De ziel, voor welke men bidt, wordt daardoor verkwikt, omdat het voor haar een bewijs van deelneming is, en een ongelukkige wordt altijd verkwikt, als hij medelijdende en in zijn lijden deelnemende harten vindt;

bovendien wekt men bij hem door het gebed het berouw op en spoort men hem aan om datgene te doen, wat noodig is om gelukkig te worden; het is in *dien* zin, dat men, wanneer ook hij met eenen goeden wil daartoe medewerkt, zijn lijden kan bekorten. (*Livre des Esprits*, n°. 164. — *Revue Spirite*, 1859, p. 315: Invloed van het gebed op lijdende Geesten.)

162. *Waarin bestaan de genietingen der gelukzalige zielen? Brengen deze de eeuwigheid in godvruchtige aanschouwing door?*

De rechtvaardigheid eischt, dat de belooning aan de verdienste, zooals de straf aan de misdaad, geëvenredigd zij. Er bestaan dus van het oogenblik af, dat de ziel den goeden weg inslaat, tot op dat, wanneer zij de volmaaktheid zal bereikt hebben, voor haar oneindig veel graden van geluk. Het geluk der goede Geesten bestaat hierin: alles te kennen, noch haat, noch wan-gunst, noch nijd, noch heerschzucht, noch eenige der andere driften, die den mensch ongelukkig maken, te koesteren. De liefde, die hen vereenigt, is voor hen de bron van eene volmaakte zaligheid; zij gevoelen noch de behoeften, noch de angsten van het aardsche leven.

Een staat van eeuwige godvruchtige aanschouwing zou een gevoelloos, een eentonig genot, het zou het geluk van den egoïst zijn; want het voortbestaan zou eene nutteloosheid zonder einde zijn. Het geestelijk leven is integendeel eene onophoudelijke bedrijvigheid door de plichten, die door God aan de Geesten (Zijne diena-ren in het wereldbestuur) worden opgedragen. Die plichten zijn aan hunne ontwikkeling geëvenredigd; de Geesten vervullen die met genoegen, omdat zij er door in de gelegenheid worden gesteld nuttig te zijn en goed te doen. (*Livre des Esprits*, n°. 588: Werkkring van, en opdrachten aan de Geesten. — *Revue Spirite*, 1860,

p. 321 en 322: De reine geesten; het verblijf der gelukzaligen. — *Id.*, 1861, p. 179: Mevrouw Gourdon.)

Aanmerking. Wij noodigen de bestrijders van het Spiritisme uit, om van de behandelde problemen eene meer logische verklaring dan die, gegrond op het herhaalde bestaan van den mensch, te geven.

NAAR WAARHEID GESCHREVEN
 ENEËN-IÉDER MET EEN VERSTAND
 WAARDEER DE EVENS KUNNEN TOETSEN
 AAN ZICH ZELVE!

JAJA!

EINDE.

INHOUD.

	Bladz.
Voorbericht van den Vertaler	III
INLEIDING	V
EERSTE HOOFDSTUK. GESPREK OVER HET SPIRITISME	9
Eerste gesprek. De Bestrijder	9
Tweede gesprek. De Twijfelaar	26
— Spiritisme en Spiritualisme	27
— Verschil van meening	30
— Voorgewende Spiritische verschijnselen	32
— Onmacht der lasteraars	34
— Het wonderbaarlijke en bovennatuurlijke	37
— Bestrijding door de wetenschap	39
— Valsche verklaring der verschijnselen. — Hallucinatione. — Magnetische vloeistof. — Terugwerking der gedachten. — Overspanning der hersenen. — Somnambulistische toestand der Mediums.	47
— De ongeloovigen hebben geen gelegenheid te zien om zich zelve te overtuigen	52
— Goede of kwade wil der Geesten om te overtuigen	54
— Oorsprong der moderne Spiritische ideeën	55
— Middelen van gemeenschap	61
— Baatzuchtige Mediums	66
— De Mediums en de tovenaars	74
— Verscheidenheid onder de Geesten	76
— Practisch nut der manifestatiën	81
— Krankzinnigheid, zelfruoord. Beheersching door Geesten	84

INHOUD.

	Bladz.
Tweede gesprek. De niet-herinnering van het verledene	88
— Gronden tot overtuiging	92
— Spiritische Vereeniging te Parijs	96
— Verbod tegen het Spiritisme.	97
Derde gesprek. De Priester	99
TWEDE HOOFDSTUK. EERSTE BEGINSELEN VAN HET SPIRITISME.	135
Vorbereidende opmerkingen	135
De Geesten	138
Gemeenschap met de onzichtbare wereld	142
Voorzorgend doel der Spiritische manifestatiën	156
Over de Mediums	158
Bezwaren voor de Mediums	164
Eigenschappen der Mediums	169
Kwakzalverij	174
Identiteit der Geesten	175
Tegenstrijdigheden	177
Gevolgen van het Spiritisme	179
DERDE HOOFDSTUK. OPLOSSING VAN FENIGE PROBLEMEN DOOR	
MIDDEL DER SPIRITISCHE LEER	186
De menigvuldigheid der werelden	186
De ziel	188
De mensch gedurende het aardsche leven	190
De mensch na den dood	203

12.
18
2
5
7
9
5
5
3
2
3
1

400 by 70

